

Prezidentin Milli Məclis mesajlarının müzakirəsi

Oktyabrın 1-də Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzində “Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan Respublikası Milli Məclisində çıxışının müzakirəsi: Müstəqil və prinsipial xarici siyasət” mövzusunda tədbir keçirilib.

Tədbirdə BMTM-nin İdarə Heyətinin sədri Fərid Şəfiyev Prezident İlham Əliyevin VII çağırış Milli Məclisin ilk iclasında cari global və regional böhranlar fonunda Azərbaycan xarici siyasətinin prioritetləri, ölkəmizin üzləşə biləcəyi təhlükəsizlik çağırışlarına adekvat reaksiya mexanizmləri barədə ətraflı çıxış etdiyi diqqətə çatdırıb.

(ardı 2-ci səhifədə)

Xalq qəzeti

Xalqın qəzeti!

№ 215 (30619) 2 oktyabr 2024-cü il, çərşənbə

Gündəlik ictimai-siyasi qəzet

1919-cu ildən çıxır

Təsisçi: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsi və qəzetin redaksiya heyəti

Aşıq Ələsgər ruhu və Qərbi Azərbaycana qayıdış amalımız

Prezidentin tarixi həqiqətlərə baxışı və müasir siyasi reallıqlar

Tam qətiyyətlə deyə bilərik ki, Prezident İlham Əliyevin böyük el sənətkarı Aşıq Ələsgərin abidəsinin açılışı mərasimindəki çıxışı Azərbaycan xalqının XX əsrdə məruz qaldığı üç deportasiya aktı ilə bağlı dolğun manifest idi. Əlbəttə, bu manifest digər mühüm mənalı ilə də yadda qaldı ki, yazımızda onlardan söz açacağıq. Ən əsası isə dövlətimizin başçısının çıxışındakı dərin siyasi yükü diqqətə çatdıracağıq. O yük ki, ümumən, son illərin Cənubi Qafqaz mənzərəsinin xarakterini müəyyənləşdirir.

Prezident İlham Əliyevin çıxışına dolğunluq gətirən onun yalnız tarixi faktları açıqlaması yox, eyni zamanda, hazırkı Ermənistan Respublikası ərazisindən didərgin salınmış soydaşlarımızın öz doğma el-obalarına qayıdışına dair əminlik aşılmasıdır. Prezidentin əminliyinin kökündə Vətən torpağına misilsiz sevgi dayanır. O sevgi ki, böyük Aşıq Ələsgərin həm qədim Göyçə mahalına bağlılıq ruhuna köklənmiş yaradıcılığından ilmə-ilmə süzülür, həm də ulu ozanın həyat yoluna işıq salır. Dövlətimizin başçısının üzərində dayandığı ilk məsələ də elə budur: “O vaxt onun 97 yaşı var idi, 1918-ci ildə erməni vəhşiləri azərbaycanlıları etnik təmizləməyə məruz qoymuşdular.

Bu, XX əsrdə azərbaycanlıların öz qədim torpaqlarından – Qərbi Azərbaycandan birinci deportasiyası idi. Əfsuslar olsun, ondan sonra da bizim xalqımız iki deportasiyaya məruz qalmışdır. Aşıq Ələsgər ailəsi ilə birlikdə qonşu Kəlbəcər rayonuna köçmüşdür. Ancaq doğma Vətən, doğma torpaq onu yenə də Göyçə mahalına çəkirdi, baxmayaraq ki, iqlim, təbiət, gözəllik baxımından Kəlbəcər və Göyçə mahalı çox da fərqlənir. Amma onun Vətən sevgisi, torpaq sevgisi o qədər güclü idi ki, bütün təhlükələrə baxmayaraq, o, təqribən üç ildən sonra öz doğma Ağkilsə kəndinə qayıtmış və bir neçə ildən sonra orada vəfat etmişdir”.

(ardı 3-cü səhifədə)

Moskva Zəngəzur dəhlizi məsələsində geri addım atmaq niyyətində deyil

Baş nazir Mişustinin Tehrandə sərgilədiyi mövqedən bu qənaət hasil olur

İran Ermənistan və Azərbaycan arasında nəqliyyat kommunikasiyalarının, başqa sözlə desək, Zəngəzur dəhlizinin açılmasına qarşı çıxmaqda davam edir.

Azərbaycanın kommunikasiyaların açılmasının Ermənistanın ərazi bütövlüyünə hər hansı formada təhlükə törətməyəcəyini dəfələrlə ən yüksək səviyyədə bəyan etməsinə, hətta bir müddət öncə xoş məram nümayiş etdirərək bu məsələnin müzakirəsini sülh danışıqlarından sonraya saxlamasına baxmayaraq, rəsmi Tehran inadından əl çəkmir. İran Rusiya Prezidentinin, xarici işlər nazirinin, Təhlükəsizlik Şurası katibinin dəhlizin işə düşməsinə maraqlı olduqlarına dair fikirlərinə də məhəl qoymur və kommunikasiyaların açılmasına ısrarla müqavimət göstərir.

Sentyabrın 30-da Rusiyanın baş naziri Mixail Mişustin İranda ilk rəsmi səfərdə oldu. O, Tehrandə Prezident Məsud Pezeşkian tərəfindən qəbul edildi və ölkənin birinci vitse-prezidenti Məhəmməd Reza Areflə görüşdü.

Görüş zamanı birinci vitse-prezidentin verdiyi açıqlamalar Zəngəzur dəhlizi məsələsində Tehranın mövqeyində hər hansı dəyişiklik olmadığını göstəricisi hesab edilə bilər. İran rəsmisi M.Mişustinə görüşdə yenə də köhnə bayatını təkrarladı. Dedi ki, regionun sərhədlərində və geosiyasətində istənilən dəyişiklik gərginliyə, bölgədən kənar aktorlar tərəfindən sui-istifadəyə səbəb olacaq. İran rəsmisi bildirdi ki, Zəngəzur dəhlizi və Şimal–Cənub dəhlizi ilə bağlı məsələlər ətrafında daha çox müzakirələr aparılmalıdır: “Biz dostumuz Rusiya Federasiyası ilə bütün sahələrdə regional əməkdaşlığın gücləndirilməsinin zəruriyyətini vurğulayırıq. Hətta, məsələn, Fars körfəzindəki İran adaları, Zəngəzur nəqliyyat dəhlizi kimi mübahisəli (?) mövzularda da rus dostlarla işləmək lazımdır. Biz vurğulayırıq ki, sərhədlərdə istənilən dəyişiklik qeyri-sabitliyə gətirib çıxaracaq və qeyri-regional güclərin sui-istifadəsinə yol açacaq”.

(ardı 4-cü səhifədə)

“Turan dünyası”nın media ortaqlığına doğru

Səhifə → 5

Çinlə əməkdaşlığımız yeni mərhələyə yüksəlir

Çinin Azərbaycandakı müvəqqəti işlər vəkili Din Tao Çin Xalq Respublikasının yaradılmasının 75 illiyinə həsr olunan tədbirdə bildirib ki, ölkəsi Azərbaycanla qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığa əsaslanan ədalətli global iqlim idarəetmə sisteminin yaradılmasına sadıqdır.

(ardı 9-cu səhifədə)

Ekoloji fəlakətdən “yaşıl” transformasiyaya körpü

Səhifə → 8

Yaxın Şərq od içində

Səhifə → 11

Torpaq xalqımıza – Vətən, ölkəmizə sərvətlər mənbəyidir

Səhifə → 9

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2017-ci il 10 oktyabr tarixli 1624 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Mənəvi Dəyərlərin Təbliği Fondunun Nizamnaməsi”ndə dəyişiklik edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2017-ci il 10 oktyabr tarixli 1624 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2017, № 10, maddə 1791 (Cild I); 2024, № 4, maddə 393) ilə təsdiq edilmiş “Mənəvi Dəyərlərin Təbliği Fondunun Nizamnaməsi”ndə aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1 2.1-ci bəndə “vətəndaşların” sözündən sonra “və xaricdə yaşayan azərbaycanlıların” sözləri əlavə edilsin.

2 2.2.3-cü yarımbəndə “vətəndaşların” sözündən sonra “və beynəlxalq hüququn həyata keçirilməsi üçün qəbul edilmiş prinsiplər və normalarına, Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrə və Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq, eləcə də müvafiq xarici dövlətlərin qanunvericiliyi nəzərə alınmaqla, xaricdə yaşayan azərbaycanlıların” sözləri əlavə edilsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 1 oktyabr 2024-cü il

R.S.Mustafayevin Azərbaycan Respublikasının Rusiya Federasiyasında fəvqəladə və səlahiyyətli səfəri təyin edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 15-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

Rəhman Sahib oğlu Mustafayev Azərbaycan Respublikasının Rusiya Federa-

siyasında fəvqəladə və səlahiyyətli səfəri təyin edilsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 1 oktyabr 2024-cü il

R.S.Mustafayevin Azərbaycan Respublikasının Niderland Krallığında fəvqəladə və səlahiyyətli səfəri, eyni zamanda Azərbaycan Respublikasının Kimyəvi Silahların Qadağan Olunması üzrə Təşkilatda daimi nümayəndəsi vəzifələrindən geri çağırılması haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 15-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

Rəhman Sahib oğlu Mustafayev Azərbaycan Respublikasının Niderland Krallığında fəvqəladə və səlahiyyətli səfəri, eyni zamanda Azərbaycan Respublikasının

Kimyəvi Silahların Qadağan Olunması üzrə Təşkilatda daimi nümayəndəsi vəzifələrindən geri çağırılsın.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 1 oktyabr 2024-cü il

Hikmət Hacıyevin IV “Yüksəliş” müsabiqəsi qalibləri ilə görüşü

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi, Prezident Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev IV “Yüksəliş” müsabiqəsinin qalibləri ilə görüşüb.

Müsabiqənin işçi qrupundan bildirilib ki, görüşdə Prezident Administrasiyasının Humanitar siyasət, diaspor, multikulturalizm və dini məsələlər şöbəsinin müdiri, “Yüksəliş” müsabiqəsinin Təşkilat Komitəsinin sədri Fərah Əliyeva, gənclər və idman nazirinin müavini, “Yüksəliş” müsabiqəsinin işçi qrupunun rəhbəri Fərhad Hacıyev də iştirak ediblər.

Onlar dövlət rəhbərliyinin ölkənin intellektual potensialının inkişafına yönəlik atdığı addımları, eləcə də “Yüksəliş” müsabiqəsinin bacarıqlı kadrların şəxsi və peşəkar inkişafına göstərdiyi dəstəyi xüsusi vurğulayıblar. Hikmət Hacıyev qalibləri təbrik edərək, onların müsabiqədəki uğurlu nəticələrini Azərbaycan dövlətinin müasir idarəetmə sistemi və ölkənin inkişaf strategiyası üçün dəyərli töhfə adlandırdı.

Hikmət Hacıyev müsabiqənin mentorluq proqramında əldə edilən uğurları vurğulayaraq qaliblərin qarşılıqlı təcrübə əsasında liderlik qabiliyyətlərini daha da gücləndirib dila gətirib. O, mentorluq proqramı çərçivəsində baş tutacaq növbəti

göstüşlərin qaliblərə böyük fayda verəcəyinə əmin olduğunu qeyd edib.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi Hikmət Hacıyev “Yüksəliş” müsabiqəsinin mentorudur.

Müsabiqə Azərbaycan Prezidentinin 2019-cu il 26 iyul tarixli sərəncamına əsasən təsis olunub. Seçimin məqsədi 21-51 yaş aralığında olan, intellektual səviyyəsi yüksək və azı iki il idarəçilik təcrübəsinə malik perspektivli rəhbər şəxslərin müəyyənləşdirilməsini, dəstəklənməsini və ölkədə kadr ehtiyatı bankının yaradılmasını təmin etməkdir.

“Yüksəliş” müsabiqəsinin qalibini bir il ərzində idarəçi rəhbərlərdən – böyük şirkətlərin top-menecerlərindən və dövlət orqanlarının rəhbərlərindən fərdi karyera məsləhətləri almaq imkanı və 20 min manat məbləğində pul mükafatı gözləyir.

IV “Yüksəliş” müsabiqəsinin keçirilməsi ilə bağlı Azərbaycan Prezidentini tərəfindən 2023-cü il dekabrın 25-də sərəncam imzalanıb.

XQ

COP29 ilə əlaqədar Təşkilat Komitəsinin yeddinci iclası keçirilib

Oktyabrın 1-də BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası (COP29) ilə əlaqədar Təşkilat Komitəsinin yeddinci iclası keçirilib.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasının rəhbəri, Təşkilat Komitəsinin sədri Samir Nuriyev Prezident İlham Əliyevin tapşırıqlarına uyğun olaraq sonuncu iclasdan keçən müddət ərzində COP29 üzrə Tədbirlər Planının icrası istiqamətində görülmüş işləri qeyd edib.

Prezident İlham Əliyevin COP29-a hazırlıq prosesini daimi olaraq diqqətdə saxladığını qeyd edən Təşkilat Komitəsinin sədri dövlətimizin başçısının sentyabrın 10-da Bakı Olimpiya Stadionunda COP29-a hazırlıqla bağlı görülmüş işlərlə tanış olaraq müvafiq tapşırıq və göstərişlər verdiyini diqqətə çatdırıb.

Samir Nuriyev sentyabrın 22-23-də Nyu-Yorkda keçirilmiş “Gələcəyin Sammiti”ndə, daha sonra isə BMT Baş Assambleyasının 79-cu sessiyasının ümumi müzakirələri çərçivəsində bir sıra dövlət və hökumət başçıları ilə görüşlərində COP29-a istinad etməsinə toxunaraq, noyabr ayında bütün dünyanın diqqətini Azərbaycanda olacağını bildirib.

qurumlarının COP29 çərçivəsində beynəlxalq tərəfdaşlarla birlikdə çoxsaylı tədbirlər keçirəcəklərini qeyd edib.

Samir Nuriyev Azərbaycan QHT-lərinin “Gələcəyin Sammiti”nin işində fəal iştirak etdiklərini və bunun nəticəsi olaraq 22 ölkədən 44 QHT nümayəndəsinin Azərbaycanın COP29-a ev sahibliyi edən ölkə kimi inklüzivliklə bağlı addımlarını

BMT Baş Assambleyasının 79-cu sessiyası çərçivəsində keçirilmiş görüşlər və digər substantiv məsələlər barədə danışıb.

Maliyyə naziri Samir Şərifov iqlim maliyyəsi, bu kontekstdə Beynəlxalq Valyuta Fondu və Dünya Bankı ilə həyata keçirilən əməkdaşlıq barədə çıxış edib.

Elm və təhsil naziri Emin Əmrullayev COP29 zamanı təhsil müəssisələrinin faa-

Prezident Administrasiyasının rəhbəri sentyabr ayında COP29 Sədrliyi tərəfindən Bakıda müxtəlif vacib tədbirlərin təşkil olunduğunu bildirərək, İtki və Zərər Fondunun 3-cü iclasını xüsusi qeyd edib. Təşkilat Komitəsinin sədri hazırda davam edən Bakı İqlim Həftəsinin əldə etdiyi nəticələrin davamlı olacağına inamını ifadə edib, qarşıda gələn tədbirlər arasında oktyabrın 10-11-də keçiriləcək Pre-COP tədbirinin vacibliyini vurğulayıb.

Samir Nuriyev Prezident İlham Əliyevin inkişaf etməkdə olan kiçik ada dövlətlərinin COP29-da iştirakından irəli gələn məsələlərin həlli ilə bağlı verdiyi tapşırığın həm bu ölkələr, həm də inklüzivliyin təmin olunması nöqteyi-nəzərindən beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən müsbət qarşılandığını bildirib.

Təşkilat Komitəsinin sədri dövlət

dəstəkləyən bəyanat verdiyini bildirib.

Sonra Samir Nuriyev Bakı Olimpiya Stadionunda görülmüş işlər, nəqliyyatın təşkili, təhlükəsizlik, COP29 vizasının əldə edilməsi, informasiya təhlükəsizliyi ilə bağlı məsələlər haqqında danışıraq, onların həlli istiqamətində müvafiq tapşırıqlar verib.

Ekologiya və təbii sərvətlər naziri, COP29-un müəyyən edilmiş Prezidenti Muxtar Babayev Nyu-York İqlim Həftəsi ərzində keçirilmiş görüşlər də daxil olmaqla, COP29-la bağlı ümumi gediş barədə məlumat verib.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi Anar Ələkbərov Bakı Olimpiya Stadionunda aparılan işlər və digər təşkilati-logistika məsələləri barədə çıxış edib.

Xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov

liyətinin təşkili barədə məruzə edib.

Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin rəisi Əli Nağıyev COP29 zamanı təhlükəsizliyin təmin edilməsi məsələləri barədə danışıb.

Mədəniyyət nazirinin müavini Səadət Yusifova COP29 ilə əlaqədar Mədəniyyət Nazirliyi tərəfindən görülmüş işlər, o cümlədən “İqlim naminə mədəniyyət” təşəbbüsü barədə məlumat verib.

Kənd təsərrüfatı nazirinin müavini İlham Qədimova COP29 ilə əlaqədar Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi tərəfindən görülmüş işlər və “Harmoniya” təşəbbüsü barədə danışıb.

İclasın sonunda COP29 Tədbirlər Planının icrası istiqamətində görülmüş işlərin davam etdirilməsi və digər aidiyyəti məsələlər üzrə tapşırıqlar verilib.

XQ

Prezidentin Milli Məclis mesajlarının müzakirəsi

(əvvəl 1-ci səhifədə)

Prezidentin xarici siyasət xətti və geosiyasi vəziyyət mövzusunda paneldə çıxış edən deputatı Rasim Musabəyov Azərbaycanın regional geosiyasətində formalaşdırılan ölkə olduğunu və Ermənistanın kənar qüvvələr tərəfindən silahlandırılmasının bu gerçəkliyi dəyişməyəcəyini bildirib.

Milli Məclisin deputatı Fərid İsmayilzadə isə artan hibrid hücumlara diqqət çəkərək, Kanada və Avropa dövlətləri tərəfindən Ermənistanla verilən dəstəyin təhlükəsizlik riskləri yaratdığını, Cənubi Qafqazda sülh və əmin-amanlıq əvəzinə, rəqəbat və silahlanmanı gücləndirdiyini bildirib. Deputat Qaya Məmmədov Ermənistan daxilindəki revanşistlərlə yanaşı, hökumətdəki qüvvələrin anti-Azərbaycan siyasətini regional təhlükəsizliyə əsas hədə olaraq dəyərləndirib. Onun sözlərinə görə, Fransa və Hindistan ilə artan hərbi əməkdaşlıq, böyük atəş gücünə malik silahlərin tədarükü və xarici məsləhətçilərin Ermənistan ordusuna cəlb edilməsi,

bunlarla paralel, minatəmizləmə fəaliyyətlərində Azərbaycanı adekvat dəstək göstərilməməsi həmin ölkələrin İrəvanın təcavüzkar siyasətlərinə birbaşa dəstək verməsinin göstəricisidir. Deputat Ramid Namazov isə Prezident İlham Əliyevin çıxışı zamanı səsləndirdiyi fikirlərin daxili auditoriya ilə yanaşı, Ermənistanla və onu

dəstəkləyənlərə, dost və müttəfiq ölkələrə aid tezislər ehtiva etdiyini deyib.

Sonra BTM-in aparıcı məsləhətçisi Mətin Məmmədlinin moderatorluğu ilə “Parlament diplomatiyası və beynəlxalq əməkdaşlıq” mövzusunda panel keçirilib.

XQ

Aşıq Ələsgər ruhu və Qərbi Azərbaycana qayıdış amalımız

(əvvəli 1-ci səhifədə)

Bəli, Aşıq Ələsgər yaradıcılığında ki nisbil işğal və deportasiya tariximizin bədii təxəyyül çaları, poetik inikasıdır. Dədə Ələsgərə ehtiram tarixdən ibrət əz-mimizdir. Birmənalı şəkildə deyə bilərik ki, bu əzmi əməli addımlarla ortaya qo-yan Azərbaycan dövləti sənətkarın dü-şüncə məhsulu olan ülvə dəyərləri özünün siyasət əməlinin mühüm trayektoriyasına, hərəkətverici qüvvəsinə çevirməyi bacarıb. Bu yerdə vurğulamalıyıq ki, müasir Azərbaycanın siyasət memarı olan ulu öndər Heydər Əliyev müdrikliyi və uzaq-görənliyi ilə Aşıq Ələsgərin 150 illik yu-bileyinin sabiq SSRİ miqyasında qeyd edilməsinə nail olmuş, ümummilli liderin layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyev isə üç il əvvəl onun 200 illik yubileyi ilə bağlı sərəncam imzalamışdı. Hər iki adı-dımın qayəsində dayanan məqamları dövlətimizin başçısı haqqında bəhs etdiyimiz açılış nitqində özünəxas şəkildə diqqətə çatdırıb.

“Əlbəttə ki, bu onun təmsalında xalqı-mızın yüksək ruhunu görürük”, – deyən Prezident İlham Əliyev Aşıq Ələsgər ya-radıcılığında qayətə doğma torpağa qa-yıdışın təntənəsi kimi xarakterizə etməklə, həm siyasətlə yaradıcılığın, bir növ, sinte-zini gerçəkləşdirir, ikincinin birinci naminə ideoloji stimulyator funksiyasını açıqlayır, həm də böyük el sənətkarına tam fərqli prizmadan qiymət verir. Hesab edirik ki, bu dəyərləndirmənin özündə də müstəsna nümunəviliq və qədirlənlik var.

Əminliklə vurğulaya bilərik ki, tarixi keçmişimizə bağlılıq, onu yaşatmaq və ona sahiblənmək əzmi baxımından nü-munəviliq Azərbaycan dövlətinin fəaliyyət dəst-xatindəki başlıca meyardır. Torpaqlar-ımızın işğaldan azad olunmasından son-ra reallaşdırılan Böyük Qayıdış proqramı fikrimizin təsdiqidir. Belə bir proqramın mövcudluğu Qərbi Zəngəzurdan didərgin salınmış azərbaycanlıların da öz tarixi vətənlərinə dönəcəklərinə inam formalaş-dırır. İnamı asılayan, yəni Böyük Qayıdışın Qərbi Azərbaycan təntənəsinin də ya-şanacağı vurğulayan isə Prezident İlham Əliyevdir.

Məlum olduğu kimi, dövlətimizin baş-çısının hər fikri reallıqla dərin fiksasiya tə-biətinə malikdir. Bunu təkcə bəz yox, eyni zamanda, düşmənlərimiz də bildirir, daha doğrusu, etiraf etmək məcburiyyətində qalırlar. Əlbəttə ki, onların etiraflarının arxa-sında məkr hissi dayanır. Məkrdən söz düş-müşkən, bunun növbəti təzahürünü cənab İlham Əliyevin Aşıq Ələsgərin heykəlinin açılışındakı nitqi ilə əlaqədar da gördük. Bu barədə yazımızın sonunda, hələlik isə...

Bəli, Azərbaycan xalqının ayılmaq ru-hunu Qarabağa və Şərqi Zəngəzura qayı-dan soydaşlarımızın təmsalında duyuruq-sa, deməli, Qərbi Azərbaycana da qayıdış mümkündür: “Qeyd etdiyim kimi, xalqı-mız XX əsrdə üç deportasiya dalğasına

məruz qalmışdır – 1918-ci ildə birinci, 1940-50-ci illərdə ikinci və 1980-ci illə-rin sonları – 1990-cı illərin əvvəllərində üçüncü deportasiya baş vermişdir. İki de-portasiyadan müəyyən müddətdən sonra Azərbaycan xalqı öz dədə-baba torpaqla-rına qayıtmış, yəni, hamısı olmasa da, bö-yük bir qisim qayıtmışdır. Bu, bizdə haqlı olaraq əminlik yaradır ki, üçüncü etnik təmizləmə dalğasına məruz qalmış Qərbi azərbaycanlılar öz dədə-baba torpaqlarına qayıdacaqlar. Bunu deməyə əsas verən bir çox amillər var. Əlbəttə ki, Vətən sevgisi, o torpaqlar unudulmayıb və unudulmayacaq, o torpaqları görməyən Qərbi azərbaycan-lıların sonrakı nəsilləri Vətən həsrəti ilə yaşayırlar”.

Onu da bildirməliyik ki, üzlaşdıyımız fəlakətlər, o cümlədən, soydaşlarımızın Qərbi Azərbaycandan didərgin salınma-ları, eyni zamanda, böyük ədalətsizlikdir. Bu aqibətlə üzlaşdıyımız üçün həm toplum olaraq özümüz təqsirkarıq, həm də bizi bu bəlalara mübtəla edənlər məsuliyyət də-şıyırlar. Ancaq, böyük ölüdə, kimdəsə, yaxud kimlərsədə günah axtarmaq niyyə-tindən uzağıq. Prezident İlham Əliyev də bildirir ki, ədalətli bərpə etmək öz işimiz ol-malıdır, “heç kim bizim əvəzimizə ədaləti bərpə etməyəcək, heç kimin belə niyyəti də, istəyi də olmamışdır”.

Şübhəsiz ki, bundan sonra heç kəs bi-zim üçün nə isə edən deyil. Hələ əksinə, haqqa və ədalətə sahiblənmək əzmini zi-qırmaq istəyənlər var. Onlar işğal illərin-də özlərinin destruktiv fəaliyyətlərindən qalmayıblar. Hazırda yaşananlara da göstə-rir ki, yənə köhnə şakərlərinə sadıqlırlar, var gücləri ilə yaşadığımız Cənubi Qafqaz platformasında erməni avantürizminin sax-lanılmasına cəhdlər göstərirlər. Prezident İlham Əliyev bunlardan da söz əsarəq, belə mənfi təməyüllərin xalqımızı tutduğu yoldan döndərə bilməyəcəyini vurğulayıb. Ancaq, qətiyyəti arxayınlaşmamalı, qar-şımıza yeni hədəflər qoymalıyıq: “Bu hə-dəflər həm stratejidir, həm taktikidir, həm qisməddətlidir, həm uzumüddətlidir. Amma hədəflər düzgün seçilməyə, heç bir nəticəyə nail olmaq mümkün olmayacaq. Hədəflər həm həqiqəti, ədaləti və həm də real vəziyyəti, real gücümüzlə əks etdir-məlidir. Nə qədər güclü olsa, o qədər də bizim səsimiz eşidiləcək”.

Dövlətimizin başçısının da bildirdiyi kimi, Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun azad edilməsi, suverenliyimizin tam bərpası Qərbi azərbaycanlılarda tarixi vətənlərinə geri qayıdacaqlarına dair nikbinlik hisslə-rini, fikirlərini, ümidlərini artırır. Nəzərə alaq ki, bu qayıdışın siyasi-mənəvi tərəfləri var. Söhbət ölkəmizin 44 günlük müha-ribədən sonra Naxçıvana yol məsələsində irəli sürdüyü Zəngəzur dəhlizi ideyasın-dan gedir. O ideya ki, Naxçıvana heç bir gömrük və sərhəd nəzarəti olmayan yolu nəzərdə tutur. O ideya ki, global tranzitin mühüm halqasıdır və hazırda Azərbaycan

– Ermənistan münasibətlərinin nizamlə-masının başlıca mübahisə komponenti qis-mində çıxış edir.

Ermənistan müharibə məğlubu kimi 10 noyabr 2020-ci il tarixli üçtərəfli Bə-yanatın Naxçıvana yol məsələsindəki öh-dəliyini yerinə yetirməkdən boyun qaçı-rır. Hazırkı sülh gündəliyi fonunda rəsmi İrəvanın və onu xaricdəki havadarlarının anti-Azərbaycan kampaniyasının, çirkin oyunlarının motivində də bu əmil dayanır. Məqsəd ölkəmizin haqqı çatana sahiblən-məsinə maneçilik törətməkdir. Bu yerdə Prezident İlham Əliyevin bir neçə il əvvəl səsəndirdiyi bir fikri diqqətə çatdırmaq istərdik. Nəzərə alaq ki, həmin fikirdə də Aşıq Ələsgərin abidasının təntənəli açılışı fonunda yenidən gündəmə gəlmiş Qər-bi Azərbaycana qayıdış ruhunun dərin təəcəssümü var: “Zəngəzur dəhlizini biz icra edəcəyik. Ermənistan bunu istəsə də, istəməsə də, istəsə, daha asan həll edəcə-yik. İstəməsə də, zorla həll edəcəyik. Necə ki, mən demişdim müharibədən əvvəl və müharibə dövründə ki, öz xoşunuzla rədd olun bizim torpağımızdan, yoxsa zorla sizi çıxardacağıq. Belə də oldu. Zəngəzur dəh-lizinin taleyi də eyni olacaq. Bizim əsas rəqibimiz zamandır. Çünki dəmir yolunun çəkilişi, avtomobil yolunun çəkilişi vaxt tələb edir. Ona görə bütün güclər səfərbər edilib ki, bu layihə icra edilsin və beləliklə 101 il bundan əvvəl bizim əlimizdən alın-mış Zəngəzura Azərbaycan xalqı qayıdacaq”.

İndi isə sonda açıqlayacağımızı bil-dirdiyimiz məqama keçid əlaq. Söhbət erməni məkrindən gedir. Qeyd edək ki, Prezident İlham Əliyevin böyük el sənə-tkari Aşıq Ələsgərin abidasının açılışındakı nitqinin Qərbi Azərbaycana qayıdış ruhu Ermənistanda böyük rezonans doğurub. Ölkədə Zəngəzur dəhlizi məsələsini önə çəkənlər var. Bu tendensiyaqı məkrlik isə məsələyə İran İslam Respublika-sını qatmaq motivi üzərindədir. Erməni siyasətçilər, politoloq və ekspert cəməəsi dövlətimizin başçısının söylədiklərini İra-na qarşı demarş kimi dəyərləndirir. Heç şübhəsiz ki, rəsmi Tehranın erməni avan-türizminə dəstək məhiyyəti daşıyan ritorikası hərəkətə gətirmək niyyəti güdür. Nəzərə alaq ki, İran rəsmiləri və siyasə-ləri regiondakı sərhədlərin dəyişməzliyini diqqətə çatdırır, bu mövqeyə zidd halları özlərinə “qırmızı xətt” olaraq dəyərləndi-rirlər. Belə yanaşma Ermənistanın haqqın-da söz ədğıdımız öhdəliklərinin icrasından yayınmasına stimül verir. Deməli, Zəngə-zur dəhlizi təşəbbüsü Qərbi Azərbaycana qayıdış ruhumuzun ilk prinsipiallıq meyarı kimi çıxış etməkdədir. Prinsiplərimizə isə hər zaman sadıq. Prezident İlham Əliye-vin çıxışı həm də bunun bir daha uca səslə bəyan edilməsi idi.

Ə.CAHANGİROĞLU
XQ

Ermənistan xatirinə dəyərlərdən imtina?

Rusiya baş nazirinin Ermənistandakı çıxışına sözərdi

Rusiya baş naziri Mixail Mişustinin Avrasiya İqtisadi İttifaqı (Aİİ) hökumət başçılarının İrəvanda keçirilən iclasında bildirdikləri maraqlıdır. Bu qeydlərimizdə onun nələrdən danışdığına diqqət yetirəcəyik.

İndi Mişustin elə məqamlardan söz açıb ki, Rusiyanın bu şəxsin bildirdiklərini hansı potensialla həyata keçirəcəyi şübhə doğrurur. Həm də ona görə şübhə doğurur ki, Kremlin hakim rol oynadığı təşkilatda Ermənistan da təmsil olunur. O Ermənistan ki, hazırda iqtisadi baxımdan Rusiyadan asılı olsa da, Qərbin anti-Moskva tədbirlərində fəal iştirak edir. Daha dəqiq desək, rəsmi İrəvan hazırda Qərbin Rusiya əleyhinə cəbhəsinin Cənubi Qafqaz səngərində başlıca rol oynayır. Yeri gəlmişkən, Qərpbərst Ermənistan hazır-da Moskvanın patronajlığı altındakı Aİİ-yə sədrliyi də yerinə yetirməkdədir.

Beləliklə, M.Mişustin bildirir ki, Aİİ-də təmsil olunan ölkələr rəqəmsal sahədə öz inkişaflarına güvənməlidirlər, dost olmayan ölkələrin xidmətlərindən istifadə qurum çərçivəsindəki integrasiya prosesləri üçün çətinliklər yarada bilər. Əlbəttə, bir yandan baxanda Rusiya baş nazirinin dediklərində haqlı məqamlar var. Belə ki, Aİİ özünün rəqəmsal təhlükəsizliyini təmin etməlidir. Ancaq mövdu xüsusi Moskva bir məqamı nəzərə almır. Məsələ ondadır ki, Aİİ-yə üzv Ermənistan Rusiyanın Qərbin sanksiyaları altında olan mallarının üçüncü ölkələrə idxalının gerçəkləşdirməklə yanaşı, həmin ölkələrdən Rusiyaya lazım olan malların çatdırılmasını təmin etməklə də qazanır. O mal-ların ki, onların Rusiyaya verilməsi Qərbin nöqtəyi-nəzərinə yolverilməzdir.

Yada salaq ki, bir müddət öncə Erməni-stanın Rusiyanın hərbi sənayesi baxımından vacib olan elektron məhsulların çatdırılması ilə məşğul olduğuna dair məlumatlar yayıl-mışdı. Söhbət mikroçiplərdən və digər bu kimi mallardan gedirdi. Deməli, Mişustinin Aİİ-nin texnoloji müstəqilliyini təmin etmək ritorikası indilik yuxu kimi bir şeydir. Çünki həm Ermənistana “qazanma” demək müm-künsüzdür, həm də Ermənistan qazanmasa, Rusiya heç nə edə bilməyəcək. Ona görə Mişustinin texnologiyanın iqtisadiyyatı, so-sial sahəyə və dövlət idarəçiliyinə dəxilləmə sürətini qorumaq və artırmaq vəzifəsinin icrası baxımından dilə gətirdikləri indinin səhbəti ola bilməz. Onun sistemli vəziyyə-lərin icrası naminə “yalnız öz inkişafımıza və innovasiyalarımıza etibar etməliyik” şəklindəki fikirləri də həmcin.

M.Mişustin çıxışında onu da bildirir ki, Aİİ üzvlərinin rəqəmsal suverenlikdən im-tinası, Avrasiya məkanında rəqəmsal trans-formasiyanın uyğunlaşdırılması proseslə-rinin cəvərlənməməsi, ələcə də ittifaqın bir sıra təmsilçilərinin Rusiyaya dost olmayan ölkələrin qərarlarını ehtiyatsız yerinə yetir-mələri ticari və inzibati maneələrin yaran-masına gətirib çıxarır. Bu meyl isə inteq-rasiyanın əsaslarını sarıstmaq potensialına malikdir. Aydındır ki, mesaj təkcə Erməni-stana verilir. Ancaq rusiyalı rəsmnin bildir-diklərinin İrəvana xitab motivi aktualdır. Axı əvvəldə bildirdiyimiz kimi, hazırda Rusiya ya dost olmayan ölkələrin buyruğu ilə otu-rub-duran Ermənistandır. O Ermənistan ki, Qərbə sadıqlıq ruhunu Moskvanın hakim rol oynadığı, özünün də üzvü olduğu təşkilatlar-dakı pozuculuq fəaliyyəti ilə göstərməkdə-dir. Söhbət İrəvanın Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatı əleyhinə demarşların-dan gedir.

Məlumdur ki, İrəvan KTMT-nin fəali-yətini boykot etməklə, qurumu gözədən sal-maqla, ona inamı və etibarı yerə vurmaqla məşğuldur. Doğrudur, Ermənistan, hələlik, özünün anti-Rusiya xəttinə Aİİ məsələsini əlavə etməyib. Ancaq ölkənin baş naziri Ni-kol Paşinyanın təşkilatla yönəlik bəzi mesaj-ları var. Məsələn, Nikol Ermənistanın Aİİ-yə rotasiya qaydasındakı sədrliyinin təsdiqlən-diyi iclasda təxminən belə demişdi: Qurum

yalnız iqtisadi məsələlər üzərinə köklənməli, siyasi məqamların onun işinə təsiri yolveril-məzdir. Bu o demək idi ki, Ermənistan siya-si baxımdan Rusiyaya qarşı çıxacaq, ancaq ona iqtisadi planda heç bir təsir ola bilməz. Göründüyü kimi, ortada aşkar erməni həya-sızlığı var...

M.Mişustin, eyni zamanda, deyib ki, Aİİ ölkələri özlərinin rəqəbatqabiliyyətli rəqəmsal həllərinin istehsalını qurmali və bir-bi-rinin aparıcı texnologiya şirkətləri arasında əməkdaşlığı genişləndirməlidirlər. Rusiya-nın baş naziri ölkəsinin artıq özünün yerli server platformaları və məlumat saxlama sistemlərinin yandan çoxu ilə təmin etdiyi-ni diqqətə çatdırıb. “Biz onların tərkibində istifadə olunan rus elektron komponentlə-rinin payını ardicil olaraq artırırıq. İndi 4G və 5G şəbəkələri üçün Rusiyanın proqram təminatında baza stansiyalarının yaradıl-masına başlayırıq”, – deyən Mişustinin Aİİ ölkələrinin Rusiyanın texnologiya patronaj-lığı altına dəvət etdiyi diqqətdən yayınmır: “Ümumiyyətlə, Rusiya müasir texnologiya-lara, rəqəmsal platformalara malikdir və bir sıra elektron cihazların istehsalını monim-səyib. Burada biz əlyans tərəfdaşlarımızı bu inkişafı keçməyə, əlavə tələbat yarat-mağa və rəqəmsal suverenliyimizi və birgə iqtisadiyyatımızı gücləndirməyə dəvət edirik. Rəqəmsal texnologiyalar üçün ümumi bazaramızı qeyri-regional şirkətlərdən daha fəal müdafiə etməli olduğumuz zəmana çat-mışdır”.

Belə bir deyim də vardır ki, əvəzin yaxşı gəlir, oxuduğun Quran əla. Bir qədər əvvəl Ermənistanın Rusiya üçün, belə demək mümkünsə, “maklerliyin” təzahür formə-lərindən söz ədqı. Əlavə edək ki, hazırda Ermənistanın iqtisadi inkişafı məhz həmin “maklerliyin” hesabınadır ki, bu durum Moskvaya sərf etdiyi kimi, Qərbə də sərfə-lidir. Ermənistan özünü qarşı sanksiyalardan yayınır, Qərb isə İrəvanın pul xərcələmədən ayaqda qalmasını təmin edir. Hələ ara-bir Ermənistanın inkişafını demokratik əhə-bəvanın erməni xalqına gətirdiyi yüksək rifah dividendi ilə əsaslandıraraq, ucuz populizmə də güc verir. Ancaq reallıq ondadır ki, sa-bah Rusiyanın üzlaşdığı sanksiyalar aradan qalxsə, “erməni demokratiyasının” da qara günləri başlanacaq. Əlbəttə, üfiqdə belə bir gedişat görünməyirdi, Rusiya-Ukrayna müharibəsi davam etdiyindən, İrəvan “mak-lerlikdən” fayda götürməkdədir.

Digər yandan, Aİİ, kifayət qədər, böyük platformadır. Əgər Mişustin bu platforma daxilində texnoloji asılılığın aradan qaldırıl-masından danışsə, görək Rusiyanın möv-cud istiqamətdə quruma üzv ölkələrə təklif edəcəyi nə isə olsun. Bəs nə isə varmı? Xeyr! Yəni, hələlik, Rusiya baş nazirinin təkcə öz ölkəsinin əldə etdiyi yarmıççı nailiyyətləri sadalayıb, başqa üzvləri də stimullaşdırması boş söz yığımından başqa bir şey deyil.

Ə.RÜSTƏMOV
XQ

Bu kino ki var...

İordaniyanın ermənidən başqa rejissoru yoxdurmu?

Xatırladaq ki, mətbuatın yazdığına görə İordaniya 97-ci Oskar Akademi-ya mükafatlandırılmasına Ən yaxşı beyn-əlxalq Film kateqoriyasında təqdim edilmək üçün bu ölkənin erməniasilli rejissoru Sareen Hairəbediannın Qarabağ-dan olan erməni uşaqla bağlı təxribatla dolu “Mənim şirin ölkəm” sənədli filmini seçib. Bu cəfəng film 11 yaşlı Vrejdan (“Vrej” erməni dilində “qısa” deməkdir) bəhs edir. Filmin müəllifləri sübut etməyə

çalışırlar ki, guya, Azərbaycan “müstəqil Artsax dövləti”nə hücum etmiş, ermənilər oradan silah gücünə qovmuşdur.

Biz həmin filmin müəlliflərinə də, o sərəsəmləmələrlə dolu lenti mükafata layiq görmək istəyən iordaniyalı dostlarımızda xatırlatmaq istəyirik ki, Artsax dedikləri qədim Azərbaycan torpaqları olan Qarabağ və Şərqi Zəngəzuru oda qalamış, çoxsaylı qırğınlar və vəhşiliklər törətmış həmin o “müstəqil dövlət”in qaniqən rəhbərlərinin

böyük əksəriyyəti Bakıda, istintaq altındadır. Onlar hüquq müdafiəçilərinin də iştirakı ilə verdikləri cavablarda “artsax dövlətinin” məhz bu sarsaq qurumun sonuncu prezidentinin imzaladığı rəsmi sənədlə bu-raxıldığını dəfələrlə etiraf ediblər. Təbii ki, həmin etiraflar lentə alınmışdır və o lentlər nə zamansa “Mənim şirin ölkəm” filminin müəlliflərinin də, İordaniyaqadək erməni təəssübkeşlərinin də gözüne soxulacaq.

O ki qaldı, qısa məsələsinə, ermənilər unutməsınlar ki, Cənubi Qafqazda qısa almalı yeganə tərəf bizik. Biz 44 günlük İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı Xocalı soyqırımının da, Birinci Qarabağ müha-ribəsində şəhid olmuş on minlərlə Vətən övladlarının da, itkin düşmüş – hələ taleyi məlum olmayan minlərlə soydaşımızın da qisasını almalıyıq. Bunu ABŞ-da da bilirlər, İordaniyada da, Ermənistanda da. Ancaq bizim qisasımızın ən böyüyü hələ qabaqdadır. İordaniyalı “dostlarımızdan” fərqli olaraq, biz məscidlərin və İslami dəyərlərin qədrini yaxşı bilirik. Ona görə də Qarabağ və Şərqi Zəngəzura dağıdılmış, yer üzündən silinmiş imtından çox, indiki Ermənistan ərazisindəki yüzlərlə məscidin, tarixi türk abidələrinin qisası hələ qabaqdadır.

“Vrej” adını qoyaraq uydurma ssenari ilə film çəkənlər unutməsınlar ki, tarixin qisası daha əmansız olur. Tarix haqqın, ədalətin iməsinə heç zaman dözmür. Haqq və ədalət isə bizim tərəfimizdədir.

İntifaq MİRZƏBƏYLİ

Ermənistan rəhbərliyi Rusiya ilə əməkdaşlıqdan imtina etməyə çalışsə da (əslində onlar Rusiyasız iki həftə belə yaşaya bilməzlər və bunu hay cəbhəsində çoxu etiraf edib), İrəvandakı türk düşmənləri və beynəlxalq aləmdəki erməni lobbiçiləri hələ də proletariyatın “dahi rəhbərinin” tezisləri ilə fəaliyyət göstərirlər. Xatırladaq ki, Vladimir Leninin kino haqqında dedikləri vaxtilə Azərbaycanda da bütün kino-teatrın binaları üzərində iri hərflərlə yazılırdı: “İncəsənətdə bizim üçün ən mühüm olan sahə kinodur”.

İndi ermənilər və onların həm ABŞ-da ki lobbiçiləri, həm də İslam Əməkdaşlıq Təşkilatında ölkəmizin “bütün onunun ucun-dan o tərəfi görə bilməyən” bəzi dostların sözlün haqqı mənasında, Leninin həmin tezisini sübuta yetirirlər. Belə ki, İordaniya sənəştinəslərindən ibarət münisflər heyə-ti işğalçı, terrorçu, separatçı, ətrafındakı bütün qonşu ölkələrə ərazi iddiaları edən, Azərbaycan ərazilərinin 20 faizini 30 il əsarət altında saxlayaraq başdan-başə vıranəyə çevirmiş işğalçı dövlətin siyasətini dəstəkləyən bir filmi bəyənmiş və yüksək mükafatlara layiq görmüşdür. Bu isə tə-bii ki, Azərbaycan– İordaniya dostluq və tərəfdaşlıq münasibətləri ilə bir araya sığ-mır.

Bu dost ölkədəki ədalətli adamlar er-məni siyasətini yeritməkdə davam edən “mütəxəssislərinə” xatırlatmalı idilər ki, biz müasirlər olaraq işğal edilmiş Azər-baycan ərazilərində dağıdılmış, yandırıl-mış, donuz fərmasına çevrilmiş məscidlər haqqında danışmalıyıq, hansısa uydurma ssenari əsasında çəkilmiş böhtançı film haqqında yox! Bunu deyən olmayıb. Elə

ona görə də İordaniya mütəxəssisləri Os-kar mükafatı üçün erməni rejissorun təxri-batla dolu filmini seçiblər.

Məlum məsələdir ki, ermənilərin özləri də, lobbiçiləri də bütün ömürləri boyu türk-Azərbaycan mədəniyyətinə qarşı düş-mənçilik ediblər. Biz də buna müəyyən dərəcədə cavab vermişik. Ancaq düşmən təbliğatçıları həmin şərfəsizliyi indiyədək ABŞ, Fransa və Rusiya kimi dövlətlərdə davam etdirirdilər. İndi isə İslam dünyə-sinə içəridən zərbə vurmağı hədəfləyiblər. İordaniyalı dostlarımızın bu sadələvhlüyü bizi çox ağrıdır.

Axi Bakı ilə Əmman arasındakı dost-luq, tərəfdaşlıq münasibətlərinin yüksək səviyyədə olduğunu bilməyən yoxdur. Hətta Kral II Abdullahla Azərbaycan Prezi-denti İlham Əliyevin şəxsi dostluq münə-sibətləri barədə də çox yazmış və oxumuş-uk. İndi nə oldu XXI əsrdə də özünü vəhşi kimi aparan, Xocalı soyqırımını törətmış, türk tarixinin və İslam mədəniyyətinin düşməni kimi çıxış etməkdən həzz alan bir ovuc hay tayfası bu boyda İslam dünyəsinə içəridən zərbə vurmağa necə nail olurlar?

Ortaq əlifbadan orta q universitetə

IV məqalə

Türk dünyası böyük bir ailedir, böyük potensiala malikdir, böyük coğrafiyanı əhatə edir. Nəqliyyat yolları, enerji resursları, insan kapitalı, artan əhali, demografik vəziyyətin müsbət olması – bunlar böyük bir güc potensialıdır. Bizim vəzifəmizdir ki, bu potensialı dünya miqyasında böyük bir gücə çevirək, əminəm ki, bu olacaq, biz bunu görürük.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Yeni universitet strategiyasına keçid

Dünyada universitetlərin strategiyaları dəyişməli olduqları haqqında kifayət qədər araşdırmalar mövcuddur. Problemin mərkəzində bir vəzifə dayanır: müasir universitetlər təhsildə həm mənəvi-əxlaqi keyfiyyətləri, həm də peşəkar hazırlığı yüksək olan insanı yetişdirmək strategiyasını hazırlamalıdır. Son bir neçə əsrdə Qərbdə (xüsusilə, ABŞ-da) əsas diqqətin praktiki-təbii aspektində yerinə yetirilməsi insan faktorunu arxa plana atmışdır. Yəni, başlıca olaraq, yüksək peşəkar kadrların hazırlanması müasir universitetlərin strategiyası kimi, tam uğurlu sayılır. Sürətli elmi kəşflər olur, təhsil alanın intellekti sürətlə inkişaf edir, cəmiyyətdə innovasiyalar artır və s. Lakin bütövlükdə cəmiyyətin mədəni, mənəvi, əxlaqi, etik keyfiyyətlərində ciddi suallar da meydana gəlir.

Pol Feyerabend bunu bütövlükdə təhsilin fəlsəfəsində “insan yaradıcılığı” anlayışının düzgün dərk edilməməsi ilə əlaqələndirir. Bizcə, məsələ daha geniş və dərin qatlarda insanın fərdi və sosial-mədəni yaşam tərzinin özəllikləri ilə bağlıdır. Onun ən yaxşı fəlsəfi anlamı “sosial epistemologiya” adlanan dərkətmə sistemində mövcuddur. Yəni insan sifətində irəki aspektdə dərkədən olmaqla yanaşı, müasir cəmiyyətin sosial-mədəni, texniki, informasiya, texnoloji özəllikləri ilə əlaqəli “dərkədən-dir”. Həmin bağlılıqda da insan yaradıcılığı mütləq toplumun mənəvi, mədəni, əxlaqi, etik faktorları ilə vəhdətdə dərk edilməlidir.

Buradan məntiqi nəticə alınır: müasir cəmiyyətlərdə təhsil mütləq sürətdə peşəkar hazırlıqla cəmiyyətin mənəvi-mədəni, əxlaqi, psixoloji, texnoloji, sosial və digər keyfiyyətlərin vəhdətində formalaşdırılmalıdır. Prinsipcə, məsələnin bu aspekti geniş və çoxsaylı faktorları sistem halında nəzərə almağı tələb edir. Lakin müasir inkişaf xüsusiyyətləri fonunda başqa təhsil strategiyası adekvat ola bilmir. Deməli, müasir universitetlərin strategiyası yenidən işlənməli və orada mənəvi-mədəni, etik aspekti ciddi surətdə diqqətə alınmalıdır.

Bu kontekstdə Türk dövlətlərinin orta q əlifbadan orta q universitetin yaradılmasına keçidinin konseptual və nəzəri dinamikası necə ola bilər?

Təhsilin yeniləşməsində elmin rolu

Bunu çox ciddi faktor kimi qəbul etmək gərəkdir. Çünki Azərbaycan və Mərkəzi Asiya türk dövlətləri uzun müddət sovet təhsil sisteminə olmuşlar və bu da üstün cəhətləri ilə yanaşı, müasirlik baxımından bir sıra məqamların yeniləşməsinə də tələb etməkdədir. Ancaq əsas məsələ ondan ibarətdir ki, təhsili elmi yeniləşmədən kənar yeniləşdirmək imkansızdır. Yəni faktiki olaraq problem elm-təhsil inteqrasiyası kontekstində sistemli yeniləşmə kursunun müəyyən edilməsinə transfer olur. Bu bağlılıqda türk dövlətlərində hər hansı nümunə-model varmı? Bəli, artıq vardır. Bu nümunə-model Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının yeniləşmə kursudur.

AMEA son 2-3 ildə elmi fəaliyyətin təşkili, təşkilatın struktur-funksional xüsusiyyətlərinin yeniləşməsi, rəqəmsallaşmanın elmi tədqiqat, elmi biliyin saxlanması və ötürülməsi proseslərinə maksimum təbii, faktiki olaraq “Elektron akademiya”, “Elektron kitabxana” və “Gənc akademiya”nın yaradılması istiqamətlərində ardıcıl və sistemli addımlar atır. Bundan başqa, AMEA-nın yeniləşməsində türk dövlətlərinin elmi qurumları ilə əməkdaşlıq prioritet istiqamətlərdən biri kimi həyata keçirilir.

AMEA-nın yeniləşməsində elmlə təhsilin inteqrasiyası baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edən doktorantura pilləsinin Avropa standartları üzrə yeniləşməsi ayrıca önəm kəsb edir. Bunun üçün AMEA Rəyasət Heyəti aparatının “Elm və təhsil” şöbəsi fəal çalışır.

Təbii ki, biz burada AMEA-nın yeniləşməsi kursunun inə məqamları üzərində dayanma bilmirik. Bunun üçün ayrıca araşdırmaya ehtiyac vardır. Lakin ümumi səviyyədə türk dövlətlərinin aidiyyətli təşkilatlarının orta q universitet yaratmaq istiqamətində nəzəri, konseptual, struktur, funksional və metodoloji aspektlərdə elmlə təhsilin səmərəli inteqrasiyası üçün AMEA-nın yeniləşmə kursu təcrübəsindən geniş yararlanma biləcəklərinə şübhə etmirik.

Bilik aspekti

Əlbəttə, türk dövlətləri vətəndaşlarının müasir tələblərə uyğun bilik almaları ilk şərtidir. Bilik vermək universitet təhsili formasının başlıca məqsədidir. Türk gənclərinin yüksək səviyyədə bilik almalarının təşkili də ayrıca vəzifədir. Çünki bunun üçün yüksək səviyyəli pedaqoji kadrlar və müasir texniki-texnoloji şərait gərəkdir. Dünyanın müxtəlif aparıcı universitetlərində çalışan türk pedaqoqları bu işə cəlb etmək olar. Eyni zamanda, onu da deyək ki, türk dövlətlərinin özündə kifayət qədər

yüksək hazırlıqlı müəllimlər mövcuddur. Bu səbəbdən, hesab etmirik ki, yüksək bilik vermək aspektində orta q universitetin hər hansı ciddi kədr problemi olsun.

Mənəvi və ideoloji aspekt

Ümumiyyətlə, Sovet İttifaqı dağılandan sonra cəmiyyətlərdə ideologiya məsələsinə müəyyən neqativ münasibət formalaşmışdır (və ya formalaşdırılmışdır). Qərbin təbliğat maşını isə aktiv surətdə “ideologiyasız cəmiyyət”, “ideologiyasız təhsil”, “ideologiyasız elm” və s. kimi terminlərlə manipulyasiya etməkdədir. Lakin bu görünən tərəfin əsl siması tamamilə başqadır. Bu “ideologiyasız nələrsə” dedikdə faktiki olaraq Qərb mədəniyyəti çərçivəsində mövcud ideologiyalardan kənar olanları nəzərdə tutulur. Məsələn, Qərb anlamında liberalizm və ya demokratiya təşviq edilir. Hətta indi onlar təhlükəsizlik konsepsiyası ideologiya təhlükəsizliyinə qaldırılıblar. Bunun mahiyyəti ondan ibarətdir ki, “təhlükəsizliyin təmini” dedikdə əsas olaraq özlərinə nəzərdə tutulur. Buna isə başqalarının təhlükələrə atılması və hüquqlarının tapdanması bahasına olsa belə nail olmağa çalışırlar.

Konkret elm və təhsilə gəldikdə isə vəziyyət digər sahələrdən zərər qədr də fərqlənir. Qərb dövlətlərinə, liderliyinə, költür xüsusiyyətlərinə zidd olan heç bir elmi mövqe perspektivli hesab olunmur. Buna görə də orada elmi təşkilatlar alimin yaradıcılıq sərbəstliyi ilə məsuliyyətin bir-birindən ayırmırlar. Təbiət elmləri sahəsində edilən elmi kəşfləri isə bir-baş əz maraqlarına uyğun tətbiq edirlər. Deməli, dünyada elmi fəaliyyət kökündən müəyyən sosial məqsədlərə xidmət edir. O sahədə uğur ancaq dövlətin maraqlarına cavab verən araşdırmalar sayəsində qazanıla bilər. Bu o demək deyildir ki, yaradıcılıqda başqa mövqelər sıxışdırılır. Təbii ki, məsələn, Qərbdə tam sərbəstlik vardır. La-

kin dövlətə uyğun olmayan araşdırmaların prestiji, sosial qiyməti yoxdur. Hətta, son illər orada “incimisi intellektlər” deyilən müəyyən elmi kəsim formalaşmışdır.

Bundan başqa, özlüyündə sosio-humanitar elmlər ideologiyadan kənarə mövcud ola bilməz. Ən azı araşdırmaçı müəyyən mənəvi, əxlaqi və etik meyarlara cavab verməlidir. Onun üçün cəmiyyət və dövlətin maraqları əhəmiyyət daşımalıdır. Bir sözə, sosio-humanitar sahədə çalışan insan dövlətə və cəmiyyətə elmi-mədəni kontekstdə xidmət etməlidir.

Bu prizmadan baxanda Orta q Türk Universiteti ideyası bir zərurətdir və reallaşmalıdır. Onun hazırladığı kadrlar Türk dünyasının elmi, mədəni, mənəvi-əxlaqi və idarəetmə aspektlərində inkişafına töhfə verməlidirlər. Orta q universitetin məzənləri türk toplumlarının hərtərəfli inkişafında aparıcı rol oynamalıdır. Kadrlar, bütövlükdə, türklərin vahid mədəniyyət, sosial-psixoloji, idarəetmə, etik və iqtisadi inkişaf özəlliklərini araşdırmalı və onu ideya kimi beyinlərə yeritməlidirlər. Məsələnin çox mühüm tərəfi dövlətçiliklə bağlıdır.

Orta q universitet və TDT

Orta q universitet ideyası ayrı-ayrı deyil, birləşdiricidir. Əslində, onun məzənləri iki miqyasda birləşdirici rol oynamalıdır. Birinci, Türk dövlətlərinin birləşdirilməsi. İkinci, TDT-nin geniş geosiyasi məkanə mədəni, sivil, etik, ideoloji inteqrasiyası ilə bağlıdır.

Bu səviyyələr bir-biri ilə sıx əlaqəlidir. Təbii ki, öncə türk cəmiyyətlərinin orta q elm, təhsil, mədəniyyət, iqtisadiyyat və digər sferalarda birliyinə nail olmaq gərəkdir. Bu prosesin mürəkkəb və uzun sürə biləcəyinin fərqinə varılır. Ancaq, bu, tam reallaşma ilə və gerçəkləşməli olan prosesdir. Bu istiqamətdə düşünülmüş addımlar sonucda müsbət nəticə verməlidir.

Eyni zamanda, TDT-nin özünün geniş geosiyasi və mədəni məkanda fərqli strukturlarla əməkdaşlıq etməsi və bu məkanda onlarla inteqrasiyaya getməsi də çox əhəmiyyətlidir. Çünki o zaman TDT ayrıca müstəqil güc kimi qəbul olunur və onun qlobal miqyasda rolu yüksəlir.

Orta q universitet ideyası bu proseslərin mərkəzində elm və təhsilin və, deməli, bütövlükdə mədəniyyətin aparıcı yer tutmasına işarədir. Türk dövlətləri gələcək inkişafının mərkəzində bütövlükdə inkişafı, sivil və mədəni olmağı, yüksək texnologiyaya əsaslanan və yüksək mənəviyyətə sahib tərəqqini görürlər. Məhz bu kontekstdə orta q universitet ideyası digər analogi təkliflərə bərabər strateji əhəmiyyət daşıyır. Elm və təhsil Türk Dövlətləri Təşkilatının davamlı, dayanıqlı və müasir nümunəli inkişafının rəmzi olmalıdır.

Tarixin sifariş

Bələ görünür ki, türk dövlətlərinin sosial, mədəni, siyasi, elm, təhsil, təhlükəsizlik və digər sahələrdə inteqrasiyası tarixin gedişatının təbii nəticəsidir. Qloballaşma ən uzaq ölkələri və mədəniyyətləri birləşdirir, türk xalqları da buna əsaslı reaksiya verməlidir. Burada ilk sual təbii olaraq türklərin “biz necə yaşamaqlıyıq ki, mədəniyyətimiz, dövlətçiliyimiz və kimliyimiz yox olmasın, dünya sivilizasiyasının həmişə olduğu kimi, gələcəkdə də layiqli tərkib hissəsi olaraq qalaq”. Artıq yol seçilmişdir – Türk Dövlətləri Təşkilatı!

Bu istiqamətdə Azərbaycanın fəal birləşdirici rol oynaması çox sevincindir. Çünki azərbaycanlılar növbəti dəfə sübut edirlər ki, onlar əməkdaşlığın, birliyin, bir yerdə təhlükəsiz mövcud olmanın tərəfdarıdır. Azərbaycan isə dövlət kimi yalnız öz soydaşlarının deyil, çox geniş məkanda müxtəlif etno-mədəni vahidlərin birliyi və əməkdaşlığına fayda verən dövlətdir. Bunu Azərbaycanın Cənubi Qafqazdakı siyasi, mədəni, geosiyasi, energetik, iqtisadi və təhlükəsizlik fəaliyyətləri tam təsdiq edir. Prezident İlham Əliyev, hətta, Ermənistanə əməkdaşlıq əlini uzatmışdır.

Bundan başqa, Azərbaycan Avropa ilə enerji və başqa sahələrdə əməkdaşlığı inkişaf etdirərək geniş bir məkanda sivil və mədəni tərəqqiyə, milli təhlükəsizliyin təmininə töhfələr verir.

İndi Azərbaycan Uzaq Şərqdən tutmuş Afrikaya və Okeaniyaya qədər çox geniş bir məkanda əməkdaşlıq, birləşdiricilik, ədalətlik və sivil tərəqqi uğrunda faydalı olmaqdadır.

Bütün bunlara görə, Azərbaycan Respublikasının Türk Dövlətləri Təşkilatının inkişafında, o cümlədən, elm və təhsil sferalarında inteqrasiyalarında aparıcı rol oynayacağına ciddi təminat vardır.

Füzuli QURBANOV,
XQ-nin analitiki,
fəlsəfə elmləri doktoru

(əvvəli 1-ci səhifədə)

M.Mişustin isə bildirdi ki, Rusiya ilə İran arasında münasibətlər çoxəsrlik tarixə malikdir və dostluq, mehriban qonşuluq və qarşılıqlı hörmət prinsiplərinə əsaslanır: “Rusiya tərəfi əməkdaşlığımızı daha yüksək səviyyəyə çıxarmaqda və ona yeni məzmun verməkdə səmimi şəkildə maraqlıdır. Bu qərar bizim liderlərimiz tərəfindən qəbul olunub. Biz logistika və nəqliyyat infrastrukturunu ən perspektivli sahə hesab edirik – Rusiya və İran həm Xəzər regionunda, həm də Avrasiyada böyük tranzit potensialına malikdir. Biz beynəlxalq dəhlizləri fəal şəkildə inkişaf etdiririk. Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizi Rusiyanın Baltik və Şimal dənizlərindəki limanlarını Fars körfəzi və Hind okeanı sahillərindəki İran limanları ilə birləşdirir və Avrasiyanın bütün dövlətlərinin Asiya-Sakit okean regionunun və Afrikanın sürətlə inkişaf edən bazarlarına birbaşa çıxışını təmin edir”.

Göründüyü kimi, Rusiya Baş naziri də görsə zamanı ölkəsinin mövqeyini fəal şəkildə müdafiə edib. Baş nazirin çıxışından Moskvanın da dəhlizlər məsələsindəki mövqeyində hər hansı dəyişiklik olmadığını aydın müşahidə etmək mümkündür. Hər zaman 2500 illik dövlətçilik tarixinə malik olması ilə öyünən İran indi siyasi mədəniyyət nümayiş etdirməli, nəqliyyat kommunikasiyaları ilə bağlı əsassız mövqeyindən geri çəkilməlidir.

Bu çərçivədə İranın birinci vitse-prezidentinin dünən İrəvana bir günlük səfər etməsi diqqəti cəlb edir. Məhəmməd Reza Arefin səfəri Avrasiya İqtisadi İttifaqı Hökumətlərarası Şurasının genişləndirilmiş iclasında iştirak etmək məqsədi daşıyır. Birinci vitse-prezident hələ Tehrandə olarkən bildirib ki, İrəvana səfəri zamanı ölkəsinin Avrasiya İqtisadi İttifaqına üzvlüyü ilə bağlı niyyətini ifadə edəcək. Qeyd edib ki, həm qonşu, həm də region ölkələri ilə əlaqələrin inkişaf etdirilməsi rəsmi Tehran üçün prioritetdir. İranın yüksək vəzifəli şəxsinin sözlərinə görə, ölkəsinin həm BRICS, həm də Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatına üzvlük prosesi yekunlaşıb.

Moskva Zəngəzur dəhlizi məsələsində geri addım atmaq niyyətində deyil

Qeyd edək ki, Avrasiya İqtisadi İttifaqı 2015-ci il yanvarın 1-dən fəaliyyət göstərən beynəlxalq inteqrasiya iqtisadi birliyi. İttifaqın üzvləri Rusiya, Ermənistan, Belarus, Qazaxıstan və Qırğızıstandır. Bu məkanda Məhəmməd Reza Aref birliyin hökumət başçılarının iclasında Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın dəvəti ilə, xüsusi qonaq kimi iştirak edib. Birinci vitse-prezident iclasda çıxış edib, bözi ölkələrin hökumət başçıları ilə görüşüb. Keçən ilin dekabrında isə Sankt-Peterburq şəhərində keçirilən Avrasiya İqtisadi İttifaqının sammiti zamanı birlikdə İran arasında azad ticarət zonası haqqında saziş imzalanıb.

Yeri gəlmişkən, iclasda Ermənistan baş naziri də çıxış edərək kommunikasiyaların açılması məsələsi barədə danışıb. Deyib ki, Ermənistan öz ərazisində kommunikasiyalardan istifadə edərkən suverenliyini məhdudlaşdırmağa heç vaxt razı olmayıb. Onun sözlərinə görə, ölkəsi “Sülhün kəşməsi” layihəsi (?) çərçivəsində yüklərin, nəqliyyat vasitələrinin və insanların təhlükəsizliyini təmin etməyə tam hazırdır. Paşinyan bildirib ki, Ermənistanın öz ərazisində kommunikasiyaların təhlükəsizliyinin təmin edilməsində üçüncü ölkələrin iştirakına razılıq verdiyi barədə bütün iddialar faktların təhrifidir: “Qeyd etmək istərdim ki, Ermənistanın nə vaxtsa regional kommunikasiyalar məsələsində öz suverenliyini məhdudlaşdırmağa razı olduğu barədə bəyanatlar tamamilə həqiqətdən uzaqdır. Bu, heç vaxt baş verməyib və faktların açıq-aşkar təhrifidir. Ermənistanın yüklərin, nəqliyyat vasitələrinin və insanların təhlükəsizliyini təmin etməklə bağlı açıq-aşkar öhdəliyi var. Biz bu öhdəliyin yerinə yetirilməsinə zamanat veririk”.

N.Paşinyanın bu açıqlaması 2020-ci il noyabrın 10-da imzalanmış üçtərəfli Bəy

yanatı onun yadına salmağa vadar edir. Bəyanatda açıq-aydın yazılıb ki, Ermənistan vətəndaşların, nəqliyyat vasitələrinin və yüklərin hər iki istiqamətdə maneəsiz hərəkətinin təşkili məqsədilə Azərbaycanın qərb rayonları və Naxçıvan arasında nəqliyyat əlaqəsinin təhlükəsizliyinə zəmanət verir. Nəqliyyat əlaqəsi üzrə nəzarəti Rusiyanın Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin sərhəd xidməti orqanlarının həyata keçirəcəkləri də səmədə qeyd olunub. Bu bənd Ermənistanın suveren hüquqlarını məhdudlaşdırmağa da, hər halda, nəzarət məsələsinə üçüncü ölkə, yəni, Rusiya həyata keçirməlidir. Azərbaycanın onun ayrılmaz tərkib hissəsi olan Naxçıvana gedən yolda erməni sərhədçiləri yoxlama aparmamalıdır. Eyni zamanda, Azərbaycan vətəndaşları bu yoldan istifadə edəndə zamanı gömrük yoxlanışına məruz qalmamalıdır.

Azərbaycan isə Ermənistanın fərqli olaraq, regionda nəqliyyat kommunikasiyalarının inkişafı istiqamətində əməli addımlar atır. Azərbaycan və Körfəz Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrin II iqtisadi forumunda çıxışı zamanı Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyinin Beynəlxalq əməkdaşlıq şöbəsinin müdiri Şahin İsmayilov deyib ki, ölkəmiz Rəst-Astara demir yolu xətti bizim Körfəz Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrə daşımaqlarımız artmasında çox böyük rol oynayacaq. Gördüyümüz işlər Azərbaycanın regional tranzit potensialının artırılmasına yönəlib”.

Mövzu üzrə fikirlərini “XQ” ilə bölüşən Cənubi Qafqaz Tədqiqatlar Mərkəzinin direktoru, politoloq Fəhəd Məmmədov bildirdi ki, İran Şərq-Qərb vektorunda Ermənistandan hər hansı yolun keçməsinə maraqlı deyil. Buna görə də Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı çox məntiqsiz və əsassız iddialar ortaya qoyur:

“Guya, bu dəhliz İranın yollarını bağlayacaq və sair. Azərbaycan Ermənistanla nəqliyyat kommunikasiyalarının açılması məsələsinə sülh və dövlətlərarası münasibətlərin qurulması haqqında ikitərəfli saziş layihəsindən çıxarıqdıqan, bu məsələnin müzakirəsini gələcəyə saxladıqdan sonra İran sakitləşdi. Lakin bu dövrə artıq Rusiya ortaya düşdü. Moskva üçtərəfli bəyanatın bölgədəki bütün iqtisadi və nəqliyyat əlaqələrinin bərpasını nəzərdə tutan 9-cu bəndinin aktuallığını yada saldı. Bundan sonra İranla Rusiya arasında bu məsələ ətrafında gərginlik yarandı. Nəzərə almaq lazımdır ki, İran və Rusiya 25 illik dövrü əhatə edən hərtərəfli strateji tərəfdaşlıq haqqında sazişin imzalanması ərafındadırlar. Rusiya Federasiya Şurasının beynəlxalq əlaqələr komitəsi sədrinin birinci müavini Vladimir Cabarov bugünkü bildirib ki, saziş prezident Məşud Pezevkiyanın oktyabrın 22-24-də Kazanda keçiriləcək BRICS sammitində iştirakı çərçivəsində təsdiqlənə bilər. Ancaq bu

məsələ, yəni Zəngəzur dəhlizinin hələ də açılmaması Rusiya–İran münasibətlərində problem yaradır”.

F.Məmmədovun sözlərinə görə, eyni zamanda, nəzərə almaq lazımdır ki, İrandə yeni hakimiyyət formalaşıb. İlk gündən kəskin şəkildə Zəngəzur dəhlizinə qarşı çıxan mühafizəkarlar öz yerlərini islahatçılara veriblər. Yeni hakimiyyət Zəngəzur dəhlizinə qarşı çıxan qruplara alternativ təklif formalaşdırmaqlıdır: “Burada Rusiyadan da gözləntilər var. Rusiya Baş naziri İrəvandan öncə İranda oldu. Moskva Tehranın mövqeyini yumşaltmağa, həm İran, həm də Ermənistan üzərindən nəqliyyat dəhlizlərinin keçməsinə təmin etməyə çalışır. Lakin Rusiya istəyir ki, burada özünün rolu olsun”.

Müəhəbbimiz bildirdi ki, nəqliyyat kommunikasiyalarının açılması Ermənistan–Azərbaycan məsələsidir, eyni zamanda, son zamanlar Rusiya–İran məsələsinə çevrilib: “Ermənistan buna görə ilk növbədə baş nazir Nikol Paşinyana və onun həyata keçirdiyi siyasətə “boreludur”. Onun yürütdüyü siyasətin nəticəsidir ki, Ermənistan ərazisindən keçən nəqliyyat-kommunikasiya xətlərini Rusiya və İran müzakirə edir. Bu onu göstərir ki, Ermənistan hələ də beynəlxalq hüququn bir subyekti kimi mövqelərini möhkəmləndirə bilməyib”.

F.Məmmədovun fikrincə, İranın Avrasiya İqtisadi İttifaqı ilə əlaqələri keyfiyyətə yeni mərhələyə qədəm qoysa, Rusiya–İran münasibətləri belə bir formaya salınsa, Moskva Zəngəzur dəhlizi məsələsində də Tehranın mövqeyinin dəyişməsinə çalışacaq. Politoloq düşünür ki, həm İrəvanda keçirilən Avrasiya İqtisadi İttifaqı Hökumətlərarası Şurasının iclası, daha çox isə Kazanda keçiriləcək BRICS ölkələrinin dövlət başçıların görüşü bu istiqamətdə irəliləyişə nail olmaq üçün mühüm platforma ola bilər. Çünki Kazan sammitində birbaşa dövlət başçıları iştirak edəcəklər. Sammitdə regionda nəqliyyat dəhlizlərinin açılması məsələsi də ciddi şəkildə müzakirə olunacaq.

Saxavət HƏMİD
XQ

“Xalq qəzeti”nin təşəbbüsü

“Turan dünyası”nın media ortaqlığına doğru

Türk Dövlətləri Təşkilatının yaranıb möhkəmlənməsi qarşısında dost ölkələrin həyatının bütün sahələrində geniş əməkdaşlığa və ortaq platformaların yaradılmasına meydan açıb.

“Azərbaycan Respublikası ilə Türkiyə Respublikası arasında media sahəsində strateji əməkdaşlıq haqqında” 2020-ci il dekabrın 10-da Bakı şəhərində imzalanmış Anlaşma Memorandumu türk xalqlarının ortaq media platformasının yaradılması yönündə ilk uğurlu addım olub. “Xalq qəzeti” səhifələrində davamlı yer alan “Turan dünyası” layihəsinin təcrübəsindən çıxış edərək, redaksiyamız Türk dövlətlərinin çap mediasının ümumilliyə nəşrlərinin ortaq fəaliyyətinin qurulması təşəbbüsü ilə ilk olaraq Türkiyə Cümhuriyyətinin Azərbaycandakı Səfirliyinin media müşavirliyinə müraciət edib.

Bu təşəbbüsün müzakirəsi ilə bağlı dövlətimizi məmnunluqla qəbul edən cənab müşavir Alptekin Cihangir İşbilir dünən “Xalq qəzeti”nin qonağı oldu. Diplomati salamlayan baş redaktor Əflatun Amaşov ölkələrimizin media sahəsində əməkdaşlığının uğurla davam etməsində Türkiyənin Azərbaycandakı Səfirliyinin və media müşavirliyinin fəal dəstəyini vurğuladı. Qəzet rəhbəri bildirdi ki, Azərbaycan Respublikasının müvafiq qanunu ilə təsdiq edilmiş iki ölkə arasında media sahəsində strateji əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumuna əsasən, formalaşan platformanın məqsədi Azərbaycan–Türkiyə ikitərəfli əlaqələrini və əməkdaşlığını media və kommunikasiya sahəsində gücləndirməklə davamlı media ortaqlığının yaradılmasıdır.

Bildirildi ki, tarixi Şuşa Bəyannaməsinə də ayrıca bənd kimi daxil edilmiş bir əməkdaşlıq media sahəsində bilik, təcrübə və mənbələrin paylaşılması; iki ölkənin media sahəsində fəaliyyət göstərən rəsmi qurumları ilə birgə işlərin aparılması; beynəlxalq

avanqard qəzetlərinin belə ortaq layihələrlə çıxış etməsi təcrübəsinin dirçəldilməsi və genişləndirilməsi xalqlarımızın media qaradışlığına yeni həyat verərdi.

Cənab müşavir Alptekin Cihangir İşbilir dəvətə görə təşəkkürünü bildirdikdən sonra “Xalq qəzeti”nin “Turan dünyası” layihəsini və təqdim edilən təşəbbüsü ölkələrimiz arasında yaradılan ortaq media platformasına yaradıcılıq töhfəsi kimi dəyərləndirdi. Diplomati qeyd etdi ki, Azərbaycan–Türkiyə Media Əməkdaşlığı Memorandumunun genişləndirərək Türk Dövlətlərinin müvafiq platformasına çevrilməsi günün tələbidir. Diplomati “Xalq qəzeti” ilə türk ölkələrinin uyğun qəzet redaksiyalarının əməkdaşlığı

arenada rast gəlinən dezinformasiyaya qarşı birgə mübarizə aparılması və dünya ictimaiyyətinin düzgün məlumatlandırılması; televiziya və kino sahəsində ortaq işlərin həyata keçirilməsi; müxtəlif media və sektor təmsilçiləri ilə tərəfdaşlığın qurulması; peşə təhsili və mübadilə proqramlarının təşkil edilməsi; iki ölkənin fikir öndərləri arasında rabitə körpüsünün qurulması kimi ictimai-siyasi, mədəni-mədəniyyət sahələrində əməkdaşlıq.

Qeyd edilən media əməkdaşlığının prinsip və yönərlərindən çıxış edərək, “Xalq qəzeti” redaksiyası Türk ölkələrinin aparıcı qəzetlərinin ortaq layihələrlə ümumi auditoriya yaratmasının mümkünliyünü və gələcəkdəki müzakirəyə təqdim edir. Keçmiş SSRİ zamanında türk respublikalarının

nın qurulmasının, ortaq yaradıcılıq layihələrinin gerçəkləşdirilməsinin Ümumtürk Media Anlaşmasına doğru atılan uğurlu addım olacağına inamını ifadə etdi.

Görüşdə ötən ay Ortaq Türk Əlifbasının həyata vəsiqə alması xalqlarımızın həyatında mədəni bütövləşməyə təkan verən tarixi hadisə kimi dəyərləndirildi. Bildirildi ki, ortaq əlifba çoxtərəfli ünsiyyətin media sahəsində də önəmli yaxınlaşma və anlaşma amilidir.

Redaksiyamız təşəbbüsünü Bakıda ki digər türk dövlətlərinin səfirlikləri ilə müzakirə edəndən sonra ümumi görüş keçirilməsini nəzərdə tutur.

Tahir AYDINOĞLU
XQ

İran İsrailə 500-dən çox raket atıb

Dünən İrandan İsrailə 500-ə yaxın raket atılıb. Bu barədə “The Jerusalem Post” qəzeti məlumat yayıb.

İsrailin hər yerində hava hücumu xəbərdarlığı elan edilib. İsrail əhalisinə təcili olaraq sığınacaqlara sığınmaq əmri verilib.

İran İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusu (SEPAH) İsrailə raket zərbəsi endirdiyini açıqlayıb.
Bu barədə “Tasnim” agentliyinin ver-

diyi məlumatda qeyd edilib ki, SEPAH İsrailə raket hücumunu HƏMAS siyasi bürosunun rəhbəri, “Hizbullah”ın baş katibi və Qüds qüvvələrinin komandirinin ölümünə cavab olaraq edib. SEPAH İsraili İranın raket zərbəsinə cavab verəcəyi təqdirdə “sarsıdıcı hücumlarla” hədələyib.

AZƏRTAC

ABŞ-nin İranın İsrailə ballistik raket hücumu barədə xəbərdarlığı

Dünən ABŞ administrasiyası İranın tezliklə İsrailə ballistik raket hücumu etməyə hazırlandığını açıqlayıb.

Bu barədə məlumatda qeyd olunub ki, Ağ ev İsrailin müdafiəsi üçün fəal şəkildə hazırlıqlara dəstək verir: “İranın İsrailə qarşı birbaşa hərbi hücumu İran üçün müəyyən nəticələrə gətirib çıxaracaq”.

ABŞ hücumun yaxın saatlarda gerçəkləşə biləcəyi ilə bağlı İsrailə xəbərdarlıq edib.

Artıq ABŞ-ın İsraildəki səfirliyi tərəfindən hücum ehtimalı nəzərə alınaraq ABŞ hökuməti təmsilçilərinə və onların ailə üzvlərinə növbəti bildirişə qədər sığınacaqlarda qalmaq tapşırığı verilib.

AZƏRTAC

“Dollar hegemonluğu”na qarşı lokal fəndlər

Artıq bir çox ölkələr dolların “sədaləri altında rəqs etmək” istəmir. Onlar dollardan imtina etmək üçün müəyyən boşluqlar tapıb və beynəlxalq ticarətdə öz valyutalarından istifadəyə üstünlük verirlər. Bu, suverenliyi gücləndirən, biznesi daha davamlı edən ağıllı bazar oyunudur. Bu tendensiya ABŞ-ın dünya səhnəsindəki mövqeyinə müəyyən təsir göstərir.

Rusiya–Çin: rubl və yuan

Bu 2 ölkə beynəlxalq arenada daha ağır çəkiyə sahibdirlər. Rusiya və Çin 2023-cü ildə 240 milyard dollarlıq ticarət ediblər. 2022-ci ildə müqayisədə ölkələr arasında ticarət 26,3 faiz artıb. 2024-cü ilin ilk 8 ayında isə ticarət dövriyyəsi ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 1,9 faiz artaraq 158 milyard dollar təşkil edib. İki ölkə arasında ticarət isə milli valyutalarla aparılır. Bu barədə Rusiya Prezidenti Vladimir Putin bildirib ki, xarici ölkələrlə ticarətdə riblun payı 40 faizə çatıb.

Və bunlar sadəcə quru rəqəmlər deyil. Dollardan uzaqlaşmaq istəyən hər iki dövlət neft-qaz və sənaye mallarının ən böyük tədarükçüləridir. Yunanıstanlı ekspert Dionysios Tanasidis bildirib ki, qarşılıqlı ticarətdə yuan və rubl öz mövqelərini inamla möhkəmləndirir: “Çində CIPS (Cross-Border Interbank Payment System) və ya Rusiyada SPFS kimi dollarla bağlı olmayan sistemlərdən keçən valyuta köçürmələri

ABŞ-ın bank infrastrukturundan yan keçə bilər. Bu sistemlər ABŞ dollarından asılılığın və sanksiyaların qarşısını almaq üçün SWIFT-ə alternativ olaraq yaradılmışdır. Məsələn, əgər iki ölkə öz milli valyutalarından və kreditlər aparmağa imkan verən bank təşkilatıdır. Artıq ölkələr öz valyutalarını ABŞ dollarına çevirmədən birbaşa transsərhəd əməliyyatları apara bilərlər. Bu, ticarət əməliyyatlarını ucuzlaşdırır və dollardan asılılığı azaldır. Bu barədə Çinin ticarət nazirinin müavini Qo Tintin TASS

Braziliya–Çin: real ilə yuan

Braziliya və Çin ikitərəfli ticarət əməliyyatlarında dollardan imtina etmək qərarına gəliblər. Bu məqsədlə birgə klirinq palatası yaradıblar. Klirinq palatası (evi) iki ölkə arasında milli valyutalarda əməliyyatlar və kreditlər aparmağa imkan verən bank təşkilatıdır. Artıq ölkələr öz valyutalarını ABŞ dollarına çevirmədən birbaşa transsərhəd əməliyyatları apara bilərlər. Bu, ticarət əməliyyatlarını ucuzlaşdırır və dollardan asılılığı azaldır. Bu barədə Çinin ticarət nazirinin müavini Qo Tintin TASS

Milli valyutalarla ticarət sadə və gəlirlidir

agentliyinə bildirib: “Braziliya ilə yuanla ödəniş haqqında müqavilə imzalanıb. Bu da ticarətimizi xeyli asanlaşdırır. Biz qida və minerallar sahəsində əməkdaşlığı genişləndirmək niyyətindəyik və yüksək əlavə dəyərli malların Çindən Braziliyaya və Braziliyadan Çinə ixracı imkanlarını axtaracağıq”.

2023-cü ildə Braziliya ilə Çin arasında ticarət dövriyyəsi 144 milyard dolları ötdü. Bu, ciddi rəqəmdir. Ödənişlər dollarla deyil, yuan və realla həyata keçirilir. Hər iki ölkə valyuta sığırçılarından və konvertasiya xərclərindən qəhrir. Bu sxem onların xeyrinə işləyir – bütövlə pullar daxil olur və dollara ehtiyac qalmır.

Türkiyə–Rusiya: lirə və rubl

Türkiyə və Rusiya köhnə dostlar kimi öz şərtləri əsasında ticarətlərini davam etdirirlər. Ekspert Dionysios Tanasidis deyib: “2023-cü ildə ticarət dövriyyəsi 62 milyard dollara çatıb. Və diqqətləniyicə olanı bildirsinizmi nədir? Türkiyədən Rusiyadan aldığımız qaz dollarla deyil, lirə və rublla ödənilir. Bu, hər 2 ölkə üçün rahatdır. Şübhəsiz ki, həm də səmərəlidir. Bu, təkcə ticarət deyil, həm də dollar və siyasi maneələrdən yan keçiddir”.

Rusiya–Azərbaycan: rubl və manat

2023-cü ildə Rusiya ilə Azərbaycan arasında ticarət dövriyyəsi 4,3 milyard ABŞ dolları həcmində olub. 2024-cü ilin yanvar–iyul ayları ərzində isə Azərbaycanla Rusiya arasında ticarət dövriyyəsi 2 milyard 572,8 milyon ABŞ dolları təşkil edib. Bu göstəricinin həcmi ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 5,2 faiz və ya 127,5 milyon ABŞ dolları artıb. Azərbaycanın qeyri-neft məhsulları ixrac etdiyi ölkələr arasında Rusiya birinci yerdə qərarlaşıb. Belə ki, cari ilin yanvar–iyul ayları ərzində Azərbaycandan Rusiyaya 641 milyon 87 min ABŞ dolları dəyərində qeyri-neft məh-

sulları ixrac edilib.

Rusiyaya, əsasən, meyvə-tərəvəz (pomidor, kartof, alma, meşə fındığı, albalı, çiyələk, xurma və sair) meyvə şirələri, ilkin formalı propilen sopolimerləri və başqa məhsullar göndərilir. Azərbaycanla Rusiya arasında ticarətdə milli valyutalarından istifadə 60 faizi keçib. Yəni 2 ölkə aralarındakı ticarət dövriyyəsində dollar və avrodan uzaqlaşır.

İran–Çin: neft və yuan

İran uzun müddətdir ki, sanksiyalar altındadır, lakin bu, ona Çinlə ticarətə maneə olmur. 2023-cü ildə 2 ölkə arasında ticarət dövriyyəsi 15 milyard dollara çatıb. Bu, hər iki ölkəyə sanksiya maneələrini keçməyə kömək edən yuan sayəsində mümkün olub. İran neft tədarükünü davam etdirir, Çin isə əvəzində öz valyutasını verir – hər şey ədalətli, sadə və effektivdir.

Hindistan–Rusiya: rupi və rubl

Hindistan və Rusiya öz strategiyalarını seçiblər: rupi və rublla ticarət edirlər. 2023-cü ildə onların ticarəti 65 milyard dollara çatıb və əvvəlki illə müqayisədə 80 faiz artım olub. Bu il 2 ölkə arasında ticarət dövriyyəsi 20–40 faiz artaraq 78–91 milyard dollara çata bilər. Amma Rusiya iqtisadiyyatına və onun xarici ticarət tərəfdaşlarına artan xarici təzyiq fonunda eyni yüksək artım templərini saxlamaq çətin olacaq. İstənilən halda Rusiya neft, kömür, gübrə və silah tədarükünü davam etdirir.

Hindistan isə aldığı malların qiymətini rupi ilə ödəyir. Bütün bunlar lazımsız valyuta riskləri, ən əsas isə Amerika valyutasına ehtiyac olmadan baş verir.

Trampın rüsum hədəsi

Aydındır ki, Çin və Rusiya başda olmaqla bəzi ölkələrin ticarətdə dollara deyil, milli valyutalarına üstünlük verməsi ABŞ-ı narahat edir. Bu ölkənin keçmiş prezidenti və hazırda prezidentliyə namizəd Doland Trampın açıqlamaları Vaşinqtonun istəklərini sərgiləyir.

Səbiq prezident xəbərdarlıq edib ki, dollardan istifadəni dayandırmaq istəyən ölkələrə ABŞ-a idxal olunan mallarına görə 100 faiz rüsum tətbiq edəcəklər. “Prezident seçilsəm Çin mallarına 60, digər ölkələrin mallarına 20 faiz rüsum tətbiq edəcəyəm. ABŞ dollarından imtina davam edərsə, ABŞ ilə iş görə bilməyəcəksiniz, çünki biz sizin mallarınıza 100 faiz tarif tətbiq edəcəyik”.

Əgər tariflər tətbiq olunarsa, bu, global ticarət dinamikasını dəyişə, idxal və ixrac sektorunda dəyişiklik yarada bilər. Yəni bu ölkələr ciddi çətinliklərlə üzləşə bilər, çünki 100 faiz tarifi tətbiqi əlavə maliyyə yüküdür. Amma bunun ABŞ üçün də zərəri var. Birinci növbədə ölkədə bahalaşmaya, əhalinin yoxsullaşmasına səbəb olacaq. Artıq qatar yola düşüb... Nəticəni gözləmək göstərəcək.

Pünhan ƏFƏNDİYEV
XQ

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsi üzvlərinin seçilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qərarı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 92-ci maddəsini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Daxili Nizamnaməsinin 36-cı maddəsinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi **qərara alır**:

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin aşağıdakı deputatları Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu ko-

mitəsinin üzvləri seçilsinlər:

Ağazadə Əminə Həmid qızı,
Bayramov Kamran Fərhad oğlu,
Cəfərov Kamal Xaqani oğlu,
Hacıyev Sabir Kamal oğlu,
Həsənov Nurlan Urfan oğlu,
İbrahimli Fəzail Feyruz oğlu,
Qədirli Erkin Toğrul oğlu,

Quliyev Azay Əjdər oğlu,
Qurbanlı Mübariz Qəhrəman oğlu,
Məhərrəmov Bəhrüz Abdurrəhman oğlu,
Səfərov Nizami Abdulla oğlu.

Sahibə QAFAROVA,
Azərbaycan Respublikası Milli
Məclisinin sədri

Bakı şəhəri, 30 sentyabr 2024-cü il

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsi üzvlərinin seçilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qərarı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 92-ci maddəsini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Daxili Nizamnaməsinin 36-cı maddəsinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi **qərara alır**:

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin aşağıdakı deputatları Milli Məclisin Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin üzvləri seçilsinlər:

Abbasov Aqil Məhəmməd oğlu,
Cəfərov Kamal Xaqani oğlu,
Kərimli Azər Şəmsid oğlu,
Qədirli Erkin Toğrul oğlu,
Məmmədov Qaya Məmməd oğlu,
Məmmədov Hikmət Baba oğlu,
Məmmədov Elman Camal oğlu,
Mirzəzadə Aydın Böyükkişi oğlu,
Namazov Ramid Zakir oğlu,

Nəbiyev Rizvan Novruz oğlu,
Paşayeva Gülşən Məmmədali qızı,
Salmanova Səbinə Qədir qızı,
Süleymanlı Mahir Tahir oğlu,
Vəliyev Samir Əhməd oğlu.

Sahibə QAFAROVA,
Azərbaycan Respublikası Milli
Məclisinin sədri

Bakı şəhəri, 30 sentyabr 2024-cü il

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin İnsan hüquqları komitəsi üzvlərinin seçilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qərarı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 92-ci maddəsini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Daxili Nizamnaməsinin 36-cı maddəsinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi **qərara alır**:

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin aşağıdakı deputatları Milli Məclisin İnsan hüquqları komitəsinin üzvləri seçilsinlər:

Allahverənov Azər Kərim oğlu,
Gəncəliyev Tural Babaşah oğlu,
Həmzəyev Nəqif Ələşraf oğlu,
İsmayılov İmamverdi İbiş oğlu,
Qasımlı Mirçəli Xəqani oğlu,
Qurbanlı Mübariz Qəhrəman oğlu,
Məhərrəmov Bəhrüz Abdurrəhman oğlu,
Məmmədov Hikmət Baba oğlu,
Mikayılova Sevil Əlirazi qızı,

Nəsirov Elman Xudam oğlu,
Nurullayev Razi Qulaməli oğlu,
Rəhimzadə Vüqar Gəncəli oğlu,
Salahlı Səyyad Adil oğlu.

Sahibə QAFAROVA,
Azərbaycan Respublikası Milli
Məclisinin sədri

Bakı şəhəri, 30 sentyabr 2024-cü il

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsi üzvlərinin seçilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qərarı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 92-ci maddəsini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Daxili Nizamnaməsinin 36-cı maddəsinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi **qərara alır**:

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin aşağıdakı deputatları Milli Məclisin

Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin üzvləri seçilsinlər:

Arpadarai Nigar Cavid qızı,
Bədəlov Bədəl Şamil oğlu,
Əsgərov Asif Yunis oğlu,
Həmzəyev Nəqif Ələşraf oğlu,
Həsənova Afət Əbil qızı,

Qurbanov Eyvaz Daşdəmir oğlu,
Muradov Rövşən Şahbaz oğlu,
Rəhimzadə Vüqar Gəncəli oğlu.

Sahibə QAFAROVA,
Azərbaycan Respublikası Milli
Məclisinin sədri

Bakı şəhəri, 30 sentyabr 2024-cü il

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsi üzvlərinin seçilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qərarı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 92-ci maddəsini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Daxili Nizamnaməsinin 36-cı maddəsinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi **qərara alır**:

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin aşağıdakı deputatları Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq ko-

mitəsinin üzvləri seçilsinlər:

Bayramov Vüqar İbad oğlu,
Cəfərov Müşfiq Cəfər oğlu,
Əsədov Heydər Xaniş oğlu,
Hüseynov Aydın Nəsir oğlu,
Məhərrəmzadə Əlibala Səttar oğlu,
Məmmədov Məşhur Şahbaz oğlu,
Məsimli Əli Əhməd oğlu,

Mirkişili Tahir Famil oğlu,
Muradov Rövşən Şahbaz oğlu,
Səmədzadə Ziyad Əliabbas oğlu,
Şükürov Zaur Ramiz oğlu.

Sahibə QAFAROVA,
Azərbaycan Respublikası Milli
Məclisinin sədri

Bakı şəhəri, 30 sentyabr 2024-cü il

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Aqrar siyasət komitəsi üzvlərinin seçilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qərarı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 92-ci maddəsini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Daxili Nizamnaməsinin 36-cı maddəsinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi **qərara alır**:

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin aşağıdakı deputatları Milli Məclisin Aq-

rar siyasət komitəsinin üzvləri seçilsinlər:

Aslanov Novruzəli Davud oğlu,
Badamov Azər Camal oğlu,
Fətiyev Xanlar Nuru oğlu,
Həsənov Malik Əvəz oğlu,
Hüseynov Aydın Nəsir oğlu,
İbrahimov Eldar Rza oğlu,

İskəndərov Vüqar Yapon oğlu,
Paşazadə Cavanşir Hümmət oğlu,
Vəliyev Ağalar İsrəfil oğlu.

Sahibə QAFAROVA,
Azərbaycan Respublikası Milli
Məclisinin sədri

Bakı şəhəri, 30 sentyabr 2024-cü il

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Əmək və sosial siyasət komitəsi üzvlərinin seçilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qərarı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 92-ci maddəsini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Daxili Nizamnaməsinin 36-cı maddəsinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi **qərara alır**:

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin aşağıdakı deputatları Milli Məclisin Əmək və sosial siyasət komitəsinin

üzvləri seçilsinlər:

Bayramov Vüqar İbad oğlu,
Bədəlov Bədəl Şamil oğlu,
Ələkbərov Əziz Yusif oğlu,
Əliyeva Jalə Fazil qızı,
Hüseynova Sevinc Əmirəhməd qızı,
Qəhrəmanov Göydəniz İbrahim oğlu,
Məmmədov Soltan Teymur oğlu,

Məmmədova Nigar Fikrət qızı,
Möhbəliyev Səttar Suliddin oğlu,
Səmədzadə Ziyad Əliabbas oğlu.

Sahibə QAFAROVA,
Azərbaycan Respublikası
Milli Məclisinin sədri

Bakı şəhəri, 30 sentyabr 2024-cü il

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Səhiyyə komitəsi üzvlərinin seçilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qərarı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 92-ci maddəsini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Daxili Nizamnaməsinin 36-cı maddəsinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi **qərara alır**:

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin aşağıdakı deputatları Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin üzvləri seçilsinlər:

Qafarov Kamaləddin Nəsrəddin oğlu,
Məmmədli Müşfiq Fazil oğlu,
Məmmədov İlham Kazım oğlu,
Məmmədov Soltan Teymur oğlu,
Rafailov Anatoliy Xaimoviç,
Vəliyeva Pərvanə Bulut qızı.

Sahibə QAFAROVA,
Azərbaycan Respublikası
Milli Məclisinin sədri

Bakı şəhəri, 30 sentyabr 2024-cü il

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Ailə, qadın və uşaq məsələləri komitəsi üzvlərinin seçilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qərarı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 92-ci maddəsini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Daxili Nizamnaməsinin 36-cı maddəsinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi **qərara alır**:

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin aşağıdakı deputatları Milli Məclisin Ailə, qadın və uşaq məsələləri komitəsinin üzvləri seçilsinlər:

Cəfərova Tamam Şəməmməd qızı,
Hüseynova Sevinc Əmirəhməd qızı,
Xasayeva Səbinə Səməd qızı,
Kərimzadə Pərvin Orxan qızı,
Məmmədli Müşfiq Fazil oğlu,
Məmmədov İlham Kazım oğlu,
Nurullayeva Könül Oruc qızı,
Vəliyeva Mehriban Hidayət qızı.

Sahibə QAFAROVA,
Azərbaycan Respublikası
Milli Məclisinin sədri

Bakı şəhəri, 30 sentyabr 2024-cü il

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Gənclər və idman komitəsi üzvlərinin seçilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qərarı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 92-ci maddəsini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Daxili Nizamnaməsinin 36-cı maddəsinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi **qərara alır**:

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin aşağıdakı deputatları Milli Məclisin Gənclər və idman komitəsinin üzvləri seçilsinlər:

Xasayeva Səbinə Səməd qızı,
İskəndərov Vüqar Yapon oğlu,
Qasımlı Mirçəli Xəqani oğlu,
Qəhrəmanov Göydəniz İbrahim oğlu,
Quliyev Ülvi Zahir oğlu,
Qurbanov Eyvaz Daşdəmir oğlu,
Məmmədov Anar İlyaz oğlu,
Süleymanlı Mahir Tahir oğlu.

Sahibə QAFAROVA,
Azərbaycan Respublikası
Milli Məclisinin sədri

Bakı şəhəri, 30 sentyabr 2024-cü il

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin İctimai birliklər və dini qurumlar komitəsi üzvlərinin seçilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qərarı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 92-ci maddəsini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Daxili Nizamnaməsinin 36-cı maddəsinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi **qərara alır**:

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin aşağıdakı deputatları Milli Məclisin İctimai birliklər və dini qurumlar komitəsinin üzvləri seçilsinlər:

Quliyev Azay Əjdər oğlu,
Məmmədov Ceyhun Valeh oğlu,
Musayev Elşad Nəbi oğlu,
Paşazadə Cavanşir Hümmət oğlu,
Rafailov Anatoliy Xaimoviç,
Rüstəmxanlı Tənzilə Yolçu qızı,
Salmanova Səbinə Qədir qızı,
Zabelin Mixail Yuryeviç

Sahibə QAFAROVA,
Azərbaycan Respublikası
Milli Məclisinin sədri

Bakı şəhəri, 30 sentyabr 2024-cü il

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Regional məsələlər komitəsi üzvlərinin seçilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qərarı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 92-ci maddəsini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Daxili Nizamnaməsinin 36-cı maddəsinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi **qərara alır**:

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin aşağıdakı deputatları Milli Məclisin Regional məsələlər komitəsinin üzvləri seçilsinlər:

Əli-zadə Arzuxan Baxşəli oğlu,
Fətiyev Xanlar Nuru oğlu,
Qafarov Vəlif Vəlif oğlu,
Məmmədov Elman Camal oğlu,
Mirzəzadə Aydın Böyükkişi oğlu,
Möhbəliyev Səttar Suliddin oğlu,
Musayev Elşən Məmmədhanifə oğlu,
Rzayev Tahir Musa oğlu.

Sahibə QAFAROVA,
Azərbaycan Respublikası
Milli Məclisinin sədri

Bakı şəhəri, 30 sentyabr 2024-cü il

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Elm və təhsil komitəsi üzvlərinin seçilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qərarı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 92-ci maddəsini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Daxili Nizamnaməsinin 36-cı maddəsinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi **qərara alır**:

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin aşağıdakı deputatları Milli Məclisin Elm və təhsil komitəsinin üzvləri seçilsinlər:

Kərimzadə Pərvin Orxan qızı,
Qafarov Vəlif Vəlif oğlu,
Quliyev Eldar Allahyar oğlu,
Mahmudov Rəşad Məmmədqulu oğlu,
Məmmədov Ceyhun Valeh oğlu,
Mirzəbəyli Elçin Əbdülrəhim oğlu,
Seyidzadə Şahin Kamil oğlu,
Vəliyev Samir Əhməd oğlu,
Vəliyeva Mehriban Hidayət qızı,
Yıldırım Fatma Vidadi qızı.

Sahibə QAFAROVA,
Azərbaycan Respublikası
Milli Məclisinin sədri

Bakı şəhəri, 30 sentyabr 2024-cü il

Beynəlxalq konfrans hüquqi əməkdaşlığa yeni töhfə oldu

Oktyabrın 1-i – Azərbaycan Respublikası prokurorluq işçilərinin peşə bayramı günü Bakıda keçirilən Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyasının (BPA) 29-cu illik Konfransı və Ümumi Yığıncağı 3-cü iş gününü də uğurla davam etdirib.

Bakı Konqres Mərkəzində baş tutan tədbirin 3-cü günü müxtəlif ölkələrin prokurorluq və ədliyyə qurumları arasında ikitərəfli və çoxtərəfli görüşlər keçirilib və müxtəlif plenar sessiyalar, xüsusi maraq sessiyaları və şəbəkə iclasları təşkil edilib. “Cinayət mühakiməsi sistemində qurbanlar və şahidlər”, “Cinayət mühakiməsi sistemində qurbanların hüquqlarını təmin etmək üçün maraqlı tərəflər arasında əməkdaşlıq”, “Cinayət mühakiməsi sistemində şəffaflıq və ictimaiyyətin etimadı” adlı plenar sessiyaları, “Məişət və gender əsaslı zorakılığın təqibi” və “İqtisadi Cinayət və Aktivlərin Bərpası” seminarlarında beynəlxalq quruma üzv bir çox ölkələrin prokurorluq orqanlarının nümayəndələri səmərəli fikir mübadilələri və müzakirələr aparıblar.

Beynəlxalq konfransın maraqlı tədbirlərindən biri də tədbir çərçivəsində həmçinin, 1 oktyabr Azərbaycan Respublikası prokurorluq işçilərinin peşə bayramı günü və prokurorluq orqanlarının yaranmasının 106-cı ildönümünə həsr olunmuş xüsusi sessiyanın keçirilməsi olub.

Sessiyada məruzə ilə çıxış edən Baş prokuror Kamran Əliyev Azərbaycan prokurorluğunun yaranması tarixinə qısa ekskurs edərək qeyd edib ki, milli prokurorluğunun əsası 1 oktyabr 1918-ci ildə Şərqdə ilk demokratik dövlət olan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə qoyulmuşdur. Həmin tarixdə Bakı Dairə Məhkəməsinin tərkibində yaradılmış Azərbaycan prokurorluğu bir əsrdən artıq tarixi ərzində çətin və müəssir, eyni zamanda, şəərəfli bir inkişaf yolu keçərək, bugünkü şəkildə formalaşmış, fəaliyyət göstərdiyi bütün dövrlərdə millətinə və dövlətçiliyə ideyalarına sədaqətə qulluq etmişdir.

Baş prokuror qeyd edib ki, Azərbaycan prokurorluğunun qanunçuluğun etibarlı təminatçısı kimi cinayətkarlığa qarşı bərtəməz mübarizəsinin və qanunun aliliyinin bərqərar olunmasında sarsılmaz mövqeyinin, fəaliyyətinin hərtərəfli təminatı üçün qanunvericilik və maddi-sosial bazanın

formalaşdırılması xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə aparılan hüquq islahatları, görkəmli dövlət xadiminin quruma olan xüsusi qayğısı və dəstəyi nəticəsində mümkün olub.

Kamran Əliyev vurğulayıb ki, bir çox dövlət təsisatı kimi prokurorluq orqanlarına da təkmilləşdirilməsi, prokurorluq işçilərinin əməyinin fərləndirilməsi, yeni informasiya texnologiyalarının tətbiqinə başlanılması, əməkdaşların sosial-maddi vəziyyətinin əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırılması Heydər Əliyev irsinə layiqli varislik nümunəsini göstərən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin çağdaş dövrün tələblərinə uyğun apardığı hüquqi dövlət quruculuğu islahatları ilə mümkün olub.

Natiq vurğulayıb ki, həyata keçirilmiş tədbirlərin və prokurorluq orqanlarının beynəlxalq aləmdə nüfuzunun yüksəlməsinin nəticəsidir ki, Azərbaycan Prokurorluğunun inkişafı tarixində ön əlamətlər hadisələrindən biri kimi qeyd olunacaq dünya prokurorlarının yeganə təşkilatı olan Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyasının 29-cu illik Konfransı və Ümumi Yığıncağı bu günlərdə məhz Bakı şəhərində keçirilir. “Bu tədbir həm də hüquq sahəsində müsbət nəticələrin əldə edilməsi, üzv ölkələrin prokurorluq orqanları arasında qarşılıqlı əməkdaşlıq münasibətlərinin inkişaf etdirilməsi üçün ön mühüm platformadır”.

Sonra Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyasının Prezidenti, Buenos-Ayres Muxtar Şəhərinin Dövlət Prokurorluğu Xidmətinin Baş prokuroru Juan Bautista Mahiques çıxış edərək Azərbaycan prokurorluq orqanlarında aparılan uğurlu islahatlarla yaxından tanış olduğunu, qurumun fəaliyyətinin BPA tərəfindən yüksək qiymətləndirildiyini bildirib və Azərbaycan Prokurorluğunun cinayətkarlığa qarşı mübarizədə, insan hüquq və azadlıqlarının qorunmasında və digər məsuliyyətli vəzifələrinin həyata keçirilməsindəki fəaliyyətində uğurlar arzulayıb.

Sonda Baş prokuror Kamran Əliyev “1 oktyabr Azərbaycan Respublikası prokurorluq işçilərinin peşə bayramı günü və prokurorluq orqanlarının yaranmasının 106-cı ildönümü” münasibətilə mükafatlandırılmış prokurorluq əməkdaşlarını, eləcə də Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyasının üzvlərini təltif edib”.

Beynəlxalq konfransın davam etdiyi 3-cü gün Azərbaycanın Baş prokuroru Kamran Əliyev Rumıniyanın Yüksək Kassa-siya və Ədalət Məhkəməsinin Baş prokuroru Aleks Florantanin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ilə görüşüb.

Baş prokuror qeyd edib ki, Rumıniya Azərbaycanın Avropa məkanında fəal əməkdaşlıq etdiyi ölkələrdəndir. Ölkəmizin müstəqilliyini tanıyan ilk dövlətlərdən biri də məhz Rumıniya olub. Ötən müddətdə Azərbaycan və Rumıniya arasında siyasi, iqtisadi və digər sahələrdə əlaqələrin genişləndirilməsi istiqamətində mühüm tədbirlər həyata keçirilib. Bunun da nəticəsində ölkələrimiz arasında münasibətlər strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə yüksəlib.

Aleks Florantan samimi qəbula görə minnətdarlığını bildirərək, Baş prokuror Kamran Əliyevi 1 oktyabr Azərbaycan Respublikası prokurorluq işçilərinin peşə bayramı günü və prokurorluq orqanlarının yaranmasının 106-cı ildönümü münasibətilə təbrik edib. Qonaq Azərbaycanın prokurorluq orqanlarında həyata keçirilən islahatları yüksək qiymətləndirərək iki ölkə arasında əlaqələrin bundan sonra da uğurla inkişaf edəcəyinə əminliyini ifadə edib.

Elə həmin gün Baş prokuror Kamran Əliyev Xorvatiya Respublikasının Baş prokuroru İvan Turudiçin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ilə görüşüb.

Baş prokuror iki ölkə arasında mövcud olan strateji tərəfdaşlıq və güclü əməkdaşlıq münasibətlərinin siyasi, iqtisadi və mədəni əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsi üçün platforma təşkil etdiyini vurğulayaraq ölkəmizdə həyata keçirilən cinayətkarlığa qarşı mübarizə tədbirləri barədə ətraflı məlumat verib.

Xorvatiyanın prokurorluq orqanları ilə möhkəm əlaqələrin qurulduğuna nəzər salan Kamran Əliyev təcrübə mübadiləsi, prokurorluq əməkdaşlarının ikitərəfli səfərlərinin əhəmiyyətindən bəhs edib.

Xorvatiya Respublikasının Baş prokuroru səmimi qəbula görə minnətdarlığını ifadə edərək həmkarını Azərbaycan prokurorluq işçilərinin peşə bayramı günü və prokurorluq orqanlarının yaranmasının 106-cı ildönümü münasibətilə təbrik edib.

Tərəflər iki ölkə prokurorluğu arasında hüquqi və institusional əməkdaşlığın ikitərəfli və beynəlxalq platformalar çərçivəsində genişləndirilməsi perspektivləri barədə fikir mübadiləsi aparıblar.

Görüş Azərbaycan – Xorvatiya prokurorluqları arasında hüquqi əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsi, mövcud əlaqələrin gələcəkdə daha da intensivləşdirilməsi məqsədilə “Əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi haqqında Anlaşma Memorandumu”-nun imzalanması ilə başa çatıb.

İlqar RÜSTƏMOV
XQ

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Mədəniyyət komitəsi üzvlərinin seçilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qərarı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 92-ci maddəsini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Daxili Nizamnaməsinin 36-cı maddəsinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi **qərara alır**:
Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin aşağıdakı deputatları Milli Məclisin Mədəniyyət komitəsinin üzvləri seçilsinlər:

Abbasov Aqil Məhəmməd oğlu,
Ağayeva Üliyyə Cavanşir qızı,
Akimova Elnarə Seydulla qızı,

Aliyev Sahib Eyvaz oğlu,
Aslanov Novruzəli Davud oğlu,
Feyziyev Cavanşir Əyyub oğlu,
Həmzəyeva Üliyyə Tapdıq qızı,
Məhərrəmzadə Əlibala Səttar oğlu,
Rüstəmxanlı Tənizlə Yolçu qızı,
Seyidzadə Şahin Kamil oğlu,
Səfərov Nizami Abdulla oğlu,
Zəbelin Mixail Yuryevic,

Sahibə QAFAROVA,
Azərbaycan Respublikası
Milli Məclisinin sədri

Bakı şəhəri, 30 sentyabr 2024-cü il

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərarası əlaqələr komitəsi üzvlərinin seçilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qərarı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 92-ci maddəsini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Daxili Nizamnaməsinin 36-cı maddəsinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi **qərara alır**:
Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin aşağıdakı deputatları Milli Məclisin Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərarası əlaqələr komitəsinin üzvləri seçilsinlər:

Feyziyev Cavanşir Əyyub oğlu,
Fətəliyeva Sevinc Həbib qızı,
Gəncəliyev Tural Babaşah oğlu,
Həsən Ramil Sahib oğlu,
İsmayilzadə Fəriz Akif oğlu,
Kərimli Azər Şəmsid oğlu,

Sahibə QAFAROVA,
Azərbaycan Respublikası
Milli Məclisinin sədri

Bakı şəhəri, 30 sentyabr 2024-cü il

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Xarici müdaxilələrə və hibrid təhdidlərə qarşı müvəqqəti komissiyasının yaradılması haqqında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qərarı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 92-ci maddəsini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Daxili Nizamnaməsinin 42-ci maddəsinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi **qərara alır**:

1. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Xarici müdaxilələrə və hibrid təhdidlərə qarşı müvəqqəti komissiyası yaradılsın.

2. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Xarici müdaxilələrə və hibrid təhdidlərə qarşı müvəqqəti komissiyası aşağıdakı tərkibdə təşkil edilsin:

Komissiyanın sədri

Namazov Ramid Zakir oğlu.

Komissiyanın üzvləri:

Ağazadə Əminə Həmid qızı,
Bayramov Kamran Fərhad oğlu,
Həsənov Nurlan Urfan oğlu,
Məmmədov Qaya Məmməd oğlu,
Mikayilova Sevil Əlirazi qızı,
Musabəyov Rəsim Nəsrəddin oğlu,
Paşayeva Gülşən Məmmədli qızı,
Şükürov Zaur Ramiz oğlu.

3. Xarici müdaxilələrə və hibrid təhdidlərə qarşı müvəqqəti komissiyanın vəzifə və səlahiyyətləri aşağıdakı kimi müəyyən edilsin:

3.1. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin və ya Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi sədrinin tapşırığı ilə xarici müdaxilələrə və hibrid təhdidlər ilə bağlı hallara dair hesabatların hazırlanması;

3.2. xarici müdaxilələrə və hibrid təhdidlər ilə bağlı önləyici addımlara dair təkliflərin hazırlanması;

3.3. Azərbaycan Respublikası Milli

Məclisinin və ya Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi sədrinin tapşırığı ilə xarici müdaxilələrə və hibrid təhdidlər barədə ictimaiyyətin məlumatlandırılması məqsədilə bəyanatların verilməsi;

3.4. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin və ya Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi sədrinin tapşırığı ilə zəruri hallarda müvafiq istiqamətlər üzrə ictimai dinləmələrin keçirilməsi;

3.5. aidiyyəti icra hakimiyyəti və məhkəmə hakimiyyəti orqanları ilə əməkdaşlıq əlaqələrinin qurulması;

3.6. qanunvericiliyin xarici müdaxilələrə və hibrid təhdidlər baxımından araşdırılması, təhlil edilməsi və bununla bağlı Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə təkliflərin verilməsi;

3.7. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin və ya Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi sədrinin tapşırığı ilə zəruri hallarda komitələrin qanun layihələrinə dair müvafiq müzakirələrində iştirak edilməsi;

3.8. hibrid təhdidlər üzrə beynəlxalq əməkdaşlıqda iştirak edilməsi, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin beynəlxalq parlament təşkilatlarında nümayəndələri ilə əlaqələndirilmiş fəaliyyət göstərilməsi.

4. Xarici müdaxilələrə və hibrid təhdidlərə qarşı müvəqqəti komissiya VII çağırış Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin səlahiyyət maddəti ərzində fəaliyyət göstərir.

Sahibə QAFAROVA,
Azərbaycan Respublikası
Milli Məclisinin sədri

Bakı şəhəri, 30 sentyabr 2024-cü il

Aida Mahmudovanın Londonda fərdi sərgisi

Londonda yerləşən məşhur müasir incəsənət məkanı olan “Saatchi” qalereyasında Azərbaycan rəssamı Aida Mahmudovanın “Mənzərəyə açılan otaq” adlı fərdi sərgisi (5 iyul – 10 sentyabr 2024-cü il) uğurla tamamlandı.

Ekspozisiyada rəssamın 80-dən artıq rəngkarlıq, qrafika, keramika, video və qarışıq texnikalarda olan əsərləri geniş auditoriyaya təqdim olunub.

Füruğ Fərruxzadənin məşhur “Pəncərə” şeirindən ilhamlanan rəssam qalereyada dərin bədii vasitələrlə mücərrəd tənhəlik, nostalji hissələr və azadlıq ehtirası kimi mövzuları, habelə ətraf məkana və insanın öz fiziki vücuduna qatılmaz bağlılıq duyğusunu araşdırıb.

Ekspozisiyanın giriş hissəsi rəssamın öz fərdi müşahidə arxivindən tərtib edilib.

Bu arxiv onun fərdi həyatı ilə bağlı olaraq rəssamın duyğulu aləmindən söz açıb. Rəngkarlıq bölməsində isə Aida Mahmudova nostalji hissələr ilə əsələnmiş və öz üslub dəyişikliklərinə uğramış təbiət görüntüləri ilə çıxış edib.

Sərgi Böyük Britaniya paytaxtında 2 ay ərzində davam edərək, professional çevrənin, həmçinin ziyarətçilərin marağını və rəğbətini qazanıb.

XQ

Azərbaycan ukraynalı uşaqlara qucaq açıb

Ukraynada müharibədən əziyyət çəkmiş uşaqların ölkəmizə gətirilərək reabilitasiya xidmətlərinə cəlb edilməsi işləri davam etdirilir.

Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində Dövlət Tibbi-Sosial Ekspertiza və Reabilitasiya Agentliyinin təşkilatçılığı ilə daha 30 ukraynalı uşaq reabilitasiya xidmətləri ilə təmin edilmək üçün ölkəmizə gətirilib.

Uşaqlara Agentliyin Qəbələ Uşaq Reabilitasiya Mərkəzində keçiriləcək 10 günlük proqram çərçivəsində

tibbi, eləcə də sosial-psixoloji reabilitasiya xidmətləri göstəriləcək, peşəkar psixoloqlar tərəfindən fərdi konsultasiyalar, qrup terapiyaları, eləcə də yoqa və rəqs terapiya

məşğələləri təşkil olunacaq. Reabilitasiya proqramı onların emosional vəziyyətlərinin stabilizəsinə, cəmiyyətə inteqrasiyalarının təmin edilməsinə dəstək məqsədi daşıyır.

Uşaqların Azərbaycan mədəniyyəti, tarixi ilə tanışlığı üçün Şəki və Qəbələ şəhərlərindəki muzeylərə ekskursiyalar təşkil olunacaq.

Qeyd edək ki, bundan əvvəlki 5 qrupla birlikdə ümumilikdə 180-dən çox ukraynalı uşaq ölkəmizə gətirilərək sosial-psixoloji reabilitasiya xidmətləri ilə təmin edilib.

XQ

“Yaşıl dünya” naminə həmrəylik

Bəşəriyyətin narahat gündəmi

Ekoloji fəlakətdən “yaşıl” transformasiyaya körpü COP29-a yol haradan başlayır?

20 ilə yaxındır ki, “yaşıl” inkişafa keçid global iqtisadiyyatda və beynəlxalq münasibətlərdə əsas tendensiyalardan biri kimi diqqət çəkir. Bu, səbəbsiz deyil. Ekoloji problemlər iqtisadi və siyasi çətinliklərlə əlaqəli, onları həllərin səmərəli yollarının tapılması və həyata keçirilməsi hər bir aparıcı dövlətin inkişaf strategiyasının mühüm tərkib hissəsinə çevrilib. 2022-ci ildə başlayan müasir dünya nizamının böhranı, bəzi ehtimalların əksinə olaraq, “yaşıl” gündəmi heç də arxa plana keçirməyəcək. Əksinə, dünyanın əksər nöqtələrində bu, yeni güclü impuls yaradacaq.

Unutmaq olamaz ki, global iqtisadiyyatın və siyasətin “yaşıl” transformasiyası qeyri-bərabər şəkildə baş verir. Mahiyyət-cə global problemlərin həlli kifayət qədər beynəlxalq koordinasiya olmadan baş verir və müxtəlif qrup ölkələri arasında köhnənin güclənməsi və yeni ziddiyyətlərin yaranması ilə müşayiət olunur. Bu ziddiyyətlər həll edilmədən “yaşıl” transformasiyanın sürəti beynəlxalq münasibətlərin bir çox aspektlərində – təhlükəsizlik, qarşılıqlı ası-

meşəni itirir. Dünyadakı bütün CO₂-nin dördü birini udan Amazon meşələri yüksək sürətlə kəsilir. Bu səbəbdən də 1990-cı ildən onların CO₂-ni udma həcmi 30 faiz azalıb. Nəhayət, dünyada hər il istehlak üçün nəzərdə tutulan məhsulun 14 faizi və hazır məhsulun 17 faizi itkiyə məruz qalır. Dünyada 800 milyondan çox insanın aclıqdan əziyyət çəkdiyi bir vaxtda bu itki 1 milyard 260 milyon insanın qidalanması üçün kifayət edərdi. Bütün bunlar isə

ki, bir çox dövlətlərin verdiyi bəyanatlar əsasında həyata keçirdikləri siyasət və qəbul etdikləri qanunvericilik sənədləri ilə ziddiyyət təşkil edir: beləcə “həyata atılmış emissiyaların realıqdan uzaq olması” Paris Sazişinin məqsədlərinə nail olmaq perspektivlərini daha da şübhəyə alır.

İqlim dəyişikliyi global siyasi gündəmdə

Global iqlim dəyişikliyi problemi bu gün qəti şəkildə global siyasi gündəmdə aparıcı yerlərdən birini tutur. İqlim böhranı, özlüyündə global orta temperaturun artması ilə yaranan təhlükələrlə yanaşı, həyatın, demək olar ki, bütün sahələrinə: iqtisadiyyata, sosial sferaya, siyasi ideologiyalara, milli və beynəlxalq təhlükəsizlik məsələlərinə, fundamental sosial-iqtisadi inkişafın problemlərinin əsaslarına təsir göstərir. Aşağı karbonlu texnologiyalara investisiyalar artır və yeni iqtisadi sektorlar yaranır.

Ənənəvi karbon tutumlu sektorlar isə iqtisadi inkişafın mühərriki kimi öz əzəli əhəmiyyətini tədricən itirir. Hətta qalıq yanacaqların istehsalı və ixracından daha çox asılı olan dövlətlər də artıq global enerji keçidi tendensiyasına “uyğunlaşmağın” vacibliyini dərk edirlər. Onların iqtisadi modelləri yalnız ÜDM artımının deyil, həm də onun ekoloji və sosial nəticələrinin vacib olduğu “yaşıl” paradigmaya uyğunlaşdırılaraq tədricən transformasiya olunur. İqtisadi artımın üstünlüyü öz növbəsində davamlı inkişaf və iqlim ədalətinə ehtiyac əvəz olunur.

Problem bir gündə baş verməyib

Məlum olduğu kimi, ekoloji narahatlığın ilk sıçrayışları 1960-cı illərə təsadüf edir. ABŞ-də pestisidlərin, daha sonra isə bir çox başqa maddələrin və hadisələrin – daxili yanma mühərriklərinin buraxdığı qazlardan tutmuş neft dağılmalarına, eləcə də müxtəlif çirkəndirici və toksinlər insan sağlamlığına mənfi təsirləri haqqında elmi ədəbiyyatın yayılması ilə kütləvi ekoloji hərəkətlər yayılmağa başladı. İlk dəfə olaraq ətraf mühitə bazar iqtisadiyyatının inkişafı üçün tükənməz resurslar mənbəyi və onların istifadəsindən yaranan tullantıların nəzarətsiz atılması məkanı kimi baxılması aramsız təqəddir.

1969–1972-ci illərdə ABŞ-də ətraf mühitin mühafizəsi, su və havanın çirkənməsi ilə mübarizə üzrə ilk əsas qanunvericilik aktları qəbul edildi. 1973-cü ildə isə Avropa Birliyi tərəfindən ilk ekoloji fəaliyyət proqramı qəbul edildi. Bərpaolunan enerji texnologiyalarının inkişafı və enerji səmərəliliyinin artırılması üzrə tədqiqatlar təkan verən 1973-cü il neft böhranı Qərbi ölkələrində ekoloji siyasətin inkişafı üçün güclü stimula çevrildi. Bu sahədə atılan ilk addımlar əhəmiyyətli olsa da, kifayət etmədi.

(ardı var)

Hazırladı:
İlqar GÜLAĞAOĞLU
XQ

hılığın xarakteri, ticarət, investisiya axını və sair sahələrdə əsaslı dəyişikliklər üçün kifayət edəcək, lakin yığılmış ekoloji problemlərin həlli üçün yetərlı olmayacaq.

Bəşəriyyət niyə narahatdır?

“Yaşıl” transformasiyanı zərurətə çevirən ekoloji problemlər çoxşaxəlidir. Yer kürəsinin bütün əhalisinə az və ya çox dərəcədə təsir göstərir. Hava, su və torpağın çirklənməsi planetin, demək olar ki, bütün yerlərində baş verir. Bu həm ekosistemlərə, həm də insan sağlamlığına və həyat keyfiyyətinə ciddi zərər verir. Dünyada hər altı ölümdən biri çirklənmədən qaynaqlanır. Təkcə havanın çirklənməsi hər il 7 milyon insanın vaxtından əvvəl ölümünə səbəb olur. Bundan əlavə, planetin plastik çirklənməsi də sürətlə artır. Belə ki, əgər 1950-ci ildə dünyada 2.2 milyon ton plastik məhsul istehsal olunurdusa, 2019-cu ildə bu rəqəm 460 milyona çatıb ki, onun da yarısından çoxu istifadə edildikdən sonra təkrar emal olunmadan və yandırılmadan atılır.

Biomüxtəlifliyin yoxa çıxması problemi də güclənir. Təkcə onu qeyd etmək kifayətdir ki, planetdə vəhşi heyvan növlərinin populyasiyalarının sayı 1970-ci ildən 2022-ci ilə qədər orta hesabla 69 faiz, Latın Amerikasında 2018-ci ilə qədər 94 faiz, Afrikada isə 2017-ci ilə qədər 66 faiz azalıb. Xüsusilə Afrika və Cənubi Amerikada meşələrin qırılması, azalan sürətlə də olsa, davam edir. Hər il dünya 4,7 milyona hektar

bəşəriyyətin gələcəyini təhdid edən böyük ekoloji problemlərdən yalnız bir neçəsidir və iqlim dəyişikliyi bu problemləri daha da dərinləşdirir.

Bu günə qədər global səthin orta temperaturu səniyeden əvvəlki səviyyələrlə müqayisədə 1,1°C artıb. Bunun əsas səbəbi atmosfərə atılan istixana qazlarıdır. Hazırda şahidi olduğumuz iqlim dəyişiklikləri miqyasına görə misli görünməmiş hal alıb və bəzi nəticələrin geri dönməsi əsla mümkün deyil. Yağıntılarn planet üzrə paylanması dəyişdiyindən su çatışmazlığı artır, dünya okeanının səviyyəsi yüksəlir, əsrlərlə yaşı olan buzlaqlar əriyir. Hazırda dünyanın bir çox yerlərində baza resursları uğrunda münaqişələr artmağa doğru gedir.

Belə bir şəraitdə mülayim ölkələrin iqlim qəçqınlarının axını riski ilə üzləşəcəkləri istisna deyil. İqlim Dəyişmələri üzrə Hökumətlərarası Ekspert Qrupunun (IPCC) altıncı qiymətləndirmə hesabatin-da göstərilir ki, iqlim dəyişikliyinə əsas səbəbi olan istixana qazlarının emissiyaları 2020–2025-ci illər arasında pik həddə çatacaq. Bu isə ölkələrin Paris Sazişində milli səviyyədə müəyyən edilmiş 2030-cu ilə qədər global temperatur artımını “1,5°C-dən aşağı” məhdudlaşdırmaq töhfələrində göstərilən hədəflərə nail olmalarına kifayət etmədiyini göstərir. Hətta global temperatur artımını “2°C-dən aşağı” saxlamaq da növbəti onillikdə birgə səylərin əhəmiyyətli dərəcədə sürətləndirilməsini tələb edir. Etiraf etmək lazımdır

İstiləşmənin həyat mənbələrinə təsiri

Su və qida ehtiyatlarının qorunması və artırılması perspektivi

Dünya Bakı İqlim Fəaliyyəti Həftəsi öz işini davam etdirib. Beynəlxalq iqlim tədbirinin ikinci günündə bir sıra məsələlər müzakirə olunub, geniş fikir mübadiləsi aparılıb, maraqlı təklif və təşəbbüslər irəli sürülüb.

Ekologiya və təbii sərvətlər naziri, COP29-un müəyyən olunmuş prezidenti Muxtar Babayev çıxışında iqlim dəyişikliyinə su və qida resurslarına ciddi təsirinə bəhs edib. Onun sözlərinə görə, su resurslarının azalması bir sıra xəstəliklərə gətirib çıxarır. Bununla yanaşı, nazir iqlim dəyişikliyinə kənd təsərrüfatı üzərində də təsirinə hiss olunduğunu vurğulayaraq deyib ki, aqrar sektor Azərbaycan iqtisadiyyatının önəmli hissəsinə təşkil edir: “Son illər yağıntılarn az olması qida tədarükünü 10 faiz azaldıb. Xəzərdə də su səviyyəsi azalıb və bu sahəni zonaya ciddi təsir göstərir. Biz tədbir görməsək, bu fəsadlar artacaq. Qlobal temperatur artıq iki milyon insanın yerdaşymasına səbəb ola bilər”.

Kənd təsərrüfatı naziri Məcnun Məmmədov çıxış edərək aqrar sektoru iqlim dəyişikliyinə birbaşa təsir etdiyi və təhlükə altında olan sahələrdən biri kimi dəyərləndirib. Bu sahədə həyata keçirilən “Harmunia” adlı yeni təşəbbüsün əsas məqsədlərindən birinin iqlim dəyişikliyinə qarşı davamlılığın artırılmasında ibarət olduğunu vurğulayıb. Qeyd olunub ki, bu təşəbbüs çərçivəsində kənd təsərrüfatının dayanıqlı inkişafı yerli və global səviyyədə iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə mühüm rol oynayacaq. Onun sözlərinə görə, “Harmunia” təşəbbüsü, həm də kənd icmalarının imkanlarını genişləndirmək və onların iqlim dəyişikliyinə qarşı davamlılığını artırmaq baxımından olduqca əhəmiyyətlidir: “Lakin biz bu problemləri həlləyə kimi qəbul etmirik, əksinə, onları gələcək nəsillər üçün daha davamlı, səmərəli və müasir kənd təsərrüfatı sistemlərinin yaradılması üçün fürsət kimi qiymətləndiririk. İnnovativ yanaşma və müasir texnologiyalar iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə həlledici rol oynayır. Bununla əlaqədar olaraq Azərbaycan öz suvarma sistemlərini müasirləşdirir, fermerlər üçün suyun daha səmərəli istifadəsi imkanlarını yaradır və bərpa olunan enerji mənbələrinə sərmayə qoyur”.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Ərəq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatının (FAO) baş elmi işçisi İsmahane Elouafi isə çıxış

şında Azərbaycanın iqlim dəyişikliyi gündəliyi və mübarizədə öndə gələn ölkələrdən biri kimi dəyərləndirib. Bununla belə, ölkəmizin iqlim dəyişikliyi ilə bağlı bir sıra problemlərlə üzləşdiyini diqqətə çatdıran FAO nümayəndəsinin sözlərinə görə, dünyada su çatışmazlığı 2050-ci ilə qədər daha da kəskinləşəcək. O qeyd edib ki, iqlim dəyişikliyi artıq global səviyyədə su dairələrinin dəyişməsi ilə nəticələnib və bir çox yerlərdə su çatmır. Bu səbəbdən də kənd təsərrüfatında ədalətli su keçidləri nəzərə alınmalıdır.

BMT-nin Fəlakət Riskinin Azaldılması Ofisinin rəhbəri Natalia Alonso Cano son zamanlar planetin məruz qaldığı kəskin hava şəraitindən söhbət açıb, yaxın günlərdə Mərkəzi və Şərqi Avropada 22 nəfərin həyatına son qoyan istilik və yağınları bunun nəticəsi kimi dəyərləndirib. Hazırda iqlim dəyişikliyinə dünyada kənd təsərrüfatına yararlı torpaqların 50 faizinə təsir göstərdiyini vurğulayan BMT rəsmisi deyib ki, global səviyyədə itkilərə qarşı mübarizə aparılmalı və işlər sürətləndirilməlidir: “Suyun istifadəsi və resursların paylanması strateji yanaşma olmalıdır. Risklərin idarə edilməsi icmalar səviyyəsində aparılmalıdır. Biz gərək dayanıqlı inkişafa sərmayə qoyaq. Bu insanları, torpaqları, gələcəyi qorumaq deməkdir. COP29 çərçivəsində biz bu həll yollarını daha da dəqiqləşdirə bilərik. Bu bizim üçün çox yaxşı fürsətdir. Bizə lazım olan siyasi iradədir”.

Tədbirdə, həmçinin Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin Aparat rəhbəri Azad Cəfəri, qurumun Torpaqdan İstifadəyə Nəzarət İdarəsinin rəisi Firidun Tağıyev, Beynəlxalq Kənd Təsərrüfatı Tədqiqatları Məsləhətçi Qrupunun icraçı direktoru İsmahane Elouafi və başqalarının mövzu ətrafında çıxışları dinlənilib.

Həftə çərçivəsində, həmçinin “Ədalətli keçid tərəfdaşlığı və investisiyaların stimullaşdırılmasının gündəliyi” mövzusunda “dəyirmi masa” keçirilib. Tədbirdə COP29-un iqlim üzrə yüksək səviyyəli çempionu Nigar Arpadarai, Azərbaycan energetika nazirinin müavini, COP29-un baş icraçı direktor Elnur Soltanov, SOCAR-ın vitse-prezidenti Əfqan İsayev, “Baker Hughes” şirkətinin birinci vitse-prezidenti Alessandro Bresciani, “AzərEnerji” ASC-nin prezidentinin strateji layihələr üzrə müşaviri Adil Əliyev, Özəl Sektorun İnkişafı üzrə İslam Korporasiyasının İnkişaf Səməraliliyi İdarəsinin baş meneceri Mohammed Alyami, “PAŞA Holding”in Strateji idarəetmə departamentinin direktoru Teymur Hüseynov və başqaları iqlim dəyişiklikləri və onların təsiri, emissiyaların azaldılması, eləcə də iqlim maliyyələşməsi ilə bağlı fikir və mülahizələrini bölüşüblər.

Şəhərsalma və ekoloji çağırışlar

Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin sədri Anar Quliyev Bakı İqlim Fəaliyyəti Həftəsi çərçivəsində keçirilən konfransda cəmiyyətin çətin bir dövrdə yaşadığını, urbanizasiyanın gücləndiyini və iqlim dəyişikliyinə qarşısının fərqli hallarla alınmasının zərurətini bildirib.

Şəhərlərin gələcəkdə də dayanıqlı cəldə dizayn edilməsinin önəmini vurğulayan komitə sədri hazırda emissiyaların 70 faizinin meqapolislərdə yarındığını söyləyib. A.Quliyev daha sonra deyib: “İqlim dəyişikliyinə dayanıqlı olan şəhərsalma Azərbaycanda əsas prioritet sahələrdən biridir. Bakının 2040-cı ilə qədər bir dövrü əhatə edən Baş Planı Azərbaycan üçün bir nümunə kimi qəbul oluna bilər”.

Komitə sədrinin sözlərinə görə, dayanıqlı urbanizasiya ilə bağlı təkliflər artıq irəli sürülüb. Burada çoxlu multisektor yanaşmalar əks olunub, müxtəlif sektorlar arasında əməkdaşlıq əsas götürülüb. Eyni zamanda, Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsində ətraf mühit və rəqəmsallaş-

ma ilə bağlı yeni standartlar qəbul olunub. Bakıda “yaşıl” bina təşəbbüsünün gerçəkləşdirilməsinə başlanılıb. Bir sıra tikinti şirkətlərində artıq bununla bağlı öhdəlik götürülüb.

Səhifəni hazırladılar:
Vaqif BAYRAMOV,
Mirbağır YAQUBZADƏ
XQ

BVF ilə əməkdaşlığın perspektivləri

Bakıda təşkil olunan Karbon Qiymətdəyərliyə üzrə Beynəlxalq Forum çərçivəsində İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidmətinin (DVX) rəisi Orxan Nəzərli Beynəlxalq Valyuta Fondunun (BVF) Gəlirlər Administrasiyası Baş İdarəsinin müavini Margaret Kotton ilə görüşüb.

DVX-dən redaksiyamıza verilən məlumata görə, görüşdə ölkəmizin BVF ilə əlaqələrin genişləndirilməsinə önəm verildi və təşkilatın biznes mühitinin təkmilləşdirilməsi, dövlət-özel sektor tərəfdaşlığının inkişaf etdirilməsi istiqamətində reallaşdırılan layihələrə dəstəyinin əhəmiyyəti qeyd olunub.

Görüş zamanı Avropadaxili Vergi Administrasiyaları Təşkilatı və DVX-nin birgə təşkilatçılığı ilə keçirilən forumun əhəmiyyəti və mövzunun aktuallığı xüsusi vurğulanıb,

eləcə də “yaşıl” iqtisadiyyatın dəstəklənməsinin, aşağı karbonlu biznes həllərinə keçidin sürətləndirilməsinin ölkələrin əsas fəaliyyət istiqamətini təşkil etdiyi bildirilib. Eyni zamanda, bu xüsusda iqtisadi fəallığın sabit saxlanması, ədalətli yanaşmanın təbii və biznes mühitinin dəstəklənməsi şəraitində dekarbonizasiyanın həyata keçirilməsinin beynəlxalq ictimaiyyəti maraqlandıran məsələlər olduğu diqqətə çatdırılıb.

Qeyd edilib ki, karbon qiymətdəyərliyə və karbon vergisi-

nin tətbiqi mexanizmləri ciddi araşdırılmalıdır. DVX rəisi Azərbaycanın vergi orqanları tərəfindən bu istiqamətdə təhlillər aparıldığını və beynəlxalq təcrübənin öyrənildiyini söyləyib. Tərəflər karbonsuzlaşma prosesində fiskal alətlərin rolunu dəyərləndirməklə bağlı fikirlərini bölüşüblər.

Görüşdə dayanıqlı və rəqəbatqabiliyyətli iqtisadiyyatın inkişafı, biznes mühitinin təkmilləşdirilməsi, dövlət-özel tərəfdaşlığının təşviqi istiqamətində vergi alətlərinin tətbiqi üzrə BVF ilə tərəfdaşlığın gücləndirilməsi imkanları da müzakirə edilib.

Torpaq xalqımıza – Vətən, ölkəmizə sərvətlər mənbəyidir

Xəbər verildiyi kimi, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2024-cü il 28 sentyabr tarixli fərmanı ilə “Torpaqların kateqoriyalara aid edilməsi və onların bir kateqoriyadan digərinə keçirilməsi Qaydaları” təsdiq edilib. Bununla da, ölkə ərazisində torpaqların təyinatının dəyişdirilməsi, yeni kateqoriyalara aid edilməsi və onların bir kateqoriyadan digərinə keçirilməsinin əsasları müəyyənəşdirilib.

Prezident fərmanına əsasən, Nazirlər Kabineti torpaqların kateqoriyalara aid edilməsi, onların bir kateqoriyadan digərinə keçirilməsi və kateqoriya daxilində məqsədli təyinatının dəyişdirilməsi ilə bağlı müəssisələrə baxılmanın elektronlaşdırılmasını təmin etmək məqsədilə üç ay müddətində zəruri tədbirlər görməli, sənəddən irəli gələn digər məsələləri həll etməlidir.

Yeni qaydalar Azərbaycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsinə, Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsinə, Meşə Məcəlləsinə, Su Məcəlləsinə, “Dövlət torpaq kadastrı, torpaqların monitorinqi və yerquruluşu haqqında” qanuna və bu sahədə münasibətləri tənzimləyən digər normativ hüquqi aktlara uyğun olaraq hazırlanıb. Bundan əlavə, sözügedən qaydalar torpaqların kateqoriyalara aid edilməsi, onların bir

kateqoriyadan digərinə keçirilməsi və kateqoriya daxilində məqsədli təyinatının dəyişdirilməsi mexanizmini müəyyən edir.

Qeyd edək ki, torpaqların kateqoriyalara aid edilməsi və onların bir kateqoriyadan digərinə keçirilməsi ölkə Prezidenti ilə razılaşdırmaqla Nazirlər Kabinetinin qərarı ilə həyata keçiriləcək. Kənd təsərrüfatı təyinatlı torpaq kateqoriyası daxilində əkin, çoxillik əkməklərin altında olan kənd təsərrüfatı yerlərinin məqsədli təyinatının bir-biri arasında dəyişdirilməsi halları istisna olmaqla kateqoriya daxilində torpaqların məqsədli təyinatının dəyişdirilməsi Nazirlər Kabinetinin qərarı əsasında mümkün olacaq.

Bütövlükdə, dövlət başçısının təsdiqlədiyi “Torpaqların kateqoriyalara aid edilməsi və onların bir kateqoriyadan digərinə keçirilməsi Qaydaları”nda torpaqların

kateqoriyalara aid edilməsi və onların bir kateqoriyadan digərinə keçirilməsi üçün əsaslar müəyyən edilib. Həmin əsasların bir qismi mövcud qanunların tələblərindən irəli gəlir. Bunlara isə “Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında” Qanunun 3-cü maddəsinə uyğun olaraq torpağın alınmasına əsas verən dövlət ehtiyacları, “Elektrik enerjisi istehsalında bərpaolunan enerji mənbələrindən istifadə haqqında” Qanuna uyğun olaraq bərpaolunan enerji mənbələrinin ərazisi kimi müəyyən edilən torpaq sahəsində (su obyektində) elektrik stansiyasının tikintisinə və quraşdırılmasına icazə verilməsi, “Xəzər dənizinin Azərbaycan Respublikasına mənsub olan bölməsində sünü torpaq sahələrinin yaradılması haqqında” Qanuna uyğun olaraq torpaq sahəsində inşa edilmiş bina və qurğulara mülkiyyət hüquqlarının daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydiyyatı alınması və s. daxildir.

Eyni zamanda, ehtiyat fondu torpaqlarından istifadə zərurətinin yaranması, müasir texnologiyaların tətbiqi ilə aqroparkların, fermer təsərrüfatlarının və aqraryönüli digər təsərrüfatların yaradılması məqsədilə başqa kateqoriyaya aid torpaqlardan əkin dövrünə əlavə torpaqların cəlb edilməsi, qoruyucu meşə zolaqlarının və yaşıllıq zonalarının salınması məqsədilə meşə fondu torpaqlarının tərkibinə əlavə torpaqların verilməsi, meşə fondu torpaqlarında müdafiə və təhlükəsizlik əhəmiyyətli obyektlərin tikintisi, habelə ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi məqsədilə əkin dövrünə əlavə torpaq sahələrinin cəlb edilməsinə zərurət yaranması, bioloji müxtəlifliyin qorunub saxlanması məqsədilə xüsusi mühafizə olunan təbii ərazilərinin tərkibinə əlavə torpaqların verilməsi və s. məsələlər də həmin əsaslar sırasındadır.

Yeni qaydalarda torpaqların kateqoriyalara aid edilməsi, onların bir kateqoriyadan digərinə keçirilməsinə və məqsədli təyinatının dəyişdirilməsinə dair müəssisələrə baxılmasından imtina halları da öz əksini tapıb. Belə ki, ölkənin

Ekspert rəyi

Elnur FƏRZƏLİYEV,
əmlak məsələləri üzrə ekspert

Dövlət başçısının məlum fərmanı son dərəcə əhəmiyyətli bir sənəddir. Fərmanla təsdiq olunmuş yeni qaydalar ölkə ərazisində torpaqların təyinatının dəyişdirilməsinə imkan yaradacaq. Bu da çoxdan gözlənilən bir addım idi. Belə ki, torpaq sahələri kənd təsərrüfatı təyinatından yaşayış məntəqələri təyinatına keçirildikdən sonra həmin ərazilərdə tikilmiş evlərə və digər obyektlərə çıxarışların verilməsi mümkün olacaq. Bununla belə, yeniliklər bəzi qadağan olunmuş ərazilərdə salınmış yaşayış massivlərinin altında olan torpaq sahələrinə şamil oluna bilməz. Bu da o deməkdir ki, qanunvericiliyin tələblərinə zidd olaraq qadağan edilmiş ərazilərdə tikilmiş yaşayış evlərinə və digər obyektlərə çıxarışlar verilməyəcək.

Eyni zamanda, torpaqların bir kateqoriyadan digər kateqoriyaya keçirilməsinə icazə verilməyən hallar da var. Belə ki, ölkənin makroiqtisadi və ərazilərin iqtisadi inkişaf istiqamətlərinə uyğun gəlmədikdə, nəzərdə tutulmuş məlumatlar olmadıqda və ya qonşu torpaqların qanuni sahiblərinin mövqeyi nəzərə alınmadığı hallarda kateqoriya dəyişikliyinə imtina ediləcək. Bundan əlavə, torpaq sahəsi ərazi planlaşdırılmasına, mühəndis-kommunikasiya

sənədlərinə, ətraf mühitin mühafizəsinə və torpaq ehtiyatlarından səmərəli istifadə məqsədlərinə uyğun olmadıqda təyinatının dəyişdirilməsinə icazə verilməyəcək.

Bu qanunun təsdiqinin iqtisadi baxımından da böyük əhəmiyyəti var. Belə ki, indiyədək çıxarışların verilməməsi səbəbindən bu tip əmlakların torpaq və əmlak vergisinə cəlb olunması, sığortalanması mümkün deyildi. Bununla yanaşı, çıxarışı olmayan torpaqlar ipoteka və yaxud hər hansı bir məhkəmə predmetinə çevrilə bilmirdi. Lakin yeni qaydalara əsasən, yaxın gələcəkdə bu tip ərazilərin çıxarışla təmin olunması asanlaşacaq. Beləliklə də, ölkə büdcəsi, eləcə də digər iqtisadi sahələr daşınmaz əmlak sahəsindən də müxtəlif gəlirlər əldə edə biləcək.

makroiqtisadi və ərazinin iqtisadi inkişaf istiqamətlərinə uyğun olmadıqda torpaqların kateqoriyalara aid edilməsi, onların bir kateqoriyadan digərinə keçirilməsinə və məqsədli təyinatının dəyişdirilməsinə dair müəssisələrə baxılmasından imtina ediləcək.

Prezident İlham Əliyevin təsdiqlədiyi “Torpaqların kateqoriyalara aid edilməsi

və onların bir kateqoriyadan digərinə keçirilməsi Qaydaları”na əsasən Azərbaycanda torpağın kateqoriyasının dəyişdirilməsinə müvafiq rəylər isə Kənd Təsərrüfatı, Ekologiya və Təbii Sərvətlər, İqtisadiyyat Nazirlikləri, habelə Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsi və Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyi tərəfindən veriləcək.

AİB Azərbaycanda iqtisadi artımı proqnozlaşdırıb

Asiya İnkişaf Bankı Azərbaycanın 2024-cü il üçün iqtisadi artım proqnozunu 1,5 faiz artıraraq 2,7 faizə yüksəldib. Bankın “Asiyanın inkişaf perspektivləri” hesabatının sentyabr ayında həmin göstəricinin qeyri-neft sektorunun davamlı inkişafına, dövlət xərclərinin artmasına və investisiya fəallığının güclənməsinə əsaslandığı vurğulanıb.

Hesabata görə, cari ilin birinci yarısında ölkədə qeyri-neft iqtisadiyyatında 6,9 faiz, karbohidrogen sektorunda 0,6 faiz artım qeydə alınıb. Neft hasilatının 4,9 faiz azalması qaz hasilatının 3,4 faiz artması ilə kompensasiya edilib. Nəticədə iqtisadi artım 2023-cü ilin birinci yarısındakı 0,5 faizdən 2024-cü ildə 4,3 faizə qədər sürətlənib. Aqrar sektorda isə əksinə, kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalının aşağı düşməsi səbəbindən artım 3,4 faizdən 0,2 faizə qədər azalıb. Sənaye sektorunda 0,9 faiz artım qeydə alınıb ki, bu da neft-kimya və qida sənayesində istehsalın 7,4 faiz artması hesabına baş verib.

Bankın hesabatında, həmçinin qeyd edilir ki, investisiyaların əhəmiyyətli çoxalması tikintidə artım tempinin 2023-cü ilin birinci yarısındakı 9,2 faizdən bir il sonra 18,4 faizə qədər ikiqat artmasına səbəb olub. Xidmət sahəsində artım 1,6 faizdən 6,1 faizə yüksəlib ki, bu da nəqliyyat sektorunun inkişafı (15,4 faiz artım) ilə dəstəklənib. Bank ekspertləri iqtisadi sahədə müsbət dinamikanın ilin sonuna qədər

də davam edəcəyini gözləyirlər ki, bu da 2024-cü və 2025-ci illər üçün proqnozların yenidən nəzərdən keçirilməsinə səbəb olub.

Xatırladaq ki, 2023-cü ilin nəticələrinə görə, ölkənin ÜDM artımı 1,1 faiz təşkil edib. Hökumətin proqnozlarına əsasən, 2024-cü ildə ÜDM artımı 4,2 faiz, 2025-ci ildə isə 3,5 faiz səviyyəsində gözlənilir. Hesabat müəllifləri onu da qeyd ediblər ki, cari il iyun ayının sonunda yanacağın inzibati qiymətlərinin artırılması ilə ilin ikinci yarısında inflyasiyanın güclənməsi gözlənilsə də, bu, yanvar–iyun aylarında qiymətlərin sabit qalması səbəbindən baş verməyib. Buna görə də 2024-cü və 2025-ci illər üçün inflyasiya proqnozları aşağı salınıb. Hökumət Azərbaycanda inflyasiyanın 2024-cü ildə 2,7 faiz, 2025-ci ildə isə 4,6 faiz təşkil edəcəyini proqnozlaşdırıb.

Qeyd edək ki, Azərbaycan 1999-cu il oktyabrın 29-da “Asiya İnkişaf Bankının təsis haqqında Saziş”ə qoşulmaqla bu beynəlxalq maliyyə qurumu ilə əməkdaşlığa başlayıb. Ötən illər ərzində AİB Azərbay-

cən Respublikası hökumətinin prioritetləri əsasında respublikamızda həyata keçirilən iqtisadi islahatlarla, infrastruktur layihələrinin maliyyələşdirilməsində yaxından iştirak edib.

Yeri gəlmişkən, ölkəmizlə bank arasında sıx əməkdaşlığın göstəricisi olaraq bəzi faktları diqqətə çatdırmaq istərdik. Belə ki, 2024-cü il aprelin 1-dək AİB əməkdaşlıq çərçivəsində Azərbaycanda 4,2 milyard dollar həcmində maliyyələşdirmə proqramları reallaşdırıb.

AİB ilə ölkəmiz bu gün birgə biznes əməliyyatları strategiyasını uğurla reallaşdırır. Bu strategiya çərçivəsində bank Azərbaycanla əlaqədar kredit prioritetlərini müəyyənəşdirməyə çalışır. Eyni zamanda, maliyyə qurumu respublikamızla əlaqədar mühüm texniki yardım proqramlarında fəal iştirak edir. Ümumiyyətlə, AİB Azərbaycanla həyata keçirdiyi layihələrdə qarşıya qoyduğu məqsədləri – insanların həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması, yoxsulluğun azaldılması, infrastrukturun müasir tələblər səviyyəsinə qaldırılması kimi vəzifələri uğurla yerinə yetirir.

Beynəlxalq maliyyə təşkilatı olan AİB 1966-cı ildə yaradılıb. Əsas məqsədi Asiya məkanında, bütövlükdə Şərqi ölkələrində iqtisadiyyatın inkişafına yardım göstər-məkdən ibarət olan bankın baş ofisi Filippinin Manila şəhərindədir. AİB-ni maliyyələşdirən 67 üzv-ölkə var ki, onlardan 48-i Asiya və Sakit Okean regionunda yerləşir. Azərbaycan Respublikası 1999-cu il oktyabrın 20-də Asiya İnkişaf Bankına üzvlüyə qəbul olunub. 2004-cü ilin noyabr ayından etibarən isə təşkilatın ölkəmizdə nümayəndəliyi fəaliyyət göstərir. Azərbaycanın AİB-in səhmlərində payı 0,447 faiz təşkil edir.

Respublikamızla AİB arasında səmərəli əməkdaşlıqdan danışırkən, onu da qeyd etməliyik ki, bank tərəfindən ayrılmaz investisiya əsasən, infrastruktur sahəsinə yönəldilib. Məsələn, elektrik enerjisinin istehsalı, dəmir yolu tikintisi, yol salınması, su və kanalizasiya ilə bağlı çoxsaylı layihələrin gerçəkləşdirilməsi bunun bariz ifadəsidir.

Çinlə əməkdaşlığımız yeni mərhələyə yüksəlir

(əvvəli 1-ci səhifədə)

Müvəqqəti işlər vəkili daha sonra deyib: “Ölkələrimiz arasında praktiki əməkdaşlıq dərinləşməkdə davam edir. Bu ilin yanvar–iyul aylarında ikitərəfli ticarət dövriyyəsi illik müqayisədə 21,9 faiz artaraq rekord səviyyəyə çatıb. “Bir kəmə və bir yol” təşəbbüsü Transxəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Marşrutu çərçivəsində koordinasiya sürətləndirməyə kömək edir, çünki bu marşrutun cənub hissəsində Azərbaycan keçən Çin–Avropa dəmir yolu ekspreslərinin sayı sürətlə artır”. Din Tao bildirib ki, Çin və Azərbaycan arasındakı ticarət dövriyyəsi də dinamik artım nümayiş etdirir. Onun sözlərinə görə, Azərbaycan məhsulları Çində getdikcə daha çox tanınır.

Qeyd edək ki, Azərbaycan–Çin münasibətlərinin bu gün strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə yüksəlməsi ticari–iqtisadi əlaqələrin inkişafına geniş imkanlar açır. Təbii ki, bu şəraitin davamlı şəkildə formalaşmasına iki ölkə arasında investisiyaların təşviqi və qorunması, habelə ikiqat vergitutmanın qarşısının alınması üzrə imzalanmış bir sıra sazişlər, həmçinin texniki–iqtisadi əməkdaşlığa dair sənədlər mühüm önəm daşıyır.

Rusiya ölkəmizə ərzaq ixracını artıracaq

Rusiyanın respublikamıza süd məhsullarının ixracı yaxın illərdə əhəmiyyətli dərəcədə, 2,5 dəfə artmaq potensialına malikdir.

Bu fikir “Aqroeksport” mərkəzinin məlumatına əsasən, Bakıda keçirilən biznes missiyası çərçivəsində “Süd məhsullarının tədarükünün artırılması potensialı” mövzusunda təşkil olunan “dəyirmi masa”da səsləndirilib. Müzakirədə Rusiyadan Azərbaycana süd məhsullarının ixracının əhəmiyyətli dərəcədə artacağına proqnozlaşdırıldığı bildirilib. Eyni zamanda, Rusiya şirkətlərinin respublikamızın süd və qonmadı sənayesini xammalla təmin etməkdə etibarlı tərəfdaş olması diqqətə çatdırılıb.

Qeyd edək ki, Azərbaycan və Rusiya arasında mövcud siyasi əlaqələrin ən yüksək səviyyədə inkişaf etdirilməsi iqtisadi münasibətlərin genişləndirilməsinə də müsbət təsir göstərir. Xüsusilə ölkələrimizi bir-birinə yaxınlaşdırən, əməkdaşlığı dərinləşdirən geniş hüquqi bazanın yaradılması və mütləqi qeydində iqtisadi forum və konfransların keçirilməsi bu məsələdə həlledici rol oynayır.

Səhifəni hazırladılar:
Vaqif BAYRAMOV,
Mirbağır YAQUBZADƏ
XQ

Naxçıvanda yeni filiz yataqları tapılıb

Naxçıvan Muxtar Respublikasındakı Ağdərə–Nəsrirvaz filizləşmə sahəsində 251 metr dərinliyində axtarış-kəşfiyyat quyusu qazılıb. Bu, “Naxçıvan Muxtar Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafına dair 2023-2027-ci illər üçün Dövlət Proqramı” çərçivəsində Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin həyata keçirdiyi layihə əsasında reallaşılıb.

Qeyd edək ki, nazirliyin Geologiya və Mineral Ehtiyatlarından İstifadə Agentliyi 2023-cü ilin dekabr ayından Naxçıvan iqtisadi rayonu ərazisində qazılan və nəcib metalların axtarış, habelə

qiymətləndirilməsi işlərinə başlayıb. Bu çərçivədə axtarış-kəşfiyyat quyusu qazılıb. Quyudan götürülən nümunələr üzərində laborator analizlər aparılaraq müsbət nəticələr əldə edilib.

Sənət yollarında

“Səhnə müqəddəs yerdir”

Bu ifadəni Azərbaycan teatrı korifeylərinin ruhu qarşısında hər gün xəyalən sənət intahamı verən rejissor, Xalq artisti Firudin Məhərrəmov bizimlə söhbətində işlətdi. Bəxtinə Mehdi Məmmədov, Azər Paşa Nemətov kimi böyük ustadlardan dərs almaq düşən rejissor onların ölməz xatirələrinə sayğısını da dənə-dənə vurğuladı.

– Bir dəfə ustadım Azər Paşa Nemətov mənə dedi ki, biz rejissura üzrə qohumuq: mən Mehdi Məmmədovun tələbəsiyəm, sən də mənim. Xeyli fərhləndim. Mən özüm də Mehdi Məmmədovun kursunda təhsil almışam. O, institutda bizə teatr nəzəriyyəsini, Azər Paşa müəllimsə rejissor sənəti dərslərini tədris edirdi. Şansıma iki böyük rejissordan dərs almaq düşmüşdü. Daim hər ikisinin ruhunu sevidirməyə çalışıram.

Firudin Məhərrəmov ömrünün yarısından çoxunu teatrda keçirib. 1997-ci ildən Sumqayıt Dövlət Dram Teatrının baş rejissorudur. Kulturoloq Hafiz Ataxanlının onun həyat və yaradıcılığına həsr etdiyi yeni “Altıncı hücrənin remarkası” kitabında da göstərilirdiyi kimi, həyatını bu sənət məbədindən kənarda təsəvvür edə bilmir. İndiyədək burada 55, ümumiyyətlə isə, 80 tamaşaya uğurlu quruluş verib, 30-dək səhnələşdirdiyi yubiley təqdimatı olub. Neçə-neçə film ssenarisi yazıb. İllərdir ki, Firudin müəllim Sumqayıtda keçirilən dövlət səviyyəli tədbirlərin ssenari müəllifi və quruluşçu rejissoru kimi də yorulmaz fəaliyyət göstərir.

Sırf sənət uğurlarına gəlincə, dəfələrlə beynəlxalq festivalların qalibi olub. “Tərəqqi”, “Teatr xadimi”, “Sənətkar” medalları ilə, 2 dəfə “Qızıl Dərviş” mükafatı ilə təltif edilib. Eyni zamanda Prezident mükafatçısı olan Xalq artisti yaradıcılığının ən parlaq dövrünü yaşayır.

– **Firudin müəllim, bu il Sumqayıtn 75, şəhər teatrında ilk tamaşanın 55, sizin də 65 yaşıңыз tamam olur. Yubileylər keçilən yola nəzər salmaq baxımından hansı assosiasiya yadır?**

– Fərəh hissi keçirirəm. Bu gözəl şəhərdə, bu doğma teatrda ötən illərimə görə qürur duyuram. Ustadlarımın etimadını doğrultmaq həmişə əsas amalım olub.

– **Mehdi Məmmədovla bağlı xatirələrinizi dnləmək istərdik...**

– Klassikaya münasibətdə bir qədər mühafizəkar idi. Yaduma gəlir, mən 2-ci kursda Mirzə Cəlilin “Kamança” pyesini Tədris teatrında səhnəyə hazırlayırdım. Düşündüm ki, əsərə əlavələr etsəm, müəllimin xoşuna gələr. Eskiz üzərində ikiyə ayrılan ağac şəkli çəkdim – rusların “Parçala, hökm sür!” siyasətini göstərmək üçün. Mehdi müəllim eskizə baxıb dedi ki, sən Cəlil Məmmədquluzadədən çox bilir-sən? Sonra əlavə etdi: “2-ci kurs üçün təzdir, hələlik pyesdən kənara çıxmadan işlə. Araqdır, təhlil et, gör dramaturq bu pyesdə nə demək istəyir”. Beləliklə, mənim

yaddaşıma əbədi həkk olundu ki, öncə müəllifi dəridəndən öyrənmək lazımdır.

Mən 3-cü kursu bitirəndə Rüstəm İbrahimbəyovun “Şirə bənzer” pyesini tamaşaya hazırlayırdım. Tamaşanın bir hissəsinə Mehdi müəllim baxmışdı, rejissor traktov-kalarını bəyənmişdi. Dedi ki, 2-ci hissəni necə quracağın barədə fikirlərini yaz, gətir. Yazıb apardım. Göz gözdürüb dedi ki, bizə gələrsən, çay içə-icə mizakira edərik. O ərəfədə Mehdi müəllimin xəstəliyi artıq ciddiləşmişdi, evində görüşmək qismət olmadı, dünyasını dəyişdi. Amma yazdıqlarımı xoşuna gəlmişdi. Belə xatirələr çoxdur. Mənim üçün çox çalışırdı, təqatid almağıma kömək göstərirdi...

2011-ci ildə Amerikada fəaliyyət göstərən Azərbaycan Nyu-York Assosiasiyası Firudin Məhərrəmovu orada Azərbaycan teatrı açmağa dəvət edir. Gedir və az sonra M.F.Axundzadənin “Müsyö Jordan və Dərviş Məstəlişah” əsəri ilə teatrın açılışını edir. Bununla da Amerikada ilk Azərbaycan teatrının əsası qoyulur. Elə həmin ildə o, Amerikada Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpasının 20 ildəyinə həsr edilmiş bayram tədbirinin ssenari müəllifi və quruluşçu rejissoru olur. Amma Sumqayıtdan uzaqlarda, qürbətdə qala bilməyən rejissor Vətənə qayıdır.

O, 2012-ci ildə M.F.Axundzadənin 200 illik yubileyi çərçivəsində həmin əsərə yenidən quruluş verib, tamaşa Hindistanda keçirilən ənənəvi Beynəlxalq Teatr Festivalında uğurla oynanılıb və xüsusi diplom alıb. 2018-ci ildə isə Firudin müəllim Türqüt Özakmanın “Ocaq” tamaşası ilə Türkiyənin Mersin şəhərində keçirilən teatr festivalında çıxış edərək diploma layiq görülüb.

– **Necə düşünürsüz, aktyor hər zamanı rejissora tabedir, ya ayrıca yaradıcı şəxsdir?**

– Mənim müəllimim Tofiq İsmayilovun gözəl bir fikri vardı: “Rejissor və aktyor toxuma milləri kimidir. Bu millərdən biri rejissor, digəri aktyordur. İp də

materialdır, əsərdir. Rejissor və aktyor da sanki mil qismində çıxış edərək, bu materialı toxuyurlar, onlardan biri olmasa iplər dağılar. Mən həmişə deyirəm, aktyor yaradıcı şəxsdir”. Çoxu deyir ki, mənə quru taxta verin, ondan aktyor hazırlayım. Ancaq düzgün yanaşma deyil, sən aktyora təkan verirsən. Sübhəsis ki, dominantlıq rejissordadır, rejissor yol göstərir, hansı cıgırla gedilməli olduğunu təyin edir, ancaq mütləq aktyorla birlikdə çalışır.

–**Bəs, bu gün Firudin Məhərrəmov aktyorlardan razıdır mı?**

–Bu suala konkret cavab vermək mümkün deyil, elə truppə yoxdur ki, bütün aktyorları mükəmməl olsun. Aktyor maraqlınamalıdır, təhlil etməlidir, sual verməlidir. Nədənsə, bu gün rejissorla birlikdə işləyən, sual verən azdır. Bu gün heç bir teatr deyə bilməz ki, bizdə 100 faiz peşəkar aktyorlar fəaliyyət göstərir. Bu gün Sumqayıt teatrında 10–15 nəfər aktyorun adını çəke bilərəm ki, onlarla rahat işləmək olur.

– **Repertuar seçimində hansı prinsiplərdən çıxış edirsiniz?**

– Repertuar seçərkən teatrın keçdiyi inkişaf yolu nəzərə alınmalıdır. Teatrın həyatında enmələr-qalxmalar olur: truppə zəifləyir, rolu tapşıracacın aktyor dünyasını dəyişir. Düşünürsən ki, “Maqbet”, “Hamlet” kimi tamaşaları səhnəyə hazırlayacaqsan, ancaq sadalanan problemlərlə qarşılaşdıqda planlar dəyişir. Mən seçdiyim əsərlərin mental dəyərlərimizə yaxın olmasına diqqət yetirirəm. Azərbaycan və dünya dramaturgiyasında elə əsərlər var ki, bu günümüzlə də səsləşir, obrazların hiss-həyəcanlarını özüməzə yaxın bilirik. Belə pyeslər üzərində qurulan tamaşaları seyrçilər də bəyənirlər.

– **Yaradıcılığınızda, düşüncələrinizdə ustadlarınızın dəsti-xətti özünü büruzə veribmi?**

– Əlbəttə, istər-istəməz belə olur. Azər Paşa müəllim deyirdi ki, tələbə öz yolunu tapana qədər müəllimini təqlid edə bilər. O yerə qədər ki, artıq öz yolunu tapmağı bacarırsan. Mən bu gün də tamaşa hazırlayarkən sanki Mehdi müəllimin, Azər Paşa müəllimin zövqü qarşısında imtahan verirəm. Mehdi Məmmədovun klassik rejissurası ilə Azər Paşa Nemətovun müasir tərzdə oyun qurmaq üslubunu vəhdətdə götürürəm.

– **Ömrünüzün 65-ci baharında “Teatr xadimi” qızıl medalına layiq görüldünüz. Düşünürsünüzmü ki, arzuladuğunuz mövqədəsiniz?**

–Nəərsə, hansısa problemlərsə mane olur insana, ancaq müəyyən qədər istədiyimə nail olmuşam. İndi Alber Kamünün “Kaliqula” əsərini tamaşa hazırlamaq istəyirəm. Yəni arzular bitmir.

Aynur HİLALİ,
Əli NƏCƏFXANLI
XQ

Rənglərlə danışan adam

Yaxşılar ürəklərdə taxt qurur, bizləri daim xeyirxahlığa, saflığa səsləyirlər. Onlar əməlləri ilə yanaşı, əsərləri və söhbətləri ilə də örnəkdirlər. Yaxşılar bizə doğmalarımız qədər əzizdirlər – ağsaqqal kimi, dost kimi...

Mənim üçün belə insanlardan biri Elturan müəllimdir. Memar, rəssam, bəstəkar, ifaçı, Şərq Xalqları Beynəlxalq Akademiyasının və Beynəlxalq Ekoakademiyanın həqiqi üzvü, İnşaat və Memarlıq Universiteti təsviri sənət kafedrasının professoru, Əməkdar incəsənət xadimi Elturan Avalov. Başqa sözlə desək, Turan elinin dəyərlı El-turani.

Onunla 20 ildən çoxdur ki, tanışıq. Fərdi sərgilərində bənzərsiz əsərlərinə maraqla baxmışam. Sənətlə bağlı ürəyim istədiyi qədər söhbətləşmişəm və hər dəfə də onun dediklərindən zövq almışam. Arabir tədbirlərdə, küçədə görüşmüşük, bayramlarda hal-əhval tutmuşuq.

Paytaxtımızın ürəyi İçərişəhərin əyri-köndələn küçələri, Qala divarları, Şuşanın, Şəkinin, Gəncənin, Ordubadın bu gün də orta əsrlər həyatını xatırladan məhəllələri onun əsərlərində daha gözəl, ürəyayatımlıdır. Bu əsərlərdə ağ-qara cizgilərin harmonik təzadı insanı xəyallara qovuşdurur, düşündürür, sevindirir və heyərləndirir. Çünki Vətən torpağının kağıza köçmüş bu parçaları özünəməxsus üslubda təsvir olunub. O əsərlərdə hər bir abidənin, gözəl binanın və oyun elementləri elə dəqiq və aydın təsvir olunub ki, tamaşaçı rəsmlərə maraqla baxır.

Memar-rəssamın Şuşa sevgisi

Şuşa mövzusu Elturan Avalovun yaradıcılığında, belə demək olarsa, qırmızı xətlə keçir. O, Şuşanın memarlığı və təbii gözəllikləri haqqında elə şirin danışır ki, sanki adam o cənnətməkan şəhəri təzəcə gəzib gəlib. Bu isə səbəbsiz deyil. Hər şeydən əvvəl, Elturan müəllimin anası, Azər

baycanın əməkdar mühəndisi, rəhmətlik Məhbubə xanım şuşalı idi. Digər tərəfdən, o uşaqlıq illərində, elə gəncliyində də Şuşada gəzib-dolanıb, onun zəngin təbiətinə, bənzərsiz memarlığına heyran olub. İş elə gətirib ki, görkəmli alim Əbdülvahab Salamzadənin təklifi ilə namizədlik dissertasiyasını Şuşanın memarlığına həsr edib. Özü deyir ki, elmi işi ilə bağlı Şuşanı məhəllə-məhəllə, ev-ev gəzdikcə bu bənzərsiz şəhərə daha ürəkəndə bağlanmış.

Sənətsünaşlıq üzrə fəlsəfə doktoru Ziyadxan Əliyev Elturan Avalovun Şuşa ilə bağlı qrafik lövhələrini belə dəyərləndirib: “Rəssamın ağ-qara cizgilərdən “boylanən” əsərlərini onun yaradıcı-vətəndaş mövqeyinin nümayişi saymaq olar. Onun Şuşa ünvanlı lövhələrində tarixiliklə bədiliyin uğurlu sintezinin mövcudluğu silsilənin əhəmiyyətini artıran amillərdəndir. Rəssam müxtəlif formalı cizgilərlə, sözün əsl mənasında, “daşlaşmış poetika”nı tamaşaçıya çatdırma bilmişdir”.

Bu günlərdə Ziyadxan müəllimlə Elturan müəllimlə getmişdik. Söhbətimiz zamanı daha çox rəssamlıqdan, sərgilərdən danışdıq. Elturan müəllimdən soruşdum ki, nə səbəb indiyədək Şuşaya səfər etməmişiz? O bildirdi ki, iki dəfə rəsmi dəvət gəlib, ancaq səhhətimlə bağlı Şuşaya gedə bilməmişəm. “Ürəyim elə bil oradadır. Şuşada aparılan geniş yenidənqurma-bərpa işləri ilə çox maraqlanıram. Orada keçirilən tarixi görüşləri, musiqi festivallarını da ardıcıl izləyirəm. İnşallah, ayaqlarımın ağırları azalan kimi gedəcəyəm, yeni lövhələr işləyəcəyəm. Çalışacağam ki, 30 illik həsrətimə geniş fərdi sərgimlə son qoyum...”

“Molla Nəsrəddin” onun ilk sənət müəllimidir

Elturan müəllim yumoru çox sevır. Bunu onun karikaturalarından aydın görəmək olur. Həmin əsərlər fikrin tamaşaçıya çatdırılma üslubuna və ifadə tərzinə

görə orijinaldır. Karikaturaların çoxunda yumorla yanaşı, lirik bir ruh da var. Rəssam “Molla Nəsrəddin”i bu sahədə özüne müəllim sayır.

Bu barədə dedikləri: “Mən uşaq olan-
da evimizdə bu dərginin bir nüsxəsi var-

dı. Hamı onu maraqla oxuyurdu. Mən isə Oskar Şmerlinq və İozef Rotterin “Molla Nəsrəddin”in həmin sayındakı karikaturalarına baxır, onları olduğu kimi kağıza köçürməyə çalışırdım. O karikaturalar mənə yumorun böyük islahedici gücə malik olduğunu anladtı. Sonralar həyatda naqisliklərlə üzləşdikdə gördüklərimi peronun və fırcanın gücü ilə insanlara çatdırmağa çalışdım”.

Bəstəkar-ifaçı

Elturan Avalovun güllü musiqi duyumu da var. Məktəb illərində ifa etdiyi mahnıların lentləri indi də Azərbaycan Radiosunun arxivində saxlanır. Fikrət Əmirov xatirəsinə həsr etdiyi “Eksprompt” və “Fantaziya” əsərləri, skripka və fortepiano uçun yazdığı “Adagio”su musiqisevarlər tərəfindən çox bəyənilib. Həmin əsərlər xarici ölkələrdə də ifa edilib. O, fortepiano üçün bəstələrinə və uşaq mahnılarına görə müxtəlif mükafatlara da layiq görüldü.

Musiqiyə bağlılığı rəssamı dinlədiyi əsərlərə aid müxtəlif səpkili illüstrasiyalar çəkməyə sövq edib və bu işdə də uğur qazanıb. Üzeyir Hacıbəylinin musiqili komediyalarının, Cəlil Məmmədquluzadənin hekayələrinin və digər klassiklərimizin əsərlərinin, xalq mahnılarının motivləri əsasında işlədiyi çoxsaylı, rəngli, həmçinin ağ-qara illüstrasiyalar fikrimizin təsdiqidir. Sənətsəvarlər bu rəsmlərə tamaşa etdikcə böyük zövq alır, belə demək olarsa, həmin əsərlərin qəhrəmanları ilə yenidən görüşürlər.

Onun Bəxtiyar Vahabzadənin “Muğam” poemasına, Cüzeppe Verdinin “Aida” və “Karmen” operalarına çəkdiyi rəsmlər, illüstrasiyalar da rəssamın gözəl musiqi duyumunun təzahürüdür. Yaradıcılığına xas olan millilik bu əsərlərdə daha güclüdür. Məlumat üçün deyək ki, 1985-ci ildə Üzeyir bəyin 100 illik yubileyi ərəfəsində Elturan müəllimin Moskvada fərdi sərgisi keçirilib.

Professor Elturan Avalov

O, 1963-cü ildə Azərbaycan Politexnik İnstitutunun memarlıq fakültəsini bitirib və bütün elmi-pedaqoji fəaliyyəti də bu ali təhsil ocağı ilə bağlıdır.

On il sonra “Şuşa şəhərinin memarlığı və onun tarixi simasının qorunması” mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə edib. Avalovun “Qarabağın incisi”nə maraqla və məhəbbəti sonralar da azalmayıb. Belə ki, sonrakı illərdə Şuşaya dair çoxsaylı qrafik əsərlər işləyib.

Elturan müəllimin “Şuşanın memarlığı” (1977), “Memarın gözü ilə” (1978), “Elturan” (1986) kitabları var. O, eyni zamanda memarlığa və incəsənətin tarixinə aid soxsaylı məqalə və kitabçaların müəllifidir. 2003-cü ildə ona professor adı verilib.

Gözəl insanı keyfiyyətləri, bənzərsiz əsərləri ilə qələblərdə taxt quran Elturan müəllimə cənsağlığı arzulayırıq.

Səməd MƏLİKZADƏ

Qarabağ Zəfərinin tərənnümü

Tanınmış şair-publisist Güləmail Muradın yaradıcılığının əsas mövzusu vətənpərvərlikdir. Qarabağ münəqqışı başlayandan o, qələmini silaha çevirərək, insanların yurd sevgisindən, didərginlik əzabından, yağı tapdağında inləyən torpaqlarımızdan, Vətən yolunda canından keçən igidlərimizdən, xalqın qələbə əzmindən, nəhayət, Böyük Zəfərimizdən silsilə əsərlər yazıb.

Güləmail Murad qəhrəman Vətən oğulları haqqında “Qarabağ harayı”, “Vətən sağ olsun!”, “Dağlarda şəhid səsi”, “Aprel döyüşləri”, “Qəhrəmanlıq yüksəkliyi”, “Günütt zəfəri”, “Canını vətənə sərhəd elədi...”, “Döyüş yolları”, “Akula” laqəbli kəşfiyyatçı”, “Tovuz döyüşləri”, “Zəfərnəmə”, “Vətən uğrunda”, “Qürur dastanı”, “Ağdam kəndi – Qəhrəmanlar diyarı” və s. kitabların müəllifidir. Onun şeirləri xarici dillərə də tərcümə edilib və kitab şəkilində çap olunub. Yorulmaz qələm sahibi “General Əliəğa Şıxlinski”, “Vətənpərvərlik işində xidmətlərinə görə”, “Milli Ordu-100”, “Fəşizm üzərində qələbənin 75 illiyi” kimi medal və mükafatlara layiq görüldü.

Bu günlərdə Güləmail Muradın “Beş ulduz” adlı yeni, sayca 40-cı kitabı da işıq üzü görüb. Kitab ötən ilin sentyabrında Azərbaycan Respublikasının suverenliyinin tam bərpası uğrunda həyata keçirilmiş antiterror tədbirlərində həlak olmuş Ağstafa şəhidlərinin əziz xatirəsinə ithaf edilib. Poetik-publisistik qeydlərdən əbədiyyətə qovuşmuş beş şönməz ulduzun – Tahir Əliyev, Eşqin Omarov, Seyfəddin Muradov, Elşad Həsənov və Orxan Novruzəlizadənin işıqlı obrazları canlanır. Kitabə ön sözü Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin katibi Səlim Babullaoglu yazıb. O, müəllifin bədii rəcətlərdən misallar gətirməklə vətəndaşlıq qayəsini təqdir edir:

**Göydə ulduz olur, dənizdə qətrə,
Yerdə çiçək olur şəhid ruhları!
Yazıram, sığmıram misraya, sətərə,
Gözəl-göyçək olur şəhid ruhları!**

**Ulduzlar içində beş ulduz yanır,
Tahir, Elşad, Orxan, Seyfəddin, Eşqin!
Sübhədək kəşikdə onlar dayanır,
Sən bir gücünə bax, İlahi, eşqin!..**

Beləcə, vətəndaş şairin ilhamlı qələmi sayəsində xalqımızın zəfər katib çağdaş tarixi bədii tarixə çevrilib.

Ə.DOSTƏLİ
XQ

Azərbaycan Beynəlxalq Qida Festivalında

Yunanıstanın Saloniki şəhərindəki Plaz Aret-susda meydanaında 23-cü “Xeyirxahlıq üçün qida” (“Food for Good”) - Beynəlxalq Qida Festivalı keçirilib.

Ənənəvi festivalda hər il 40-dan çox ölkənin mətbəxi nümayiş olunur və 2000-dən artıq ziyarətçisi olur. Budafəki sərgilər də istisna təşkil etməyib.

Plaz Aretsusda meydanında “Qala” Yunanıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin təşkilatçılığı ilə qurulmuş guşədə milli mətbəximizin ləziz təamları, müxtəlif çeşidli şirniyyatlar, Azərbaycan çayı və şərabı iştirakçılara təqdim olunub.

Onu da qeyd edərk ki, tədbirdə toplanan vəsait Yunanıstanın Filiro bölgəsində yerləşən uşaq evinə ianə edilir.

XQ

TURAN DÜNYASI

Professor Mustafa Arqunşah Türkiyənin tanınmış elm adamıdır. Ərciyes Universitetinin ədəbiyyat fakültəsində Türk dili və ədəbiyyatı kafedrasında çalışır. Uzun müddət bu kafedranın rəhbəri olmuşdur. Mustafa hoca Çindən Balkanlara qədər türk coğrafiyasının bir çox yerlərini gəzmiş, bunu elmi fəaliyyətinin bir hissəsinə çevirmiş, ciddi elmi əsərlərə mövzu etmişdir. Türk dilləri və ləhcələri ilə bağlı çoxsaylı kitabları və yüzlərcə məqaləsi Türkiyə və dünyanın məşhur elmi nəşrlərində yer almışdır. Türk Dil Qurumunun üzvü kimi “Ortaq Türk Əlifbası” ideyasının gündəmə gətirilməsində və Türk dünyasından olan dilçi alimlərin, elm adamlarının bu məsələnin müzakirəsinə cəlb edilməsində də müstəsna xidmətləri olmuşdur.

– Hocam, Türk Akademiyası və Türk Dil Qurumunun Türk Dövlətləri Təşkilatı (TDT) tərəfindən yaradılmış Türk Dünyası Ortaq Əlifba Komissiyasının işləyib hazırladığı 34 hərfdən ibarət Ortaq Türk Əlifbası təklifi qəbul edildi. Bu məsələyə hər zaman həssaslıqla yanaşan dilçi alim kimi həmin hadisəni necə qiymətləndirirsiniz?

– TDT-nin tövsiyəsi ilə Türk Akademiyası və Türk Dil Qurumunun ortaqlığı ilə yaradılan Türk Dünyası Ortaq Əlifba Komissiyası 9-11 sentyabr 2024-cü il tarixləri arasında Bakıda keçirilən son iclasında qə-

atılan addımları dəstəkləmişdir. Mədəniyyət Nazirliyinin Ankarada təşkil etdiyi Birinci Beynəlxalq Türk Dili Konqresində “Əlifba komissiyası”nda mən də iştirak etmişdim.

İndi aramızda olmayan bəzi alimlərlə or-taq əlifbanı müzakirə etdik. Səsləri və hərfləri araşdırdıq. Bu məsələlərdə o zaman birli-yə nail olmaq çətin idi. 1991-ci il noyabrın 18-20-də İstanbulda Mərmərə Universiteti Türksünaslıq İnstitutunun keçirdiyi toplantıda türk dünyasının hər yerindən alimlər üç günlük müzakirədən sonra 34 hərfdən ibarət çərçivə əlifbasını qəbul etdilər. Latin əlifba-

olacaq, ayrı-ayrı türk dövlətlərinin ixtiyarınamı buraxılacaq, yoxsa hər bir dövlət bu əlifba təklifi əsasında özünün əlifbasını yaradacaq?

– Məncə, Türkiyə və Azərbaycanın əlifbalarında heç bir dəyişiklik olmayacaq. Özbəkistan və Türkmənistan öz əlifbalarını yeniləyəcəklər. Arzu edənlər Türkiyənin istifadə etdiyi 29 hərfdən əlavə iki, üç, dörd, hətta beş hərflə də əlavə edə biləcəklər. Bu hərflər 34 hərflə çərçivə əlifbasından ibarət olacaq. Yəni hər kəs /s/ səsi üçün /ş/ hərfini, /a/ səsi üçün isə /a/ hərfindən istifadə edə-cək. /Ş/ hərfi /S/ kimi və ya Özbəkistandakı kimi /sh/ istifadə edilməyəcək. Hərflər fərqli olmayacaq. Bütün türklər eyni hərflə eyni səsi ifadə edəəcəklər. Bir-birimizin yazılarını daha rahat oxuyacağıq. Bir-birimizi daha yaxşı başa düşəcəyik.

Qazaxıstanda əlifba tədqiqatları hələ tamamlanmayıb. Onlar da axtarışdadırlar. Qaralama əlifbalarla bir neçə dəfə əlifbanı yaratmağa cəhd ediblər. Əvvəllər bu or-taq əlifbadan daha uzaq idi, sonuncular daha yaxındır. Qazaxıstan bu 34 hərfdən öz əlif-

Ortaq Türk Əlifbası xalqlarımızın mənəvi birliyinə xidmət edəcək

bul edilən qərarı açıqlayıb. Komissiya 34 hərfdən ibarət ortaqlıq əlifba üzərində razılığa gəldiyini bildirib. Çox sevindirici hadisədir.

Yeni əlifba 1991-ci ildə iki dəyişikliklə qəbul edilmiş çərçivə əlifbasının yenilənmiş versiyasıdır. Hər məqamda 18-20 noyabr 1991-ci ildən danışıdığımız kimi, 9-11 sentyabr 2024-cü il tarixləri də gələcəkdə tez-tez xatırlanacaq. Türk dünyasının birlikdə qeyd edəcəyi bir dil bayramı olacaqsə, bəlkə də, bu, 11 sentyabr olacaq. Mən əlifba ilə bağlı bu qərarı dil birliyinə gedən yolda çox mühüm addım hesab edirəm.

Bildiyiniz kimi, türklərin tarix boyu müxtəlif əlifbalara olub. Son yüz ildə latın, kiril və ərəb əlifbalarından geniş istifadə olunurdu. Bəzi müstəqil türk dövlətlərində latın və kiril əlifbalı hələ də işlənməkdədir. İndi mühüm addım atılıb. Bütün türk cümhuriyyətləri latın əlifbasında birləşəcək. Türkiyə, Şimali Kipr Türk Respublikası, Azərbaycan, Türkmənistan və Özbəkistan artıq latın əlifbasından istifadə edirlər. Qazaxıstanda keçid prosesi davam edir. Növbəti sırada Qırğızistan var. Türk dünyasında birgə qəbul edilən hər bir qərar türk tarixinə qızıl hərflərlə yazılıb. Çünki ortaqlıq nöqtələrini tapmışsa, xüsusən də dil birliyi yolunda mühüm addım olan əlifba birliyinin təmin edilməsi türk dünyasına yeni imkanlar açacaq. Bu, türklərin bir-birini daha yaxşı və asan başa düşməsinə təmin edəcək bir addımdır. Bu barədə düşüncələri, əməyi keçənləri və qərara imza atanları təbrik edirəm.

– Bunu “Dildə, fikirdə, əməldə birlik” deyərək, türk toplumlarının birləşməsi üçün mübarizə aparan İsmayıl bəy Qasıralı və digər böyük türk ziyalıların başlatdığı işin davamı hesab edə bilərsinizmi?

– Diqqət edirsinizsə, Qasıralı fikrə və iş birliyinin olması üçün dil birliyini ön planda tuturdu. İlk növbədə, dil birliyi lazımdır, çünki ideyaların birləşməsi üçün insanlar eyni dildə danışmalı, bir-birinin ruhunu anlamalı, mənəvi dünyalarını birləşdirməlidirlər. Dil və fikir birliyi bizi əməkdaşlığa aparır. Mən bu əməkdaşlığı Turan olaraq başa düşürəm. Bu birliyin hədəfi Turandır.

Turan da Avropa Birliyi kimi türk birliyi-dir, bəlkə gələcəkdə Türk Federasiyasıdır. 1990-cı illərə qədər bunlar xəyal, utopiya kimi görünürdü. Bunları danışanları, yazanları yuxu görməkdə ittiham edirdilər. Sovetlər birliyinin dağılması ilə türklər üçün böyük imkanlar açıldı, türklər ağıllı olmalı və bu imkanlardan yaxşı istifadə etməlidirlər. Allahın bir neməti olan bu yeni imkanlardan yaxşı istifadə edilməsə, sonu məyusluqla bitir.

İsmayıl Qasıralı və Ziya Göyölpin yolunu gedən türk ziyalıların bir çoxu bu günləri görməyib. Həm Türkiyədə, həm də Sovet İttifaqında türkçülük davasını təbliğ edənləri üçün həbsə atılan, işgəncələrə məruz qalan insanlar olublar, hətta minlərlə insan güllələnib. 1926-cı ildə Bakıda keçirilən Türköloji Qurultayın iştirakçılarını xatırlayın...Canları bahasına əkdikləri toxumlar indi öz bəhrəsini verir. Bu gün əlifba birliyindən danışanlar sabah ortaq dildən, ortaq ünsiyyət dilindən bəhs edib onu da müzakirə edəəcəklər. Bu, o deməkdir ki, yol düzgün çəkilib və bizim borcumuz bəzi çətinliklərdən ruhdan düşmədən, bir-birini başa düşərək, qarşılıqlı hörmət əsasında bu yolda, məhz onların yolunda addımlamaqdır.

– 1991-ci ildə sizin də iştirakınızda olmuşuz bir çox dilçi alim tərəfindən təklif edilən latın əsaslı Ortaq Türk Əlifbası layihəsi var idi. Bu haqda danışa bilərsinizmi?

– Türkiyədə 1989-cu ildə Sovet İttifaqının sonunun gəldiyi başa düşüldü və ortaqlıq əlifba və dil üzərində araşdırmalar sürətləndirildi. 1990 və 1991-ci illərdə Ankara və İstanbulda bu məqsədlə beynəlxalq konfranslar keçirilmişdir. Türkiyə Cümhuriyyəti bu işlərə öncüllük etmiş və bu istiqamətdə

sına keçəcək türk dövlətləri və topluluqları bu əlifbadan hərflə seçərək, öz əlifbalarını yaradacaqdılar. 1992-ci ildə Azərbaycan ümumi əlifbada olmayan açıq /e/ səsi üçün /Əə/ hərfini qəbul edərək, ilk addımı atdı. Lakin ümumi əlifbada /Ää/ hərfi mövcud idi. Təəsüf ki, Türkmənistan və Özbəkistan 1993-cü ildə latın əlifbasına keçəndə bu 34 hərfdən ibarət çərçivə əlifbasına əməl etmədi. Ümid edirik ki, yeni əlifbanın da taleyi eyni olmayacaq.

Bu iclasda qəbul edilən 6 bənddən ibarət qərardan ikincisi Azərbaycanın latın əlifbasına keçid prosesinin sürətləndirilməsi ilə bağlıdır. Qərar belədir: “Simpozium [iştirakçılar] Azərbaycan Milli Məclisində müzakirəyə çıxarılan latın qrafikalı Azərbaycan türk əlifbasının tezliklə Azərbaycan Milli Məclisi tərəfindən qəbul edilməsini arzulayırlar”. Həmin görüşdə Azərbaycandan Ələddin Məmməd oğlu Əliyev və Firudin Ağasoylu Cəlilov da iştirak edirdilər. Həmin simpoziumun iştirakçı alimlərin imzaları ilə bəyan edildikləri qərarı təqdim edirəm.

– Sizcə, təklif olunan və artıq qəbul olunmuş Ortaq Türk Əlifbası türk dövlətləri tərəfindən necə həyata keçirilə bilər?

– Yeni əlifbaya iki dəyişiklik edilib.

Məncə, birincisi Azərbaycanın təklifi ilə oldu. Yuxarıda qeyd etdiyim açıqlıq e üçün /Əə/ hərfi qəbul edilib və yanında mö-törizəldə /Ää/ hərfi əlavə edilib. İkincisi, /Ww/ hərfi çıxarılarq /Üü/ hərfi ilə əvəz edilmişdir. Bu sonuncu latın əlifbasından istifadə edən ölkələrdə ümumi hərflə deyil. Əlaqədə olduğum bəzi qazax dilçiləri də buna etiraz edirlər. Bu, o deməkdir ki, həmin məsələ ilə bağlı qazax alimləri arasında fikir birliyi yoxdur. Belə müzakirələr də normal qarşılanmalıdır.

1991-ci ildə bizim təklif etdiyimiz əlifba qəbul ediləndə, türk cümhuriyyətlərində hələ buna hazır deyildilər, bəzi ziyalılar or-taq əlifbadan, ortaq dildən və bunların nəticələrindən xəbərsiz idilər. Aradan keçən 33 ildə dünyada və türk ölkələrində çox şey dəyişdi. Universitetlər inkişaf etdi, birlik ideyası gücləndi, türk dünyasında əməkdaşlığın nə gətirəcəyi praktikada göründü. Aydın oldu ki, bizi əvvəlcə dilləri, könnülləri, ideyaları birləşdirməliyik, sonra isə iqtisadi məsələlərə diqqət yetirməliyik. Bu coğrafiyada güclü olmaq üçün biz həmrəy olmalıyıq. Demək istədiyim odur ki, indiki nəsiillər 30 il əvvəlkindən daha realistdirlər.

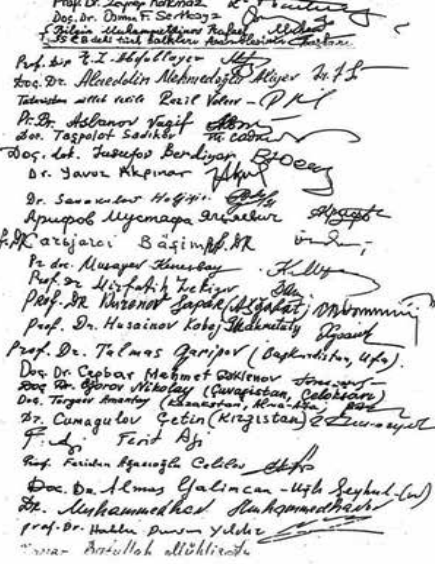
Keçək sualımız... 1991-ci ildə qəbul edilmiş qərar rəsmi orqanlar tərəfindən imzalanmamışdı. Bir universitetin təşkil etdiyi və türk dünyasından akademiklərin imzaladığı sənəddir. İndi vəziyyət bir az fərqlidir. İndi TDT və Türk Akademiyası var. Bunlar türklərin ortaq ali qurumlarıdır. TDT ortaqlıq əlifbanın yaradılmasını önə sürür. Türk Akademiyası və Türk Dil Qurumu da buna dəstək olmaq üçün çalışır. Mən indiki qərarları rəsmi qərarlar kimi görürəm. Bu qərarlar TST tərəfindən təsdiqlənəlməlidir, yəni dövlət başçıları bu qərarı imzalamalıdır. Çünki əlifba məsələsi elmi olmaqla yanaşı, siyasi qərardır. Əslində, qərar vermə səlahiyyəti siyasətçilərin əlindədir. Sonra məsələ Türkmənistan, Özbəkistan, Qazaxıstan və Qırğızistan parlamentlərinin ixtiyarına verilir. Ümid edirəm ki, onlar da bu əlifba birliyini dəstəkləyib bəyənəcəklər.

– “Ortaq Türk Əlifbası”nın tətbiqi necə

basını yaratmalıdır, Qırğızıstan da eynisini etməlidir. Artıq son illərdə Özbəkistanda əlifba ilə bağlı axtarışlar aparılıb. 1993-cü ildə qəbul etdikləri əlifbada dəyişiklik ediblər, ona son formasını vermək istəyirlər. Onlar həmçinin 34 hərfdən birini seçməlidirlər. Yəni türk cümhuriyyətlərinin əlifbasında bu 34 hərfdən başqa hərflə olmamalıdır.

– Sizcə, türk əlifbası 29 hərfdən 34 hərflə yüksəlsə, dilə hansı üstünlüklər gətirəcək?

– Türk əlifbası 29 hərfdən 34 hərflə yüksəlməyəcək. Azərbaycan əlifbasında da buna ehtiyac yoxdur. Səhv başa düşməyin, hər respublikanın əlifbası şərt deyil ki, 34 hərfdən ibarət olsun, bu 34 hərfdən seçilmiş hərflərdən ibarət olacaq. İstəyən 28, istəyən 34-dən istifadə edə bilər. Hər bir ləhcənin özünəməxsus səsləri əlifbada öz əksini tapacaq. Amma fərqli səslər deyəndə məncə fərqlənən səsləri nəzərdə tutaram. Əks halda, bir dildə çoxlu səslər ola bilər. Məsələn, /a/ çoxlu variantla malik ola bilər. Bunlar əlifba tədqiqatlarında yox, dialekt tədqiqatlarında lazımdır. Əlifbamızın yeni hərflərə ehtiyacı yoxdur. Xarici dillərin sözlərini yazarkən artıq x, w, q hərflərindən istifadə edirik. Onlar bizim əlifbamızda olmasa da,

fransız sözü yazarkən /é/ və /è/ hərflərini də götürürük. Akademik bir araşdırmada rus kitabının adını latın hərfləri ilə yazarkən orada diakritik işarəni də göstəririk. Bunları əlifbamıza əlavə etmək lazım deyil. Çünki onların sayı kifayət qədər çoxdur. Hər bir xalqın əlifbası öz dilinin fərqli səslərinə uyğun gələn hərflərdən ibarət olmalıdır. Bizim əlifbamız belədir.

– Bu əlifba yalnız müstəqil türk dövlətləri üçündür, yoxsa gələcəkdə muxtar türk respublikalarında da tətbiq olunacaq? Sizin proqnozunuz nədir?

– Bildiyiniz kimi, 1991-ci ildə Sovet İttifaqı müstəqilliyini elan edəndə, Rusiyanın tərkibində olan bəzi muxtar dövlətlər də latın əlifbasına keçmək istəyirdilər. 1991-ci ildə İstanbulda keçirilən əlifba toplantısında Qaqauz, Tataristan, Çuvaşstan, Başqırds-tan və s. muxtar vilayətlərin nümayəndələri də iştirak etmişdilər. Tatarıstan da latın əlifbasına keçmək istəyən muxtar dövlətlərdən biridir. Onlar əlifba hazırlayıb, hətta parlamentə təqdim etmişdilər, lakin Rusiyanın sət reaksiyası ilə üzlaşmışdılar. O vaxt Moskva buna imkan vermədi. 1992-ci ildə Krimdə keçirilən beynəlxalq toplantıda Krim tatarlarının latın əlifbasına keçməsi problemləri müzakirə olunub. Mən də bu görüşdə iştirak etmişdim. O vaxt Ukrayna-nın tərkibində olan Krim indiki Rusiyanın işğalı altındadır.

Moldovada muxtar qurum olan Qaqauz türkləri 1994-cü ildən latın əlifbasından istifadə edirlər. Bu əlifba 1991-ci ildə hazırlanmış 34 hərfdən ibarət çərçivə əlifbasından götürülmüşdür. Bir fərqlər var: Moldovada dövlət də latın əlifbasından istifadə edir, ona görə də buna mane olmadılar. Belə görürük ki, Rusiya yaxın vaxtlarda muxtar vilayətlərin latın əlifbasına keçməsinə imkan verməyəcək. Gələcəkdə nə olacağını təxmin edə bilmərik. Zaman bütün problemlərin dərməndir.

Səhəbi yazdı: Qafar ÇAXMAQLI, XQ-nin Türkiyə müxbiri

BEYNƏLXALQ HƏYAT

Yaxın Şərq od içində

Son günlər və saatlar ərzində Yaxın Şərqdən bir-birindən sensasiyalı xəbərlər gəlir. Belə ki, regionda milli-etnik zəmində silahlı qarşıdurmanın coğrafiyası və miqyası genişlənir. Son 1 il ərzində İsrail ordusu əsasən birbaşa Qəzzada HƏMAS yaraqlıları ilə döyüşürdüsə, artıq quru hərbi əməliyyatlar Livanın ərazisinə keçib.

Xatırladaq ki, 5 gün əvvəl, yəni sentyabrın 27-də “Hizbullah”ın rəhbəri Həsən Nəsrullah və qurumun cənub cəbhəsinin komandiri Əli Karki “məhv edilib”. İsrailin döyüş təyyarələri “Hizbullah” liderinin Beyrutdakı qərargahını hədəf alaraq ora son dərəcə güclü hava zərbələri endirib.

H.Nəsrullah düz 32 ildir ki, “Hizbullah”a rəhbərlik edirdi. O, İranla sıx münasibətlər saxlayırdı və İsrailin “ən qatı düşmən”lərindən biri sayılırdı. Təkcə H.Nəsrullah deyil, son həftələr ərzində İsrailin hücumları nəticəsində silahlı şiə qruplaşmasının xeyli sayda yüksək rütbəli komandirləri öldürülüb.

Bu arada məlum olub ki, İsrail hərbi qüvvələrinin hücumu nəticəsində “Hizbullah” Mərkəzi Şurasının sədr müavini Nabil Kauk da öldürülüb. O, 2006-cı ildə İsrailə müharibə zamanı təşkilatın hərbi komandiri olub.

Xatırladaq ki, Kauk tez-tez yerli mətbuatda çıxış edərək, siyasət və təhlükəsizlik məsələləri ilə bağlı şərhlər verirdi və yaraqların dəfn mərasimlərində “alovlu” nitqlər söyləyirdi. ABŞ hökuməti 2020-ci ildə N.Kauka qarşı sanksiyalar elan edib.

İsrailin təhlükəsizlik qüvvələri bir müddət əvvəl “Hizbullah” fəalllarının peyçerlərinə bu vaxta qədər görünməmiş, mürəkkəb texnologiyə hücum təşkil ediblər. Bu zaman onlarla insan həyatını itirib və yaranalıb. Bütövlükdə, Livanda son iki həftə ərzində 156 qadın və 87 uşaq olmaqla, azı 1030 nəfər həlak olub. Rəsmi Təl-Əviv burada “əli” olduğunu təkbiz edir.

Göründüyü kimi, regionda son dərəcə ağır humanitar böhran yaranıb. Beyrutda yüz minlərlə insan evlərini tərk etmək məcburiyyətində qalıb. Hökumət rəsmiləri iddia edirlər ki, hazırda təxminən 250 mindən çox sakin sığınacaqlarda və küçələrdə qurulan düşərgələrdə daldalanırlar.

İsrail aviasiyası qırıcıları isə Suriya ərazisindəki hərbi obyektləri bombalayır-lar. 2 gün əvvəl məlum olub ki, İsrail Müdafiə Ordusunun hava zərbələri nəticəsində Suriya prezidenti Başər Əsədin qardaşı general Mahir əl-Əsəd öldürülüb. İranın “Məhr” agentliyi bu faktı təsdiq edib.

Məlumatda həmçinin deyilir ki, İsrail Hava Qüvvələri Mahir əl-Əsədin komandan olduğu Suriya ordusunun 4-cü diviziya-sının qərargahını bombalayıb. İsrail rəsmiləri və Suriya hakimiyyəti hadisə ilə bağlı şərh verməyib.

Məlumatla görə, həmin qərargaha Li-van “Hizbullah”ı və İran İnqilab Keşikçiləri Korpusunun liderləri də tez-tez baş çəkirlər. Ekspertlər bildirirlər ki, bu, Suriya prezidenti Başər Əsədə “ciddi” xəbərdarlıqdır.

İsrail ordusu, demək olar ki, artıq bir neçə istiqamətdə döyüşlər aparır. 3 gündür ki, Yəməndə husilərin hədəflərinə zərbələr endirilir. “Reuters”-in bildirdiyinə görə,

İsrailin onlarla qırıcı təyyarəsi Yəmənin Ras İsada və Hodeyda limanlarına hücum edib. Zərbələr Hodeyda liman şəhərində elektrik enerjisinin kəsilməsinə səbəb olub.

Məlumdur ki, husi yaraqlıları HƏMAS-ın ötən il oktyabrın 7-də İsrailə qarşı terror hücumundan sonra fələstin-lilərlə həmrəylik ifadə edərək, İsrail ərazisinə dəfərlə raket və dronlar atıblar. İsrail cavab tədbirləri həyata keçirəcəyi barədə xəbərdarlıq etmişdir.

Dünya axşam İsrail ordusu tanklarla Livanın cənubuna doğru irəliləyib. Qeyd edilir ki, Livan ordusu İsrail sərhədinə yaxın mövqelərini tərk edərək bir neçə kilometr geri çəkilib. “Al Arabiya” İsrail tanklarının 2006-cı ildən bəri ilk dəfə Li-van ərazisinə daxil olduğunu bildirib.

ABŞ Dövlət Departamentinin rəsmisi Metyu Miller deyib ki, İsrail rəsmiləri Li-vanda apardıqları quru əməliyyatı barədə Vaşinqtonu əvvəlcədən məlumatlandırb-lar.

ABŞ-ın müdafiə naziri Lloyd Ostin ilə onun israili həmkarı arasında telefon bağ-lantısı olub. Pentaqon şefi İsrailin “Hizbullah” yaraqlılarını “yuvalarındaca boğmaq” cəhdlərini təqdir etdiyini söyləyib.

Bu arada ABŞ ehtiyac olduğu halda İsrailin təhlükəsizliyi və müdafiəsini gücləndirmək məqsədilə Yaxın Şərqə daha bir neçə min ordu göndərdiyini açıqlayıb. Əlavə qüvvələrlə birlikdə ABŞ-ın bölgədə şəxsi heyətinin sayı 34 minə çatıb.

Böyük Britaniya isə İsrailin Livana hava zərbələrindən sonra tərəfləri gərgin-liyi azaltmağa və atəşkəs əldə etməyə ça-ğırıb. Bu ölkənin Baş naziri Kir Starmerin sözlücnə İsrailin özlənməyəcəyi hüququnu dəstəklədiyini bildirib.

Dünya Fransa hökuməti də Livana 10 milyon ton humanitar yardım göndə-rib. Göründüyü kimi, həm Britaniya, həm Fransa, eləcə də digər Qərbdövlətləri tərəfləri regionda sülhün bərqərar olunma-sına “çağırırlar”.

BDU-nun professoru, tarix elmləri doktoru Atamoğlu Məmmədli təəssüflə dedi ki, bu, yalnız sözdə belədir. Reallıq isə budur ki, Türkiyədən başqa heç bir dövlət Yaxın Şərqdə sülh üçün ciddi bir iş görmür, yaxud görmək istəmir. Regionda baş verən proseslərin nəticələri yeni dünya düzünə böyük təsir göstərə bilər. Hələlik bu istiqamətdə tektonik siyasi proseslər gedir.

Bəli, son günlər Yaxın Şərqdə vəzi-yət kritik səviyyəyə pisləşib. Qəzzada döyüşlər səngimək bilmir. ABŞ, Qəter və Misir vasitəçilərinin İsrail və HƏMAS arasında atəşkəsə nail oluması məqsədilə aylardır danışıqlar aparması baxma-yaraq, real nəticə əldə edilmir. Bir sözlə, Yaxın Şərq od içindədir.

Məsəim ABDULLAYEV XQ

“Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı”

Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti

müəssisədə istismar olunan havalandırma avadanlıqlarında (çiller, AHU santral, döviyyə nasosları və s.) mövcud qüsurların aradan qaldırılması xidmətlərinə aid satın alma

Müsabiqə Elan Edir

Müsabiqədə iştirak etmək istəyən şəxslər www.portofbaku.com səhifəsinə daxil olmaqla elanlar bölməsindən əlavə sənədləri və ətraflı məlumatı əldə edə bilərlər. Zərflərin təqdim edilməsi üçün son tarix 10 oktyabr 2024-cü il saat 17.00-dəkdir. Göstərilən

vaxtdan gec təqdim olunan zərflər açılmadan geri qaytarılacaqdır.

Əlaqə telefonu: +994 12 599 00 03 (daxili 3704).

Ünvan: AZ1010, Bakı şəhəri, Nəsimi rayonu, Ü.Hacıbəyov küçəsi 140.

İdman xəbərləri

Millimiz beynəlxalq
turnirin qalibidir

Albaniyanın paytaxtı Tiranada keçirilən “Albanian Open” beynəlxalq turnirində yeniyetmə taekvondoçulardan ibarət Azərbaycan millisi uğurla çıxış edib.

Gənclər və İdman Nazirliyinin mətbuat xidmətinin məlumatına görə, yığma turniri 5 qızıl, 2 gümüş və 7 bürünc medalla başa vurub. Bu nəticə ilə millimiz beynəlxalq turnirdə birinci yeri tutub.

Gimnastlarımız 4 medal qazanıblar

Rusiyanın Sankt-Peterburq şəhərində keçirilən batut gimnastikası və tamblinq üzrə “Dobrovolski” kubokunda Azərbaycan təmsilçiləri 4 medal qazanıblar.

Tamblinq proqramında Mixail Malkin bütün rəqiblərini üstələyib. Adil Hacızadə və Aleksey Karataşov isə gümüş medala sahib olublar.

Batut gimnastikasında sinxron proqram üzrə Ammar Baxşaliyev - Əli Niftaliyev cütlüyü bürünc medal əldə edib.

Dünya birinciliyində bürünc medal

Cənubi Koreyanın Çuncheon şəhərində gənclər taekvondoçular arasında dünya birinciliyi davam edir.

Azərbaycan taekvondoçusu Vasif Səlimov çempionatın mükafatçıları sırasına düşüb. 63 kq çəki dərəcəsinə çıxış edən idmançımız Qırğızstan, Vyetnam, Çin Taypeyi və Taylanddan olan rəqiblərinə qalib gələrək yarımfinala yüksəlib. Finalın bir addımında bolqarıstanlı idmançıya uduzan Vasif 3-cü yeri tutub və bürünc medal qazanıb.

Qeyd edək ki, bu gün start götürən mundial oktyabrın 6-dək davam edəcək.

Leyla QURBANOVA
XQ

✓ **Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidmətinin Bakı Şəhəri Operativ Vergi Nəzarəti və Uçotun Təşkili Baş İdarəsi tərəfindən Usubov Fuad Mirzəağa oğlunun adına verilmiş AR seriyalı, 056785 nömrəli xidməti vəsiqə itdiyi üçün etibarsız sayılır.**

Maraq dünyamız

Qobi səhrasında 15 metrlik uşaq heykəli

Çin siyasətçiləri, alimləri, hərbiçiləri kimi bu ölkənin incəsənət xadimləri də dünyanı heyrləndirməkdə davam edirlər. Həm də bu tendensiya təkcə dövlət səviyyəsində deyil, ayrı-ayrı fərdlərin fəaliyyətində də özünü göstərir. Tərəfdaş ölkədəki həmkarlarımızın hazırladığı internet resurslarında qeyd edilir ki, modern heykəltaraş Donq Şubinq bu məsələdə daha irəli gedə bilib.

Bu sənətkar ölkənin Şandunq əyalətində hazırlanan qırmızı qum daşından bütün sənət adamlarını, xüsusən, turistləri maraqlandıran möhtəşəm uşaq heykəli yaratmışdır. Uzunluğu 15, eni 9, hündürlüyü 4, 3 metr olan bu heykəlin ölkənin böyük şəhərlərinin hansıdasa yox, məhz Qobi səhrasında ucaldılmasının da özünəməxsus rəmzi mənası var. Elə əsərin rəsmi adı da “Yer uşaqları”dır.

Sənətşünaslar yazırlar ki, bu heykəltaraş insan mədəniyyətinin, sosial quruluşun, ümumiyyətlə, cəmiyyət həyatının mənasını ifadə edən əsərlər yaratmaq istəyəndə əvvəlcə qız (qadın) mövzusunı qabartmışdır. Sonra isə məsələni bir qədər də konkretləşdirərək uşaq mövzulu əsərlər üzərində işləməyə başlamışdır. Məqsəd isə uşaqları – yəni dünyanın sabahını qorumaq üçün atılan addımların dəstəklənməsidir.

Sənətkar adicəkilən heykəlin bilavasitə səhrada ucaldılmasını belə əsaslandırmışdır ki, mən Çinə, heykəltaraşlığa, uşaq mövzusunə nə qədər bağlıyamsa, Qobiyə də o qədər məhəbbətim var. Zamanın çoxsaylı sınaqlarından çıxmış, geoloji nöqtəyi-nəzərdən bir-birindən ağır tələtümələr ya-

şamış bu torpaq təkcə bərkimivə və susuz, qum eroziyasına məruz qalmış və ekoloji cəhətdən deqradasiyaya uğramış mühit deyil, həm də... təəssüf ki, unudulmuş, həyat siqnalı olmayan geniş səhradır.

Müəllif burada heyrtəmiz sənət əsəri yaratmaqla insanlarda keçmiş şöhrətə, ilkin yaşıl ekologiyaya ehtiram, anım hissləri oyatmaq məqsədi daşıyır. O həm də insanların isti dalgaların və güclü küləklərin süpürdüüy toz burulğanı arasında Çin xalqının əcdadlarının saf dünyaya doğru atdıqları çətin addımları izləməyə çağırır. Çünki hər uşaq bəşəriyyətin saf dünyasıdır.

Ekspertlər yazırlar ki, bu heykəltaraş səhrada göyə baxır, qum üstündə öz addımlarını atır, “övladım” göylərə doğru qaldırır və yavaş-yavaş körpəni aşağı salır, müasir insanların qədim dövrlərə kədərli və gözəl nostaljini yaşayır... və bəşəriyyəti ekoloji cəhətdən təmiz olan vətəni təmin etməyə çağırır. Rusiyalı həmkarlarımızın fikrincə, Donq Şubinqin bu əsəri Çində müasir ictimai incəsənət praktikasında uğur nümunəsi kimi qiymətləndirilməlidir.

İ.QAÇAYEV

Ramiz Mirişli – 90

Naxçıvanda yubiley konserti

Naxçıvan Muxtar Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin təşkilatçılığı ilə Heydər Əliyev Sarayında Üzeyir Hacıbəyli XVI Beynəlxalq Musiqi Festivalı çərçivəsində görkəmli Azərbaycan bəstəkarı, Xalq artisti Ramiz Mirişlinin 90 illik yubileyinə həsr olunmuş konsert keçirilib.

Üzeyir Hacıbəylinin “Koroğlu” operasından “Üvertura” ilə başlayan konsertdə Gəncə Dövlət Filarmoniyasının solistləri, Azərbaycan Respublikasının Əməkdar mədəniyyət işçisi Mehbarə Cəfərova və Azərbaycan Respublikasının Əməkdar artisti Tural

Abdullayev Ramiz Mirişlinin “Dalğalar”, “Bir xumar baxışla”, “Vətənimdən” mahnılarını ifa ediblər.

Naxçıvan Dövlət Filarmoniyasının solistləri Naxçıvan Muxtar Respublikasının Əməkdar artisti Ruhiyyə Hüseynova, Prezident

mükafatçıları İsrail Qıbləliyev, Cəfər Tağıyev, Nərimin Hüseynova, İlkin Abdullayev “Naxçıvan təranələri”, “İlhama gəldi”, “Səadət”, “Sevdalandım yaz gəlincə”, “Həyat söylə, sən kiminsən” və digər ifaları ilə tamaşaçıların zövqünü oxşayıblar.

Konsertdə ifaları Naxçıvan Dövlət Filarmoniyasının Simfonik Orkestri, Mahnı və Rəqs Ansamblı müşayiət ediblər.

Səbuhi HƏSƏNLİ,
XQ-nin Naxçıvan müxbiri

Nəhəng qara dəliklərin sirli aləmi

Superkütləli qara dəliklərdən biri bizdən 54 milyon işıq ili uzaqlıqda yerləşən M87 qalaktikasının mərkəzində yerləşir. Bu qara dəlik kütləcə Günəşdən 6,5 milyard dəfə böyükdür və təxminən, 3 min işıq ili uzunluğunda plazma (ionlaşmış qaz) axını yaradır.

Tədqiqatın müəllifləri “Hubble” Kosmik Teleskopunun məlumatlarından istifadə ediblər. Məlum olub ki, qara dəlik plazması ikili ulduz sistemlərində daha tez-tez partlayışlara səbəb olur. Bu partlayışlar qalaktikanın

digər hissələrində yerləşən sistemlərə nisbətən 2 dəfə çox baş verir. Amma onların dəqiq səbəbi sirr olaraq qalır.

Astronomlar hesab edirlər ki, superkütləli qara dəliklərdən gələn plazma axınları qalaktikaların

təkamülünə əhəmiyyətli təsir göstərir.

Ulduzlar çox vaxt cüt-cüt mövcud olur. Ölçüsü xeyli böyümüş köhnə bir ulduzun yanında kiçik ağ cırdan yerləşir. Böyük ulduzlar kosmosa hidrogen buraxır ki, bu da ağ cırdana cəlb edir. Bu ölü ulduzun səthində çoxlu hidrogen toplananda nüvə partlayışına oxşar partlayış baş verir. Kainatda belə hadisələr tez-tez olur.

Bəs nə üçün yeni partlayışlar fəvqəlkütləli qara dəliyin plazma axını yaxınlığında daha tez-tez baş verir? Astronomlar bunun səbəbini izah edə bilmirlər. Tədqiqat müəlliflərinin fikrincə, qara dəlik plazmasının ətraf mühitə təsirini anlamaqda böyük boşluq var.

Ehtimal edilir ki, superkütləli qara dəliyin plazma axını ikili ulduz sistemlərinə müəyyən təsir göstərir. Mümkündür ki, plazma axını bir şəkildə daha çox hidrogenin ağ cırdanlara keçməsinə səbəb olur. Bu, daha tez-tez partlayışlar yaradır.

PÜNHAN
XQ

ABŞ-də türk sənət festivalı

ABŞ-nin San-Fransisko şəhərində ilk dəfə “Türk mədəniyyəti və incəsənəti” festivalı keçirilib. Türk-Amerika Dərnəyinin təşkil etdiyi festivalda tatar, uyğur və qazax rəqsləri ilə yanaşı, yerli rəqslər və rəngarəng səhnələr nümayiş etdirilib.

Festival meydanında qurulan stendlərdə Türkiyəni tanıdan məhsullar, ebru sənəti və fotoşkillər sərgilənib. Türkiyənin Los-Ancelesdəki baş konsulu Sinan Kuzum “Anadolu” agentliyinə açıqlamasında belə festivalların keçirilməsinin ölkənin tanınması baxımından çox əhəmiyyətli olduğunu bildirib:

– Ölkəmiz son vaxtlar dünyada həm siyasi-iqtisadi, həm də mədəni baxımdan

daha çox tanınır. Artıq burada yaşayan əcnəbilərə və digər millətlərin nümayəndələrinə türk dövlətini tanıtmaq üçün daha çox səy göstəririk. Bir diplomat olaraq, bu təşəbbüsü çox dəyərləndirirəm. Ölkə xaricində belə tədbirlərin təşkilı türk dünyası üçün də çox əhəmiyyətlidir. Ümid edirik ki, gələcək illərdə də bu, ənənə halını alacaq.

Fidan SALMANOVA
XQ

BAŞ REDAKTOR

ƏFLATUN
AMAŞOV

TELEFONLAR:

Reklam və elanlar: 493-82-21

Qəbul şöbəsi: 493-24-75 Mühəsisə: 498-85-29
Məsul katib: 493-61-02 E-mail: xalqqazeti@gmail.com
Texniki şöbə: 493-59-64 info@xalqqazeti.az

+994(51) 280-16-44

“Xalq qəzeti”nin kompüter mərkəzində yığılıb və səhifələnib, “Azərbaycan” nəşriyyatında çap olunub.

ÜNVANIMIZ:
AZ-1000, Bakı şəhəri, Bülbül prospekti, 30.
Şəhadətnamə 022273

İNDEKS

0282

TİRAJ

4002

SİFARIŞ

2231

QIYMƏTİ

60 qəpik

Növbətçi redaktor

Paşa ƏMİRCANOV

Çapa imzalanmışdır 00:00